

52003

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME FAKÜLTESİ
DAVRANIŞ BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Kaynakça ve dipnot
posterilmek suretiyle
araştırmacılar taraf-
ından kullanılmak-
tır.

Naile Özgül

N-5

14.6.1996

**İŞLETMELERDE STAJ YAPAN MESLEK
LİSESİ ÖĞRENCİLERİNE STAJ YAPTIKLARI
KURUMLARIN MESLEKİ ETKİLERİNİN
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Naile ÖZGÜL
92/9165

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İSTANBUL - 1995

ÖNSÖZ

Bu çalışma "İşletmelerde staj yapan meslek lisesi öğrencilerine, staj yaptıkları kurumların mesleki etkilerinin belirlenmesi" için yapılmıştır.

Çalışmaya birçok kişinin emeği geçmiştir. Özellikle araştırmanın her aşamasında gösterdiği destekleyici ve yönlendirici tutum için Danışmanım Sayın Prof. Dr. İlhan ERDOĞAN'a minnettarlığı belirtirim.

Deneklerin katkılarıyla gerçekleşen bu çalışmada anket uygulamak için başvurduğum okuldaki yetkililere, öğretmenlere ve öğrencilere,

Araştırmada elde edilen verilerin işlenmesi için başvurduğum Haydar Furgaç Bilgi İşlem Merkezi görevlilerinden Doç. Dr. Arif Kubat'a,

Tezimin oluşumunda değerli öneri ve yardımlarını gördüğüm tüm arkadaşlarıma,

Ayrıca çalışmamı sürdürebilmem için rahat bir ortam hazırlayan ve bana her zaman destek olan aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Önsöz	II
İçindekiler	III
Tabloların Listesi	V
Eklerin Listesi	VIII
Giriş	IX

I. BÖLÜM: EĞİTİM OLGUSUNA GENEL BİR BAKIŞ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI

A. Eğitim Olgusuna Genel Bir Bakış	1
1. Eğitimin Tanımları	1
2. Eğitimin Benzer Kavramlarla İlişkisi	2
2.1. Eğitim Öğretim	2
2.2. Eğitim-Öğrenme	3
B. Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı	3
1. Örgün Eğitim	3
2. Yaygın Eğitim	4

II. BÖLÜM: TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

A. Mesleki ve Teknik Eğitimin Tanımı ve Amacı	6
B. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihçesi	8
1. Cumhuriyet Öncesi Mesleki Eğitim	8
1.1. Ahilik	8
1.2. Gedik	11
2. Cumhuriyet Sonrasında Meslek Eğitimi	13
2.1. Planlı Kalkınma Dönemine Geçiş	16
C. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu	25
1. Çıraklık ve Yaygın Eğitim	25
1.1. Çıraklık Eğitimi	25
1.2. Yaygın Eğitim	28
2. Mesleki ve Teknik Liseler	29
3. Yükseköğretim	33

III. BÖLÜM: OKUL SANAYİ İLİŞKİLERİ, OKULU VE İŞLETMELERDE MESLEK EĞİTİMİ

A. Okul Sanayi İlişkileri.	35
1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	37
2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	37
3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	38
4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı	39

5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı	40
6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı	42
B. Bazı Gelişmiş Ülkelerde Mesleki ve Teknik Eğitimin Genel Bir Değerlendirilmesi	48
1. Federal Almanya'da Mesleki ve Teknik Eğitim	48
1.1. Örgün Eğitim Okulları	48
1.2. Mesleki Öğretime Genel Bir Bakış	49
1.3. Mesleki Eğitim Sistemi	49
2. Amerika Birleşik Devletleri'nde Mesleki ve Teknik Öğretim	51
2.1. İlk ve Ortaöğretim	51
2.2. Orta Öğretim	51
2.3. Yükseköğretim	52
2.4. Çıraklık Eğitimi	52
C. Okul ve İşletmelerde Mesleki Eğitim	53
1. Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu	53
2. Ders Geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Yönetmeliği	55
IV. BÖLÜM: İŞLETMELERDE STAJ YAPAN MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNE STAJ YAPTIKLARI KURUMLARIN MESLEKİ ETKİLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA	
A. Araştırmanın Kapsamı ve Mahiyeti	61
1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	61
2. Araştırmanın Hipotezleri	61
3. Araştırmanın Sayıltıları	62
4. Araştırmanın Sınırlılıkları	62
B. Araştırmanın Yöntemi	63
1. Araştırma Modeli	63
2. Evren ve Örneklem	63
3. Veri Toplama Aracı	64
4. Verilerin Toplanması	65
5. Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan Teknikler	66
C. Araştırmanın Bulguları ve Yorumu	67
1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri	67
2. Araştırmada Uygulanan Staja Yönelik Sorunların Bulguları ve Yorumu	67
D. Araştırmanın Sonucu ve Özeti	84
1. Araştırmanın Sonucu	84
2. Araştırmanın Özeti	86
ÖNERİLER	89
KAYNAKLAR	92
EKLER	99

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1: Mesleki ve Teknik Öğretim Yapan Okullarda Gelişme	21
Tablo 2: Çıraklık Eğitiminde Gelişme	22
Tablo 3: Kalfa ve Ustaların Eğitiminde Gelişme	22
Tablo 4: Mesleki ve Teknik Yaygın Eğitim Kurumlarında Gelişme	23
Tablo 5: 1994-1995 Öğretim Yılında Çıraklık Eğitiminin Sayısal Durumu	28
Tablo 6: 1994-1995 Öğretim Yılında Yaygın Eğitimin Sayısal Durumu	29
Tablo 7: 1994-1995 Öğretim Yılında Erkek Teknik Öğretimin Sayısal Durumu	30
Tablo 8: 1994-1995 Öğretim Yılında Kız Teknik Öğretimin Sayısal Durumu	31
Tablo 9: 1994-1995 Öğretim Yılındaki Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarının Sayısal Durumu	32
Tablo 10: 1994-1995 Öğretim Yılında Din Öğretimi Okullarının Sayısal Durumu	33
Tablo 11: Altıncı Beş Yıllık Plan Hedefleri ve 1989-1990 Öğretim Yılı Gerçekleşme Durumu	43
Tablo 12: 1993-1994'de Mesleki ve Teknik Liselerdeki Sayısal Durum	43
Tablo 13: Bazı Ülkelerde Okullaşma Oranları	44
Tablo 14: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sayısal Dağılımları	67
Tablo 15: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımı	68
Tablo 16: Öğrencilerin "İşyerindeki Amirim İşi Öğrenmemde Oldukça Yardımcı Olmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	68

Tablo 17: Öğrencilerin "Staj Yaptığım Kurumdaki Amirim Bana Diğer Çalışanlardan Farklı Davranmamaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	69
Tablo 18: Öğrencilerin "Staj Yaptığım Kurumdaki Amirim Yasal Düzenlemeye Eksiksiz Uymaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	69
Tablo 19: Öğrencilerin "Amirim Öğreneceğim İşi Bütün Yönleriyle Kavrıyabilmem İçin Bütün Fırsatları Tanımaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	70
Tablo 20: Öğrencilerin "İşyerinde Stajla İlgili Yasal Düzenlemeye Eksiksiz Uyulmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevabın Sayısal Dağılımı	70
Tablo 21: Öğrencilerin "İşyerim Yasal Düzenlemeyle Belirlenen İzin Koşullarına Uymaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	71
Tablo 22: Öğrencilerin "Çalışma Saatleriyle İlgili Yasal Düzenlemeye Uyulmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	71
Tablo 23: Öğrencilerin "İşyerinde Kazandığım Mesleki Beceri Okulda Kazandığımdan Çok Fazladır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	72
Tablo 24: Öğrencilerin "Okulda İşyerine Göre Daha Fazla Mesleki Beceri Kazandım" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	72
Tablo 25: Öğrencilerin "Staj Yapacağım İşletme Okul Tarafından Belirlenmiştir." Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	73
Tablo 26: Öğrencilerin "Staj Yerini Bulmam Kolay Olmuştur" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	73
Tablo 27: Öğrencilerin "Staj Yapacağım Yeri Bulmak İçin Çok Fazla İşyeri Araştırmam Gerekti" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	74

Tablo 28: Öğrencilerin "Staj Yaptığım Kurumun Koşulları İyi Olduğu İçin Orada Kalmayı Düşünüyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	74
Tablo 29: Öğrencilerin "İşyerinin Şartlarını Uygun Bulmadığım İçin Okul Bitince Farklı Bir İşyerinde Çalışmayı Düşünüyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	75
Tablo 30: Öğrencilerin "Staj Süresinin Bir Yıl Olması Deneyim İçin Yeterlidir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	75
Tablo 31: Öğrencilerin "Staj Süresi Mesleki Becerilerin İş Hayatında Kazanılması İçin Yeterlidir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	76
Tablo 32: Öğrencilerin "İşyerindeki Diğer Personel Benim Mesleki Becerilerimi Kazanmamda Yardımcı Olmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	76
Tablo 33: Öğrencilerin "İşyerinde Gerekli Araç ve Gerecin Kullanılmasında Diğer Personel Yardımcı Olmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	77
Tablo 34: Öğrencilerin "Çalıştığım Kurumdaki İş Arkadaşları Stajyer Olduğum İçin Farklı Davranmıyorlar" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	78
Tablo 35: Öğrencilerin "İşyerinde Alanımla İlgili Öğrenmem Gerekli Durumlarda İş Arkadaşları Gerekeni Yapmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	78
Tablo 36: Öğrencilerin "Staj İçin Yapılan Yasal Düzenlemeyle Tespit Edilen Ücret Oranı Yeterlidir." Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	79
Tablo 37: Öğrencilerin "Yasal Düzenlemeyle Belirlenen Ücret Oranının Yükseltilmesi Gerekir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	79

Tablo 38: Öğrencilerin "İşyerinde Bütün Araçların Kullanılmasında Bana İzin Veriyorlar" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	80
Tablo 39: Öğrencilerin "Çalıştığım Kurumda Alanımla İlgili Bütün Araç ve Gereçleri Buluyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	80
Tablo 40: Öğrencilerin "Okullarda Göremediğimiz Makine ve Aletleri İşyerlerinde Tanıma Şansına Sahibiz." Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	81
Tablo 41: Öğrencilerin "İşyerinde Kullanmam Gereken Araç ve Gereç Hakkında Gerekli Deneyimi Kazandım" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	81
Tablo 42: Öğrencilerin "İşyerinde Kazandığım Deneyim Sonucunda, Bu Alanın Gelecekte Benim İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	82
Tablo 43: Öğrencilerin Eğitimi Tamamladıktan Sonra Farklı Bir Alanda Çalışmak İstiyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı	82
Tablo 44: İki Grup Lisenin Stajla İlgili Anket Formundan Elde Ettikleri Puanların Ortalamasının t Testine Göre Karşılaştırılması	83

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1: XII. Milli Eğitim Şûrasında Mesleki ve Teknik Ortaöğretim, Okul, Program Türleri ve Geçişleri	20
Şekil 2: Türk Milli Eğitim Sistemi	26
Şekil 3: Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi (3308 Sayılı Yasaya Göre)	27

EKLERİN LİSTESİ

Ek 1: Stajla İlgili Anket Formu Örneği	100
Ek 2: 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu	102
Ek 3: Ders Geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Yönetmeliği	121

GİRİŞ

Toplumun en önemli unsuru olan insan bütün sosyal ve ekonomik faaliyetlerin odak noktasıdır. Bunun için kalkınma, zenginleşme, daha fazla gelir ve daha iyi iş insanının yetiştirilmesi ile orantılıdır. Bunun en iyi yoluda eğitimidir. Eğitim fertlerin ve toplumun sosyal gelişmesini hızlandıran ekonomik kalkınmasını destekleyen, kültürel değerleri koruyan geliştiren, nesilden nesile aktaran birlik ve bütünlüğü sağlayan en önemli faaliyetlerinden biridir. Bu nedenle eğitimin fertlerin ve milletlerin hayatında önemli bir rolü vardır. Bunun için her ülke ekonomik ve teknolojik gelişmeleri takip edebilmek nedeniyle kendi bünyesine uygun bir eğitim politikası tayin ve tespit etmek ve buna göre bir eğitim sistemi kurmak ve işletmek zorundadır.

Türkiye kalkınmanın aracı olarak hızlı sanayileşme yolunu seçmiş ve benimsemiştir. Sanayiye öncelik verilmiş olması ve bu alandaki gelişmeler her alanda mesleki ve teknik eğitim görmüş insan gücüne olan talebide artırmıştır. Sanayileşmenin istenilen seviyeye ulaşabilmesi, gelişebilmesi, ihtiyaç duyulan sayı ve nitelikteki insanın planlı veya programlı bir şekilde yetiştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle mesleki ve teknik eğitimin istenilen düzeye getirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim geçmişten günümüze birçok değişiklikler geçirmiştir. Günümüzdeki koşullara uyum sağlamak ve belirtilen nedenler dolayısıyla kalkınma hızına uyum sağlayabilmek ve iş hayatıyla mesleki ve teknik eğitim kurumları arasındaki uyumsuzluğu gidermek için mevcut düzenlemeleri kapsamına alan bir yasal düzenleme gerçekleştirilmiştir.

"3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu"ndaki düzenlemelerle hem çıraklık sistemi hemde meslek eğitimi yapan liselerde uygulama ağırlıklı bir model yasal olarak belirlenmiştir. Bu nedenle meslek liselerine mesleki eğitimle ilgili beceri eğitimi yapılması için işletmelerde staj yapma zorunluluğu getirilmiştir. İşte bu nedenlerden dolayı işletmelerin mesleki eğitimdeki etkisini belirlemek için araştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırma işletmelerin mesleki eğitim üzerindeki etkisini belirlemek için işletmelerde staj uygulamasına tabi olan meslek lisesi öğrencilerinin bu konuya yönelik tutumları belirlemek üzere planlanmış ve uygulanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde genel olarak eğitim olgusu üzerinde ve Türk Eğitim sistemi üzerinde durulmuştur. Eğitim olgusunda eğitimin tanımları, benzer kavramlarla ilişkisi üzerinde durulmuştur. Türk eğitim sisteminde de, eğitim sisteminin ana bölümleri açıklanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim üzerinde durulmuştur. Mesleki ve teknik eğitimin tanımı ve amacı, Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin tarihçesi, Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumunu belirten konular bu bölümde işlenmiştir.

Üçüncü bölüm araştırmanın ana konusu ile bağlantılı bölümdür. Burada okul sanayi ilişkileri, bazı gelişmiş ülkelerde mesleki ve teknik eğitimin genel bir değerlendirilmesi, Okul ve İşletmelerdeki mesleki eğitim gibi konular değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölüm yapılan araştırmaya ayrılmıştır. Burada araştırmanın kapsam ve mahiyeti verilmiş, yöntemle ilgili bilgiler açıklanmış, elde edilen veriler istatistik metodlardan yararlanılıp tablolaştırılarak yorumlanmış ve araştırmanın sonucu belirtilmiştir. Araştırmanın özeti sunulmuş ve önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM OLGUSUNA GENEL BİR BAKIŞ

VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI

A. EĞİTİM OLGUSUNA GENEL BİR BAKIŞ

1. Eğitimin Tanımları

Eğitim ömür boyu süren bir etkinliktir. Toplumlarda kültürel devamlılığın sağlanması, kültürel birikimlerin nesilden nesile aktarılması, eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Eğitim olgusu, toplumdan topluma farklı anlamlar ifade etmektedir. Bu nedenle eğitim ile ilgili pek çok tanım vardır. Geçmişten günümüze düşünürler ve eğitimciler eğitimi farklı şekillerde tanımlamışlardır. Bunlardan bazıları aşağıdaki paragraflarda verilecektir.

İlkçağ düşünürlerine göre eğitim; yaşamak için gerekli bilgilerin öğretilmesi ve erdemli kişilerin yetiştirilmesini ifade ediyordu. Bu dönemin düşünürlerinden Platon (Eflatun). “Eğitim bedene ve ruha yetenekli olduğu yetkinliği (mükemmelliyeti) vermektedir.”¹ demektedir.

Ortaçağda düşünürler çağın din ağırlıklı düşünce sisteminden etkilenerek dini inanışa dayalı bir eğitim görüşünü savunmuşlardır.

John Locke (17.yy.) göre “Eğitimde gözlem ve deneye yer verilmelidir.”

J.J.Rousseau (18 y.y.) göre “Eğitim doğaya göre insan yetiştirmektir.”

XX.y.y. eğitimcilerinden John Dewey “Eğitim yaşam demektir, yaşama hazırlık değil. Eğitimin amacı çocuğa düşünmeyi öğretmektir, ne düşünüleceğini değil”. demektedir. Bu sözleriyle tanımdan çok eğitim hakkındaki düşüncesini özetlemektedir.²

Günümüz bilim adamlarının da eğitim hakkındaki görüşlerine kısaca değinmek istiyoruz.

Öztabağ; “Eğitim bir eşyanın, varlığın üzerinde uğraşarak ona istenilen ve amaca uygun olan yönü ve şekli vermek demektir”³

Erdoğan, eğitimi genel ve özel olarak iki gruba ayırmaktadır. Genel eğitimde amaç, bireyi genel olarak geleceğe hazırlamak, toplumsal yapının geçmişteki özelliklerini gelecek kuşaklara aktarmaktır. Özel eğitim ise özellik ve yeteneklerin kazandırılmasını amaçlamaktadır.⁴

¹ Cavit BİNBAŞIOĞLU, *Genel Öğretim Bilgisi*, 3.B., Ankara, Binbaşıoğlu Yayınevi, 1983, s.28.

² BİNBAŞIOĞLU, a.g.e., s.29

³ Lütfi ÖZTABAĞ, *Eğitim Sosyolojisi*, 2.B., İstanbul Yükselen Matbaacılık Limited Şirketi, 1971, s.11.

⁴ İlhan ERDOĞAN, *İşletmelerde Davranış*, İstanbul, İ.Ü. İşletme Fak. Yay., No: 242, 1991, s.102 ve devamı

Binbaşıoğlu: “Eğitimi en geniş anlamı ile düşünecek olursak bireyin kalıtım yoluyla getirdiklerinin dışında kalan herşey eğitimidir veya bir eğitim ürünüdür.” demektedir.⁵

Tezcan ise: “Eğitim bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır.”⁶ der.

Bu tanımlardan yola çıkarak eğitimi şu şekilde tanımlamak mümkündür: Eğitim; bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesine yönelik, toplumsal ve bireysel amaçlara uygun davranış değiştirme sürecidir.

2. Eğitimin Benzer Kavramlarla İlişkisi:

Eğitim kavramının alanı çok geniş olduğu için bütün toplumlarda aynı şekilde kabul edilmiş tanımı yoktur. Bu yüzden eğitim kavramı bazı kavramlarla karıştırılmakta bu kavramların yerine kullanılmaktadır. Aşağıda eğitim kavramının benzer kavramlarla arasındaki farklılıklar üzerinde durulacaktır.

2.1. Eğitim - Öğretim

Bu iki sözcük çoğu zaman yanlış olarak birbirinin yerine kullanılmakta ve anlamları birbirine karıştırılmaktadır. Oysa bireyin yaşamı boyu süren eğitiminin, okulda, planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı bireyin öğretimini oluşturur.⁷

Öğretim belli bir amaç ve planda “uygun bir ortam içinde” kişinin davranışlarını değiştirme sürecidir.⁸

Özetlersek eğitimde bilgi dahil her türlü tecrübe üzerinde durulur; bu tecrübeler tesadüfi olabilir. Tesadüfi tecrübeler ise eğitsel olabilir, fakat olmayabilir de, öğretim ise güdümlüdür, planlıdır, programlıdır, desteklidir. Öğrencinin öğretmen ile onun sağladığı ortamla etkileşimi önem taşır. Öğretimde bütün öğrenme tecrübelerinin eğitsel olması esastır.⁹

⁵ BİNBAŞIOĞLU, a.g.e., s.28

⁶ Mahmut TEZCAN, Eğitim Sosyolojisi, 5. B: Ankara, Bilim Yayınları, 1988, s.4.

⁷ Fatma VARİŞ, Eğitim Bilimine Giriş, Ankara, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fak, Yayınları, No: 159, 1988, s.18.

⁸ Cavit BİNBAŞIOĞLU, Eğitim Psikolojisi, Ankara, Binbaşıoğlu Yayınevi, 1978, s.4.

⁹ VARİŞ, a.g.e., s.18.

2.2. Eğitim - Öğrenme

Eğitim amaçları öğrenme yoluyla gerçekleştirilir. Öğrenmenin içeriğini amaçlar belirler. İçerik kültürden kültüre değişebilir. Fakat öğrenme evrenseldir.¹⁰

Öğrenme değişik biçimlerde tanımlanmakla beraber psikologların çoğu öğrenmenin bireyin çevresiyle etkileşim kurması sonucu oluştuğu ve bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşünde birleşmektedir.¹¹

Eğitim ve öğretim öğrenme yoluyla gerçekleşmektedir. Öğrenme eğitim ve öğretimin temelidir.

B. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNİN GENEL YAPISI

Türk Eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki grupta toplanabilir. Örgün eğitim; okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretimi ifade eder. Yaygın eğitim ise; Örgün eğitim yanında ya da dışında düzenlenen tüm eğitim faaliyetlerini ifade eder.

1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim kurumları okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yüksek öğretim kurumlarını içermektedir.

Okul öncesi eğitimi zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların bedensel zihinsel ve sosyal gelişimini, planlanmış bir ortam içinde sağlayan ve onları ilköğretime hazırlayan bir eğitim kademesidir.¹²

İlköğretim genel olarak 7-14 yaşındaki çocukların eğitimini kapsar. 1924 yılından itibaren ilköğretim 5 yıl olarak tespit edilmiş ve bu eğitim ilkokullarda yapılmıştır. 1973 yılında yürürlüğe giren "Milli Eğitim Temel Kanunu"nda ilköğretim süresi beş yıldan sekiz yıla çıkarılmış Temel Eğitim olarak değiştirilmiştir. Temel Eğitim okulları beş yıllık birinci kademe ile üç yıllık ikinci kademe eğitim kurumlarından meydana gelir. Birinci kademe sonunda ilkokul, ikinci kademe sonunda temel eğitim diploması (ortaokul diploması) verilmektedir.¹³

Ortaöğretim 1973 yılına kadar beş yıllık ilkokul üzerine dayalı 3+3'lük ortaokul ve lise iken bu yıldan itibaren sekiz yıllık temel eğitime çeşitli programlar uygulayan üç yıllık liseler olarak düzenlenmiştir.¹⁴ Ülkemizde

¹⁰ Nurettin FİDAN, Münire ÖZDEN, *Eğitim Bilimine Giriş*, 2.B., Ankara, Repa Yay., 1987, s.13.

¹¹ FİDAN, ÖZDEN, a.g.e., s.13.

¹² FİDAN, ÖZDEN, a.g.e., s.233.

¹³ Hasan A.CİCİOĞLU, *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim* Ankara, A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafyası Fak. Yay., No: 334, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1983, s.131.

¹⁴ CİCİOĞLU, a.g.e., s.131.

ortaöğretim kurumları üçer yıllık liselerdir. Yalnız teknik liseler dört yıllıktır. Liseler programlarına göre lise, teknik lise, meslek lisesi gibi adlar alır. Bu öğretim kademesi özel okullar hariç parasızdır. Ancak zorunlu değildir.¹⁵

Yükseköğretim, Milli Eğitim Sistemi içinde ortaöğretime dayalı en az dört yılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tümüdür. Yüksek öğretim, eğitim sisteminin en üst kademesini oluşturur. Bir ülkenin kalkınması için gerekli olan çeşitli mesleklerin en iyi biçimde yürütülmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı insangücünün yetiştirilmesinde yüksek öğretim kurumları öğrencilere yalnız hazır bilgi vermekle yetinmez. Ülkenin sorunlarını bilimsel yöntemlerle çözümleyecek, topluma önderlik edecek, araştırmacı elemanlar yetiştirir.¹⁶

2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen formel eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Yaygın eğitimde belli bir yaş sınırı yoktur. Her yaş grubu için (çocuk, genç, yetişkin vb.) yaygın eğitim faaliyetleri düzenlenebilir. Ülkemizde yaygın eğitim büyük ölçüde yetişkinlere okuma yazma öğretme ve gençlere bir meslek kazandırma işlevini yerine getirmektedir.¹⁷

¹⁵ FİDAN, ÖZDEN, a.g.e., s.238.

¹⁶ FİDAN, ÖZDEN, a.g.e., s.242.

¹⁷ FİDAN, ÖZDEN, a.g.e.,s.248

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

A. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TANIMI VE AMACI

Bir toplumun kalkınması ekonomik gücüyle bağlantılıdır. Ekonomik güç ise, üretim gücüne, sanayinin gelişme hızına dolayısıyla teknolojik güce dayanır. Bu nedenle toplumun gelişebilmesi için teknolojinin gerektirdiği bilgi düzeyine sahip olmak çeşitli teknik araçları kullanabilmek ve gerekli olan yerlerde iş hayatında bu bilgileri uygulayabilmek gerekmektedir. Bunun yolu da bu bilgi ve beceri düzeyine sahip olacak insanların eğitilmesidir. Bu eğitimi gerçekleştirme biçimi mesleki ve teknik eğitimidir.

Bir toplumun gelişmişlik düzeyinde bu kadar önem taşıyan mesleki ve teknik eğitimi daha iyi değerlendirebilmek için meslek eğitimi ve teknik eğitimi kısaca tanımlamamızın faydalı olacağı düşüncesindeyiz. Günümüz bilim adamlarının mesleki eğitimle ilgili görüşlerine kısaca değinmek istiyoruz.

Doğan, “Mesleki eğitim bir toplumda yaşayan birey yaşantılarının sağlanmasında zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırmak suretiyle bireyin kabiliyetlerini zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönlerden geliştirme sürecidir.” diyerek tanımlamaktadır.¹⁸

Alkan, “Çağdaş anlamda mesleki eğitim birey yaşantılarının sağlanmasında belirli bir meslek alanında bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandıran ve birey kabiliyetlerini çeşitli yönleriyle geliştiren bir eğitim sürecidir” şeklinde tanımlamaktadır.¹⁹ Tanımlarını vermeye çalıştığımız mesleki eğitimle, teknik eğitim farklı yapılarına rağmen amaçları doğrultusunda ortak birçok yönleri de olan kavramlardır. Bu iki kavramı birlikte değerlendirecek olursak;

Ansiklopedik Eğitim Sözlüğünde “ “Meslek Eğitimi : Bir kimsenin belli bir mesleğe uyumunu ve o mesleğin başarılı bir üyesi olmasını sağlamayı amaç edinen eğitim”, Teknik eğitim ise “bir tekniğin usul ve becerilerinin öğretilmesidir.” şeklinde tanımlanmıştır.²⁰

Mesleki eğitim bir mesleğin gerektirdiği beceri ve bilgi düzeyine sahip insanları yetiştirme amacına sahipken teknik eğitim teknolojiyi tanıyıp değerlendirmeye yönelik teorik ağırlıklı eğitim vermeyi amaçlamaktadır şeklinde değerlendirebiliriz. Mesleki ve teknik öğretimin amacını da şu şekilde ifade edebiliriz.

¹⁸ Hıfzı DOĞAN, Cevat ALKAN, İlhan SEZGİN, Mesleki ve Teknik Eğitimin Prensipleri, Ankara, A.Ü. Eğitim Fak. Yay., No:90, 1988, s.2.

¹⁹ Mesleki ve Teknik Eğitimde Verimlilik Semineri (13-18 Mayıs 1972) Ankara, M.P.M. Yay, No: 124. 1973, s.185

²⁰ Ruşen ALAYLIOĞLU, A. Ferhan OĞUZKAN, Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İnkılap Aka Yayınları, 1976, s.203

Mesleki ve teknik öğretimin amacı ekonomik gelişme için gerekli vasıftaki insan gücünü yetiştirmek ve yurttaşların yaşama düzeyini yükseltmektedir.²¹

Özetle, mesleki ve teknik eğitim bir toplumda bireyin ve iş hayatının ihtiyaçlarını dengeli bir biçimde karşılamayı hedefleyen bir eğitim biçimidir. Bir toplumun kalkınmasında, gelişmesinde ağırlık verilmesi gereken oldukça önemli bir konudur.

²¹ Mesleki ve Teknik Eğitimde Verimlilik Semineri, (13-18 Mayıs 1972) Ankara M.P.M. Yay., No: 124, 1973, s.106

B. TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHÇESİ

Türkiye’de mesleki eğitimin tarihi gelişimini iki ana bölümde inceleyebiliriz. Bunlar cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası dönemlerdir. Her iki dönem birbirini tamamlayıcı nitelikte olup birlikte çağdaş Türk mesleki ve teknik öğretiminin temelini oluşturur.

1. Cumhuriyet Öncesi Mesleki Eğitim

Diğer toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da meslek eğitimi, çırak kalfa-usta sistemi içerisinde yürütülmüştür. Önceleri babadan oğula devredilen ve baba mesleğini sürdürme biçiminde başlatılan sanat öğrenimi, Anadolu’nun Türkleşmeye başlamasından sonra çıkan sosyo-ekonomik şartların gereği olarak esnaf ve sanatkarların bir dayanışması sonucunda XIII. yüzyıl başlarında kurulan Ahilik teşkilatı ile sürdürülmüştür. Türk milli kültür ve karakterine çok uygun olan bu teşkilat, Anadolu’ya yerleşen Türklerin yerli halk tarafından icra edilen sanat ve ticaret karşısında tutunabilmelerini, sanatlarını sürdürebilmelerini esnaf ve sanatkarlar arasında birlik ve beraberliği sağlamaları açısından çok etkili olmuştur.²² Ahilik teşkilatını biraz daha ayrıntılı incelememizin yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

1.1. Ahilik

Bu kuruluş XIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla dek “Ahilik” o zamandan XX. yy başlarına dek de “gedik” yani Lonca örgütü olarak toplumun ekonomik ve tecimsel (ticari) kesimindeki oluşumları düzenlemiştir.²³

Terim olarak Ahilik; Anadolu’da XIII. yüzyılda kurulup belli bir süre içinde belli kurallarla işlemiş esnaf ve sanatkarlar birliğini ifade eder.²⁴

Ahilik orta çağlarda Anadolu’nun sosyal yaşantısının düzenlenmesinde büyük rol oynamıştır. XIII. yüzyılın ortalarından başlayarak Türk gençlerini aylak kalmaktan ve türlü kötü akımların etkisinden kurtarmak, aynı zamanda o zamanlar devletin çok ihtiyacı bulunan askeri güce katkıda bulunmak için organize edilmiş olan Ahi kuruluşu, çok yönlü sosyal bir yapıya sahiptir.

Bir kere belli süre bir kademede kalarak pirişilen yamak - çırak - kalfa usta hiyerarşisi kurmak ve bu kademelerdeki, baba evlat ilişkisi gibi candan bağlarla bağlamak suretiyle sanatı, sağlam ahlaki ve mesleki temellere oturtmuştur. İkincisi, esnaf ve sanatkarlıkta önemli bir sorun olan üretici-

²² Nurten TANRIKULU, *Teknik Öğretimin Dünü Bugünü Geleceği*, Teknik Öğretim Ulusal Kongre Bildirileri, (24-25-26 Ekim 1983) İstanbul, İ.T.Ü. Rektörlüğü Baskı Ofset Atölyesi 1983, s.1

²³ Neşet ÇAĞATAY, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, “2.B., Konya, Selçuk Üniv. Yayınları, Selçuk Üniversitesi Basımevi, s.51.

²⁴ ÇAĞATAY, a.g.e., s.52.

tüketici, çıkar ve ilişkilerini, birbirleriyle bir sürtüşmeye düşmeyecek biçimde ayarlamıştır. Üçüncüsü şehirlerden köylere ülkenin en ücra köşelerine dağ başlarına kadar yayılan toplantı ve konuk evleri örgütü kurulmuştur ki, Orta Asyadan Anadolu'nun en uzak köşelerine dek yüzyıllar boyu süren Türk göçü ile gelenlere, her türlü konuğa sıkıntılı günlerinde kucak açan bu konuk evlerinin yolların güvensiz, taşıma araçlarının ilkel, han ve başka konaklama yerlerinin nadir bulunduğu bir devirde ne büyük bir sosyal fonksiyonu yerine getirdiklerini söylemeye gerek yoktur.²⁵

Ahiliğin temelleri başlangıçtan beri o denli sağlam atılmış ki kuralları zamanın ve toplumun gereklerine ve gerçeklerine o denli uydurulmuş ki, bu kurallar sonradan, şehir ve kasabaların belediye hizmetleri ve bu hizmetlerin kontrolleri için örnek alınmış narh nizamnameleri ya da kanunnameleri şeklinde resmileştirilmiştir. Ahiler sanat ya da meslekleri için gerekli ham madde tedarikinden onun işlenişine ve satışına dek her hususu inceden inceye kurala bağlamışlardır. Bu durum hem meslek erbabı arasındaki hem de üretici tüketici arasındaki rekabet, haset ve kavgaya gibi sürtüşmeleri ortadan kaldırmıştır.²⁶

Ahilik mesleki eğitim açısından yorumlanacak olursa; bir yaygın eğitim kurumu olan Ahilikte mesleki eğitim şu şekilde gerçekleşiyordu.

Ahilikte iş dışında örgütün toplantı yerlerinde ve işbaşında olmak üzere ikili bir eğitim yapıldı.

a. İş dışında ve örgütün toplantı yerlerinde eğitim:

Örgütün muallim Ahi, Pir denen öğreticileri vardı. Bunlar, bazı törenlerle örgüte alınan üyelerine şunları öğretirlerdi: dinin esasları, okuma, yazma, insanlık terbiyesi, temizlik örgütün (ocağın) düzeni ve geleneği, ilahiler, şiirler raks, sufi kıssaları ve sözleri, yedi kez kuşak bağlama ve açma. Bunun anlamı şöyledir:

- * Cimrilik ve tamah kapısını bağlayıp cömertlik kapısını açmak
- * Zulmetme kapısını bağlayıp iyilik kapısını açmak
- * Hırs ve heva kapısını bağlayıp kanaat kapısını açmak
- * Lezzet kapısını bağlayıp riyazet (nefsini kırma) kapısını açmak
- * Halktan bir şey umma kapısını bağlayıp Hak (Tanrı) dan yana kapısını açmak
- * Saçmalıklar söyleme kapısını bağlayıp Tanrıyı anıp tatlı konuşma kapısını açmak

²⁵ ÇAĞATAY, a.g.e., s.101.

²⁶ ÇAĞATAY, a.g.e., s.111.

* Şeytanca işler kapısını bağlayıp Tanrısal işler kapısını açmak

Bu eğitimden geçen kişi sözü edilen kötü huylardan arınır, belirtilen iyi huyları kazanırdı. Üyelere ayrıca silah kullanımı öğretilir, beden eğitimi yaptırılırdı.

b. İş başında eğitim :

Ahiliğin iş başında uyguladığı eğitim ise o dönemlerde çarşı ve dükkanların bedesten vs. gibi yerlerde topluca bulunmaları nedeniyle kolay ve etkiliydi. Bu eğitim esnaf ve zanaatkarlarda namaz saatlerinde dükkanlarını kapatma, sonra açma gibi zaman ve düzen alışkanlığı kazanma, dürüst çalışma, üretimi arttırma, komşu esnaf ve sanatkarlarında kazanmalarını isteme, çırakları iyi yetiştirme gibi tutum ve davranışların gelişmesini amaçlıyordu.

Bunlara ve örgütün öteki ilkelerine uymayanlara örgüt çeşitli cezalar uygulayabilirdi.²⁷

Ahilikte iş başında eğitimin gerçekleşmesinde esnafın örgütlenmesi ve mesleki törenler şu şekilde gerçekleşiyordu.

Her esnaf grubu “harici” yani türlü nedenlerle işten ayrılmış olanlar ve “dahili” yani fiilen meslekte çalışanlar olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştı.²⁸

- Hariciler (fiilen çalışmayanlar): bunlar emekliler, düşkünler ve sakatlardır.

- Dahililer (fiilen çalışanlar): Bunlar yamak, çırak, kalfa ve ustalardır.

* **Yamak :** Bir esnafa yamak alınmak için on yaşından aşağı olmamak, işe devam babası veya velisi tarafından sağlanması şarttır.

* **Çırak :** İki yıl bedava ve düzenli olarak yamaklık eden çıraklığa yükselir. Bu yükseliş bir törenle yapılır.

* **Kalfa :** Üç yıl çırak olarak hizmet eden gencin kalfalığa yükseltilmesi daha tantanalı bir törenle lonca odasında yapılır. Törende lonca kurulu tamamen hazır bulunur.²⁹

* **Üstad :** (Usta): Üstadlığa yükselmek için kalfanın üç yıl kalfalık etmesi bu süre içinde hakkında hiç şikayet olmamış olması, kendine verilen görevleri dikkatle yapması, özellikle çırak yetiştirme hususunda titiz davranması, öteki kalfalarla iyi geçinmesi, sanatına bağlı olması, müşterilere karşı tutumu, özellikle ayrı dükkan yönetip yönetememesi üzerinde iyi kanaat

²⁷ Yahya AKYÜZ, *Türk Eğitim Tarihi, (Başlangıçtan 1988'e)*, Genişletilmiş 3. B., Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:160, 1989, s.61.

²⁸ ÇAĞATAY, a.g.e., s.154.

²⁹ ÇAĞATAY, a.g.e., s.155

vermiş, sermaye durumu müsait olması (ayrı dükkan açacaksa) hususları kesinleştikten sonra törenle üstad yapıldı.³⁰

Bu durumun yani Ahiler Birliği mensuplarına tezgah basında sanat zaviyelerinde edep öğretmenin müslümanlara özgü olarak sürüp gelmesi XVII. yüzyıla dek uzanmış fakat Osmanlı devletinin, gayri müslimler üzerindeki egemenlik alanı büyüyüp genişledikçe sanat ve sanatkarlar çoğalıp dalları arttıkça bu müslüman ve gayr-i müslim ayırımı daha fazla sürdürülememiş, gayri müslim teb'anın artmasıyla orantılı olarak muhtelif dindeki kişiler arasındaki ortak çalışma zorunluğu doğmuştur. Bu din ayırımı gözetilmeksizin vücut bulan eski mahiyetinden büyük farkı olmayan yeni organizmaya “gedik” denmiştir. Öte yandan ahiliğin kurucuları olan deri işçileri debbağlık, ayakkabıcılık ve saraçlık gibi mesleklerle bunların öteki dallarında son zamanlara dek sürüp gelmiş, başlarında Ahi babalarını ve meslekin bütün töre ve törenlerini koruyup sürdürmüşlerdir.

1.2. Gedik:

Gedik kelimesi Türkçedir. Tekel ve imtiyaz anlamına gelir ki sahiplerinin işleyeceği işi başkalarının işleyememesi ve satacağı şeyi başkalarının satamaması şartıyla hükümet tarafından verilen senedin içindeki hükümlerin kullanılması ve yürütülmesidir.

Tekel usulünün başlangıcı olan 1727 yılında esnafın sayısı “ustalık” adıyla sınırlandırılmış ise de sonraları “gedik” adını almış ve gedik teriminden “sanat aletleri” kastolunmuştur; Çünkü esnaftan biri sanatını bıraktığında kendi elinde tuttuğu ustalık hakkını, esnaf içinden yetişmiş bir kalfaya verdiğinde sanatına ait alet ve edevatını da satmış veya esnaftan ölenlerin yerine getirilen ustanın, ölünün varisleri tarafına bir miktar para alıvererek sanat aletleri devri ve teslim edilmiştir ki, böyle ustalık hakkıyla birlikte alınıp satılan veya devir ve teslim edilen sanat aletlerine esnaf arasında “gedik” denilmiş ve gitgide gedik adı altında ustalık hakkıyla sanat aletleri birleştirilerek esnaftan birisi sanat aletlerini vermeyip bir başkasına yalnız ustalık hakkını terk ettiği veya ölen esnafın sanat aletleri olmadığı halde yalnız ustalık hakkını bir başkasına verdiği veyahut bir sanat ve ticarete revaç görülmesi üzerine o sanat ve ticaretin genişletilmesi amacı ile dışardan bazı kişilerin dahi sanat ve ticaret icra etmelerine müsaade edildiği vakit bunlar hep gedik sahibi olmak üzere esnaf defterine kaydedilirlerdi. Bu açıklamayı özetleyecek olursak gedik, sanat ve ticaret icra edebilme yetkisidir.³¹

Bu sistem 1860 yılına kadar sürmüştür. Tanzimatın ilanı, Islahat Fermanı ve yabancı devletlerle ticaret anlaşmaları yapılmaya başlandıktan sonra bu

³⁰ ÇAĞATAY, a.g.e., s.156

³¹ ÇAĞATAY, a.g.e., s.128 ve devamı.

tekelcilik yöntemi sanat ve ticaretin gelişmesine engel olduğu için kaldırılmıştır.³²

Onsekizinci yüzyılda Avrupa’da gelişen endüstrileşme ve meslek adamı yetiştirme işine, Türk toplumunda da girişimler de bulunularak matbaalar, çini atelyeleri, kumaş fabrikaları ve Yalova kağıt fabrikası gibi tesisler kurulmuş olmakla beraber, kapütülasyonlar iç ayaklanmalar ve savaşlar nedeniyle bu girişimden olumlu sonuç almak mümkün olmamıştır.

Onsekizinci Yüzyılda Avrupa’da gelişen endüstrinin etkisiyle Osmanlı toplumunda ekonomik ve askeri baskı artmaktaydı. Bu nedenle devlet yetkilileri askeri alanda yenilikler yapmak üzere harekete geçtiler. İlk olarak 1773 de III. Selim tarafından Mühendishane-i Bahr-ı Hümayun ve 1795 de Mühendishane-i Hümayun adlarıyla askeri teknik okullar açıldı. Ayrıca gerekli teknik eğitim için Fransa’ya 150 öğrenci gönderildi.³³

Avrupa’da sanayi alanında gelişmeler ve bir sanayi toplumunun doğuşu, ülkemizide etkilemiş ve meslek eğitimi alanında özellikle askeri kesimde kurulan okullarla eğitim ve yenilik çalışmaları sürdürülürken, Sadık Rıfat Paşa’nın (1807-1857) ekonomik kalkınmanın gelişmesi için sanatkar yetiştirmek üzere okul açılmasını önermesi üzerine bu görüşlerden yararlanan Mithat Paşa, 1861’de Islahhane adıyla Niş’te bir sanat okulu açmıştır. Mithat Paşa tarafından Kız Teknik Öğretim alanında ilk Islahhane 1865’de Ruscuk’ta Suphi Paşa tarafından ilk Ticaret Okulu’da 1883’de “Hamidiye Ticaret Mektebi Alisi” adıyla İstanbul’da açılmıştır. Islahhaneler, başlangıçta Islahhane Komisyonlarıyla yönetilmekteydiler. Mesleki ve Teknik Okullarının başlangıcını teşkil eden, söz konusu kurumlarda bugünkü anlamda bir program uygulanmamaktaydı.³⁴

Osmanlı İmparatorluğunda ilk çırak okulları İstanbul’da 1914’te açılmıştır. Çırak okullarının açılış amacı, okuma çağında olup da gündüzleri sanat ve ticaret erbabı yanında çalışmak zorunda olan çocuklara ilköğrenim temin etmektir. Bu okullar çalışma yerlerine yakın semtlerde açılacak ve gece okulları olarak faaliyet göstereceklerdir. Ancak bu dönemde Osmanlı İmparatorluğunun harp içinde olması bu okulların gereği gibi gelişmesini önlemiştir.³⁵

1916 yılında “Maarif Nezaretince” hazırlanan yeni idâdi (ortaokul) programına göre, il merkezi dışında bulunan okullarda kısmen meslek öğretimi verilmeye başlandı. Yeni programa göre üç sınıflı olan taşra idadilerinin birinci sınıfları hazırlayıcı ve diğer iki sınıfı da ticaret, tarım, sanat ve genel bilgiler

³² TANRIKULU, a.g.e., s.2.

³³ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.42.

³⁴ TANRIKULU, a.g.e., s.2.

³⁵ Orhan TUNA, Türkiye’de Mesleki ve Teknik Öğretim, Ankara, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 1973, s.38 ve devamı.

şubeleri halinde getirildi. Fakat bu uygulamada öğretim üyesi, ders araç ve gereç yokluğu nedeniyle olumlu sonuç alınamadı.³⁶

2. Cumhuriyet Sonrasında Meslek Eğitimi

İmparatorluk dönemindeki mesleki eğitimin geliştirilmesi ve endüstrinin ıslahı çalışmalarına Cumhuriyet yönetimi zamanında da devam edilmiştir. Bilhassa Birinci Dünya Savaşı ve onu izleyen Kurtuluş Savaşı'nda karşılaşılan güçlükler bu alandaki ihtiyacı açıkça ortaya koymuştur.³⁷ 1920'li yıllar mesleki eğitimin, tüm eğitim sistemi içine alınması, temel kavram ve ilkelerin oluşturulması yıllarıdır. Bu dönemde mesleki ve teknik eğitimin kurulması ve yoğunlaşması için Atatürk'ün özel ilgi ve çaba harcadığı izlenmektedir.

Atatürk eğitim ile ekonomik hayat arasındaki ilişkinin önemini birçok konuşmasında belirtmiştir. Din eğitime dayalı bir temelden laik eğitime geçtikten sonra kuram ve uygulama arasında da uygun bir dengenin kurulmasına özen gösterilmesine işaret etmiştir. Atatürk'de kuram ve uygulama birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları olarak ele alınmıştır.³⁸

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra eğitim alanında en köklü reform Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) ile gerçekleştirilmiş bulunan reformdur. Adı geçen yasa ile tüm öğretim kurumları Maarif Vekaleti'nin (Milli Eğitim Bakanlığının) denetimi altına giriyor. Medreseler kaldırılıyor. Türk Eğitimi "laik ve dünyevi" bir nitelik kazanmış oluyordu. Bu yasayla orta öğretim basamağında da din esasına dayalı geleneksel kurumlarla çağdaş kurumlar arasında süregelen ikili uygulamaya son verilmiş oluyordu.

Osmanlı İmparatorluğunda İdadi, ve Sultani adı altında devralınan eğitim kurumları 1924 yılında yapılan bir düzenlemeyle üç yıllık ortaokul ile üç yıllık lise haline getirildiler ve bunlarda beş yıllık ilkokula dayalı ortaöğretim basamağının sırasıyla birinci ve ikinci devresini oluşturdular. Ortaokul ve lise, aynı zamanda hayata hazırlayıcı bir nitelik taşımaları gerektiği yolundaki resmi görüşlere rağmen, sadece genel eğitim veren ve öğrenenleri daha çok yüksek öğretime hazırlayan kuruluşlar halinde geliştiler. Öte yandan sanat okullarının öğretim ve eğitim bakımından 1927'de başlayan ve daha sonra güçlenerek mesleki ve teknik öğretimi yeniden düzenleme ve geliştirme çalışmaları, ortaokul ve liselere paralel olmak üzere ilkokula dayalı ilk devresi üç, ikinci devresi iki yıllık sanat enstitüleri kurulması hareketine yol açtı. Üçer yıllık iki dönem halindeki ticaret liseleri de hızlı bir gelişme süreci içine girdi. Genel eğitim veren ortaöğretim kurumları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları,

³⁶ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.44

³⁷ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e.,s.44 ve devamı.

³⁸ Hıfzı DOĞAN, "Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi" Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yay., No: 126, 1983, s.11.

farklı amaçlara hizmet eden ve aralarında pek az geçişe olanak sağlayan birer alt sistem olma niteliklerini korudular.³⁹

1930'lu yılların en belirgin niteliği mesleki ve teknik eğitim ana planının hazırlanmasıdır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra mesleki ve teknik eğitime ilişkin çeşitli uzmanlar ile 1934 yılına kadar yapılan uygulamalar dikkate alınarak "Mesleki Tedrisatın İnkisaf Planı" hazırlanmıştır. Bu plana göre aşağıdaki kurumların kurulması öngörülmüştür.

- a) Çırak okulları
- b) Akşam sanat okulları
- c) Geçici köy kursları
- d) Orta sanat okulları
- e) Sanat okulları
- f) Tekniker okulları
- g) Mühendis okulları⁴⁰

Planlamaya doğru atılan ilk adım niteliğinde olan bu çalışmadan alınan sonuçlar, 1941 yılında bir raporda toplanarak Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bir program geliştirildi.

Gelişen örgütsel yapının artan ihtiyaçları karşılayamaması nedeniyle Genel Müdürlük 1941 yılında 4113 Sayılı kanunla Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı haline getirildi. Bu kanunla meslek okullarının Talim ve Terbiye ile Teftiş işleri hariç diğer bütün hizmetler müsteşarlık sorumluluğuna verildi.⁴¹

Bunun yanında bu yıllarda devam etmekte olan II. Dünya Savaşı, Ekonomik güçlükler ve hayat pahalılığı nedeniyle birinci on yıllık planda öngörülen işlerin tamamını başarmak mümkün olmamıştır. Böylece 1942 yılında 4303 sayılı kanunla girilen planlı çalışmalar bu nedenle tamamlanamadığı için eksiklikleri giderip amaçlanan hedeflere ulaşmak için 1950 yılında 5642 sayılı kanunla çalışmalar devam ettirilerek Mesleki ve Teknik Öğretim kurumları büyük bir gelişme devresine girmiş oldu.⁴²

1930'lu yılların sonuyla başlayıp 1939-1946 yılları arasında yaşanan farklı denemelerden biri de Köy Enstitüsü denemesidir. Mustafa Kemal

³⁹ Turhan OĞUZHAN, (Ed) Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları 2.B., İstanbul, Hisar Eğitim Vakfı Yay., No: 1, 1986, s.28.

⁴⁰ Hıfzı DOĞAN, "Mesleki ve Teknik Eğitimin İlkeleri ve Gelişimi", Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yay., No: 126, 1983, s.13 ve devamı.

⁴¹ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.47.

⁴² DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.48

Atatürk'e göre halkın dörtte üçünün yaşadığı ve devletin tahsildar ve askerlere alınacakları toplayacak subaydan başka kimseyi göndermediği 40.000 köyün eğitilmesi gerekiyordu.⁴³ Bu yönde çalışmalar yapılmış ve bu doğrultuda İsmail Hakkı Tonguç tarafından düşünülen ve 1940 yasasında yer alan Köy Enstitüsü yalnız bir okul değil aynı zamanda modern bir çiftlik ve öğrencilerin kendi binalarını bizzat kendileri yapmayı, toprağı işlemeyi öğrendikleri başlangıçta lise derslerinden çok farklı olmayan derslerini bir yandan izlerken, bir yandan da yaşantılarını düzenledikleri bir yatılı kurumdur.⁴⁴

Köy Enstitülerinin teşkilat yapısı ve eğitim öğretimi kısaca şu şekilde değerlendirilebilir.

Teşkilat, eğitim ve öğretim

Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde Maarif Vekilligince köy enstitüleri açılmıştır.

Bu enstitülere tam devreli köy ilkokullarını bitirmiş, sıhhatli ve müsait köylü çocuklar seçilerek alınmaktadır. Enstitülerin tahsil süreleri en az beş yıldır. Enstitülerde yetiştirilecek diğer mesleklerin erbabına ait tahsil müddeti Maarif Vekilligince ayrıca tespit edilmektedir.

Bu okullardan mezun olarak öğretmen tayin edilenler Maarif Vekilliginin göstereceği yerde 20 sene çalışmayı taahhüt etmektedir. Mezun öğretmenler tayin edildikleri köylerin her türlü öğretim ve eğitim işlerini görürler. Ziraat işleminin fenni bir şekilde yapılması için bizzat meydana getirdikleri örnek tarla, bağ ve bahçe, atelyelerin bunlardan istifade etmesini temin eder.⁴⁵ Bu yararlı deneme 1946'da uygulamadan kaldırılmıştır. Genel anlamda 1923-1960 arası Mesleki Eğitim açısından şu şekilde özetlenebilir.

1923-1940 arasındaki dönem ulusal bir mesleki eğitim sisteminin kuruluş dönemini oluşturmaktadır. İkinci dünya savaşından 1960'a kadar olan dönem ise hızlı bir yayılma ve sistemli bir gelişme dönemidir.⁴⁶

Planlı döneme geçmeden önce eğitim sorunlarının belirlenmesi ve sistemin olgunlaştırılması için Milli Eğitim Şûraları gerçekleştirilmiştir. Planlı döneme kadar altı kez toplanan Milli Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitimle ilgili Şûralar Üçüncü ve Altıncı Milli Eğitim Şûralarıdır. Bunları kısaca değerlendirecek olursak;

2-10 Aralık 1946 tarihinde toplanan Üçüncü Milli Eğitim Şurasında ticaret, ortaokul ve liseleri, erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri ile kız teknik

⁴³ Sabahattin EYÜBOĞLU, *Köy Enstitüleri Üzerine* İstanbul, Cem Yayınevi, 1979, s.109.

⁴⁴ EYÜBOĞLU, a.g.e.,s.110

⁴⁵ Maarif Vekilligi, *Köy Enstitüleri*, İstanbul Maarif Matbaası, 1941, s.9 ve devamı.

⁴⁶ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.49

okullarının program ve yönetmelikleri incelenmiş ders saatlerinin iş hayatına (uyacak) biçimde düzenlenmesi, atölye saatlerinin artırılması ve kültür derslerinin azaltılması, meslek ve atölye derslerinin toplum gereksinimlerine uygun hale getirilmesi kararlaştırılmıştır.⁴⁷

Gündemini mesleki-teknik eğitimle, halk eğitimin oluşturduğu Altıncı Şûra, çalışmalarını, 18-23 Şubat 1957 tarihleri arasında yapmıştır. Bu şûrada teknik öğretimin yeniden düzenlenmesi, çıraklık eğitiminin yasal esaslara dayandırılması, ticaret liselerinde daha çok uygulamalı meslek bilgisi verilmesi, ticaret okulları ile kız enstitülerinde sekreterlik şubelerinin açılması gibi görüşler benimsenmiştir.⁴⁸

2.1. Planlı Kalkınma Dönemine Geçiş

Türkiye 30 Eylül 1960'da yürürlüğe giren 91 sayılı "Devlet Planlama Teşkilatının Kurulması Hakkında Kanun"la planlı kalkınma yolunu resmen tercih etmiştir.⁴⁹ 9 Temmuz 1961 tarihinde kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41. maddesinde ise "... iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı gerçekleştirmek; bu maksatla milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği öncelikle yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak", devletin ödevi olarak kabul edilmiştir.⁵⁰

Türkiye planlı döneme girdikten sonra eğitim planlaması kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görülmeye başlanmış ve hazırlanan beş yıllık kalkınma planlarında eğitime büyük önem ve yer verilmiştir. Eğitim, kalkınma planlarında genel olarak, önceki dönemin eğitim gelişmeleri ve mevcut durum, ana ilkeler ve yöntem, hedefler ve genel politikalar, yatırımlar ve tedbirler ana başlıkları altında ele alınmış ve her başlık altında çeşitli eğitim basamakları yaygın eğitim ve hizmet içi eğitim ayrı ayrı incelenmiştir.⁵¹

Mesleki ve teknik eğitimin gelişiminde önemli unsurlarından biri de Milli Eğitim Şûralarıdır. Sanayileşmeye verilen ağırlık ve değişen toplum ihtiyaçları doğrultusunda, eğitim sistemini yeniden düzenlemek amacı ile çeşitli yıllarda toplanan Milli Eğitim Şûralarından 7.8.9. ve 10. Milli Eğitim Şûraları eğitim sisteminin bütünlüğü içerisinde Mesleki ve Teknik Eğitim açısından önemli kararların alındığı şûralar olarak nitelendirilmektedir.

7. Şuraya kadar ortaokul, ilkokul üzerine farklı programlar uygulayan çeşitli okullar olarak düzenlenmişti. Bu programı okuyan öğrenciler zorunlu olarak aynı okulun ikinci devresine gitmek zorunda idiler. 1966 yılında toplanan 7. Milli Eğitim Şûrasında ortaokul düzeyindeki eğitimin bütünleşmesi

⁴⁷ Yahya Kemal Kaya, İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış, (Geliştirilmiş 2.B.) Ankara, Sef Ofset Matbaacılık Ltd. Şti., 1993, s.24.

⁴⁸ KAYA, a.g.e., s.25

⁴⁹ KAYA, a.g.e., s.26. ve devamı

⁵⁰ KAYA, a.g.e., s.27.

⁵¹ KAYA, a.g.e., s.28

kararlaştırılmış ve tek tip ortaokul modeli kabul edilmiştir. Ortaöğretim düzeyindeki genel ve mesleki eğitim programları 1970 yılında toplanan 8 Milli Eğitim Şurasının getirdiği temel ilkeler ve kararlar doğrultusunda yeniden düzenlenmiş öğrencilerin ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli programlarla yetişmesi öngörölmüştür.

Bu programlar öğrencileri

- Yüksek öğretime

- Hem mesleğe, hem yüksek öğretime,

- Hayata ve iş alanlarına hazırlayacak şekilde düzenlenmiştir. 8. Milli Eğitim Şurası, mesleki ve teknik öğretim okullarına, üniversiteye gitme imkanını kazandırma açısından önemlidir.

1974 yılında toplanan 9. Milli Eğitim Şûrasında “Türk Milli Eğitiminin Bütünlüğu içinde Programlar ve Öğrenci Akışı” konusu ele alınmıştır. Bu Şûra ile ortaokul ve lise düzeyindeki beceri eğitime ağırlık verilerek, öğrencilerin hayata, çevreye ve iş alanlarına uyumlarını kolaylaştıracak, kişisel kabiliyetlerini geliştirmek amacı ile programlara seçmeli dersler konmuştur.⁵²

23-26 Haziran 1981 tarihlerinde toplanan 10. Milli Eğitim Şûrasının gündemindeki ana konuyu, “Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi” adını taşıyan bir modelin tartışması oluşturmuştur. 10. Milli Eğitim Şurasında da, ortaöğretimin, değişik programlar uygulayan okullar (Çok Amaçlı Liseler) ile Mesleki ve Teknik Eğitim kurumlarından oluşması öngörölmüştür. Çok amaçlı okullar öğrencilerini yüksek öğretime ve aynı zamanda meslek temel bilgilerini vererek bir mesleğe hazırlayan kurumlardır. Mesleki ve teknik eğitim kurumları, Ortaöğretim çağında ya da dışında bulunan vatandaşları, çeşitli tür ve düzeylerde bir meslek alanına hazırlar ya da onlara belli dallarda bir meslek kazandırır. Bu kurumlarda temel eğitim programları ile, ihtiyaçlara göre değişen örgün yaygın ve çıraklık eğitimi programları uygulanır.⁵³ Mesleki ve Teknik Eğitimle ilgili önemli bir gelişme 20.6.1977 tarihinde kabul edilen 2089 Sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu’dur. 2089 Sayılı Çırak Kalfa ve Ustalık Kanunu, işyerlerinde çalışan çırak, kalfa ve ustaların yetiştirilmesi çalışma şartları, ücretleri vs. ile ilgili hükümler getirmiş ve 1978’de Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğu kurulmuştur. Çırak olabilmek için en az ilköğretimi bitirmek ve 12 yaşından aşağı 18’inden yukarı olmamak gerekmekte idi.⁵⁴

Eylöl 1978’den itibaren Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitimi Projesi (OSONOR) uygulanmaya başlamıştır. Buna göre, okul ile sanayinin ortaklaşa çalışabilecekleri bir sistemin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Projenin

⁵² Mehmet KÜLAHCI (Haz), *Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu*, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yay., No: 126., 1983, s.37.

⁵³ KÜLAHCI, a.g.e., s.37 ve devamı

⁵⁴ AKYÜZ, a.g.e., s.413.

başlıca amaçları, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin sanayide uygulama yapmalarını gerçekleştirmek, yörelerin sanayinin insangücü ihtiyaçlarını tespit ve okulların bunları karşılayacak biçimde eğitim vermesine çalışmak, okul ile sanayi arasında eğitici alışverişini gerçekleştirmek idi.⁵⁵

1984-1985 öğretim yılından itibaren Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitimi Projesi (OSONOR) genişletildi ve Kız Teknik, Ticaret, Turizm ve Otelcilik Meslek ve Liselerinde kapsamına alarak (METEP) haline dönüştürüldü ve uygulamalarda elde edilen sonuçlar ve tecrübeler ışığında 5 Haziran 1986 tarihinde “3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” kabul edildi. 1977 tarihli ve 2089 sayılı kanuna göre yürütülen çıraklık eğitimi vs.’de tamamen bu son kanunun kapsamına alınmıştır.⁵⁶ 3308 sayılı kanunun temel özellikleri ve getirdiği yenilikler kısaca şunlardır.

- Çıraklık ve meslek eğitimi bir bütün kabul edilmiştir.

- Meslek liseleri öğrencilerinin işlerinde uygulama yapmaları sağlanmıştır. Böylece 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler çalıştırdıkları işçi sayısının yüzde beşinden azı yüzde onundan fazla olmamak üzere bu öğrencilere beceri eğitimi yaptırırlar.

- Çıraklar ve meslek liseleri öğrencileri çalıştıkları işletmelerden belli bir ücret alırlar ve hastalık, meslek hastalıkları ve iş kazalarına karşı devlet tarafından sigorta edilmişlerdir.

- Ülke düzeyinde Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu, iller düzeyinde de İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulları oluşturulmuştur.

- Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi kurulmuştur.

- Mesleki ve teknik eğitimde araştırma ve geliştirme çalışmaları için genel bütçeden vs. ayrılan sürekli bir fon (gelir kaynağı) oluşturulmuştur.⁵⁷ Bu yasanın kabul edilmesinden iki yıl sonra gerçekleştirilen Onikinci Milli Eğitim Şûrası 18-22 Haziran 1988 tarihleri arasında yapılmıştır. XII. Milli Eğitim Şûrasında Mesleki ve Teknik eğitimle ilgili kararlar şöyle özetlenebilir.

- Mesleki ve teknik orta öğretimin, hem mesleğe ve iş hayatına eleman ve hem de yüksek öğretime öğrenci hazırlayan, endüstriyel eğitim, sanat eğitimi ve meslek eğitimi programlarını uygulayan eğitim-öğretim kurumları olarak tanımlanması,

- Bir kısım derslerin yabancı dille okutulduğu Mesleki ve teknik öğretim kurumlarında, ayrıca bir yıllık hazırlık programlarının uygulanması,

⁵⁵ AKYÜZ, a.g.e., s.414

⁵⁶ AKYÜZ, a.g.e., s. 414

⁵⁷ AKYÜZ, a.g.e., s.414.

- Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğretim programlarının; çevrenin ve iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun olarak ve sürekli bir şekilde geliştirilmesi; bu kurumların eğitim insan gücü, istihdam ilişkileri çerçevesinde tarım, endüstri ve hizmet sektörleri ile gerekli işbirliğinin sağlanması.

- Mesleki ve teknik liselerden mezun olanların ünvan yetki ve sorumluluklarına ilişkin hukuki mevzuatın kısa sürede hazırlanması ve uygulamaya konulması.

- Genel lise mezunu olup herhangi bir yüksek öğretim kurumuna girememiş öğrencilerin ihtiyaç olan alanlarda (Endüstri Meslek Lisesi ve Sağlık Meslek vb.) okullarda bir yıllık mesleki ve teknik eğitim programları ile iş hayatına atılmalarının sağlanması uygulamasının yaygınlaştırılması,

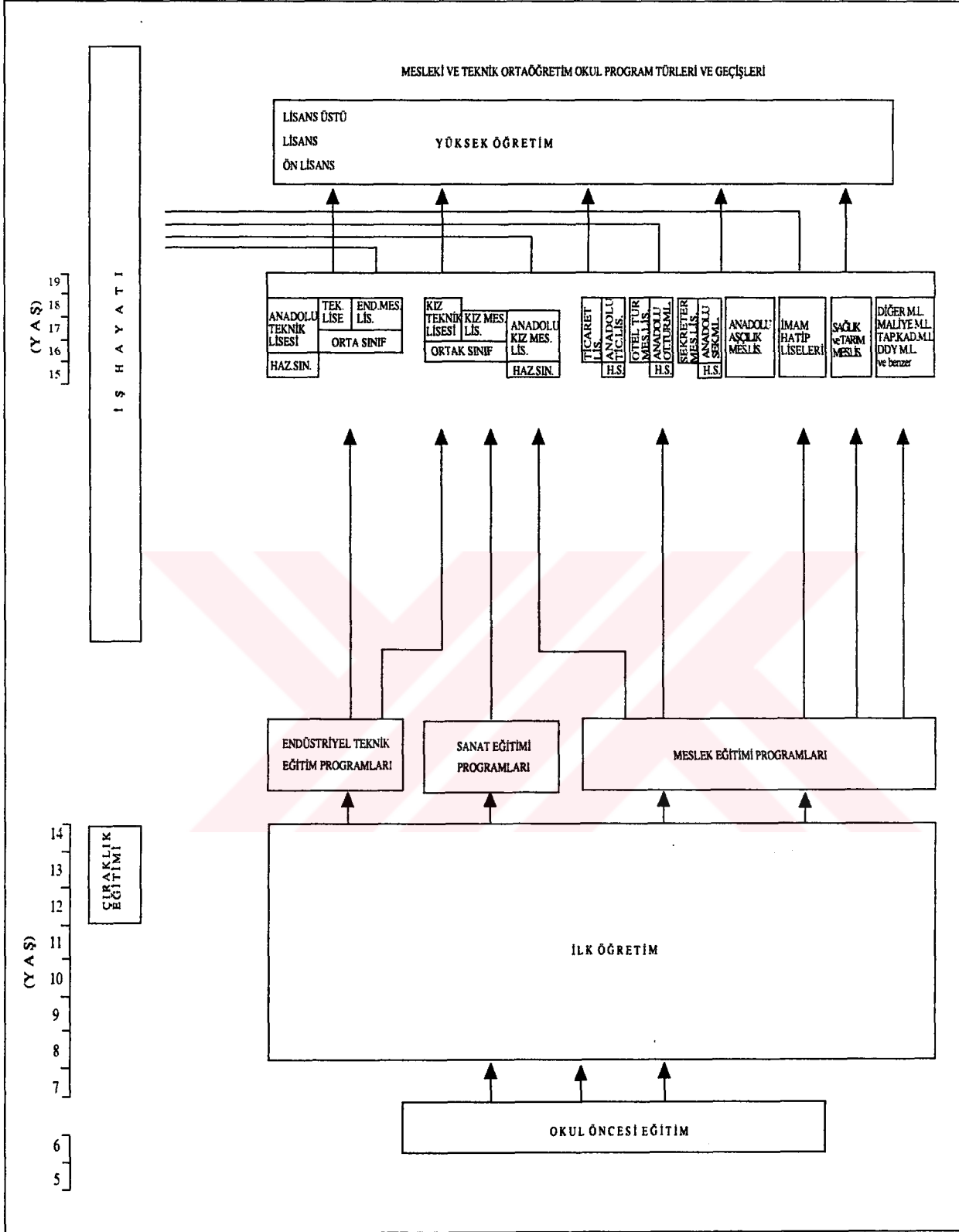
- Diğer bakanlıklara, kurum ve kuruluşlara bağlı olarak faaliyet gösteren mesleki ve teknik öğretim kurumlarının, Milli Savunma Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olanlar hariç, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesine alınması.

- Yüksek öğretime geçişte mesleki ve teknik öğretim mezunlarına kendi branşlarını kazanabilmeye yönelik sınav sisteminde puanlama ve yerleştirmede kolaylıklar sağlanması.⁵⁸

XII. Milli eğitim şurasında belirlenen mesleki ve teknik ortaöğretim okul program türleri ve geçişleri Şekil.1’de verilmiştir.

⁵⁸ M.E.B. VII.VIII., IX. X., XI VE XII., Milli Eğitim Şuralarında Mesleki ve Teknik eğitim Çıraklık ve Yaygın Eğitim Gen. Müd. Ankara Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası, 1990, s.88 ve devam.

Şekil 1. XII : Milli Eğitim Şûrasında Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okul, Program Türleri ve Geçişleri

Kaynak : M.E.B. VII., VIII., IX., X., XI., ve XII. Milli Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitim, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Matbaası, 1990, s.82.

Bir diğ er ç alışmada 15-19 Ocak 1990 günleri arasında toplanan 13. Milli Eğitim Şûrasıdır. Ana konusu yaygın eğitim olan Şûrada yaygın eğitimde kuram, kavram ve eğ ilimler, örgütlenme yatırım ve finansman, personel sorunları gibi konular çeş itli komisyonlar tarafından incelenerek, yaygın eğ itimin var olan durumunu gösteren ve geleceğ ine ilişkin öneriler içeren raporlar hazırlanmıştır.⁵⁹

Cumhuriyet döneminin başlangıcından itibaren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki, çıraklık eğitimi, kalfa ve ustalık eğitimi, yaygın eğitim veren kurumlardaki sayısal gelişmeleri değ erlendirecek olursak;

Bu dönemde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki sayısal gelişmeler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Mesleki ve Teknik Öğretim Yapan Okullarda Gelişme (Milli Eğitim Bakanlığı ve Diğ er Bakanlıklara Bağlı Okulları Kapsar.)

ÖĞRETİM YILI	OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI (*)
1923-1924	64	583	6547
1933-1934	66	660	7715
1943-1944	186	2434	36971
1953-1954	371	4746	58386
1963-1964	738	10220	149148
1973-1974	974	16868	285439
1983-1984	1992	40418	560415
1989-1990(**)	2392	44595	793141

(*) Lise ve ortaokul öğrenci sayısı

(**) Diğ er bakanlıklar hariç

Kaynak : M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Brifingi, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi, 1990, s.39

Mesleki eğitimle ilgili çıraklık eğitimindeki sayısal gelişmelere bakacak olursak ; Çıraklık eğitim Merkezlerinde 1979-1980 öğretim yılından başlayan 1989-1990 öğretim yılına kadar ortaya çıkan sayısal gelişmeler Tablo 2’de verilecektir.

⁵⁹ KAYA, a.g.e., s.54.

Tablo 2. Çıraklık Eğitiminde Gelişme

YILLAR	KAPSAMA ALINAN İL SAYISI	ÇIRAKLIK EĞİTİM MERKEZİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	EĞİTİME DEVA MEDEN (ADAY ÇIRAK KALFA DAHİL)	ÇIRAKLIK EĞİTİMİNİ BİTİREN ÇIRAK ÖĞRENCİ SAYISI
1979-1980	7	7	7	47	-
1980-1981	7	7	13	122	-
1981-1982	7	12	47	1417	26
1982-1983	13	27	124	4175	92
1983-1984	25	52	212	6321	168
1984-1985	34	59	267	9364	794
1985-1986	39	60	328	12.325	2014
1986-1987	39	117	403	94.866	1.747
1987-1988	53	171	509	128.948	-
1988-1989	53	185	976	151.157	-
1989-1990	59	207	1359	170.232	-

Kaynak : M.E.B. Brifingi, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık Sanayii, 1990, s.47.

Tablo 3. Kalfa ve Ustaların Eğitiminde Gelişme

YILLAR	EĞİTİME DEVAM EDEN KALFA SAYISI	KALFALIK BELGESİ ALANLAR	USTALIK BELGESİ ALANLAR	USTA ÖĞRETİCİ KURSUNA KATILAN USTA SAYISI
1979-1980	-	-	-	3.224
1980-1981	-	-	-	4.957
1981-1982	-	575	1.388	8.001
1982-1983	287	856	13.106	7.720
1983-1984	684	1.739	14.023	6.428
1984-1985	1.609	1.179	11.008	5.205
1985-1986	1.397	2.130	5.760	1.593
1986-1987	4.780	2.448	71.983	5.246
1987-1988	3.183	29.098	46.487	11.284
1988-1989	4.642	-	-	-
1989-1990	4.989	-	-	-

Kaynak : M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Brifingi, Ankara Ajans Türk Matbaacılık Sanayii, 1990, s.48.

Yaygın eğitimin sayısal gelişmelerine bakacak olursak

Tablo 4. Mesleki ve Teknik Yaygın Eğitim Kurumlarında Gelişme

Kurum türü	ÖĞRETİM YILLARI											
	1984-1985		1985-1986		1986-1987		1987-1988		1988-1989		1989-1990	
	Okul veya Merkez Sayısı	Kursiyer Sayısı	Okul veya Merkez Sayısı	Kursiyer Sayısı	Okul veya Merkez Sayısı	Kursiyer Sayısı	Okul veya Merkez Sayısı	Kursiyer Sayısı	Okul veya Merkez Sayısı	Kursiyer Sayısı	Okul veya Merkez Sayısı	Kursiyer Sayısı
Endüstri Pratik Sanat Okulu (Bağımlı+Bağımsız)	34	1484	23	952	18	785	15	516	15	413	15	275
Yetiştirme Tek Eğt. Merkezi	6	198	7	223	7	526	7	554	7	301	7	289
Pratik Kız Sanat Okulu (Bağımlı + Bağımsız)	455	86.762	464	94.097	467	144.917	475	130.995	478	115.524	484	78.465
Olgunlaşma Enstitüsü	6	1104	6	1328	6	1393	6	892	10	900	11	1712
Halk Eğitim Merkezi	649	678.887	652	943.489	652	977.637	657	1.011.714	658	1.037.021	725	489.657
Çıraklık Eğitim Merkezi	59	9364	60	12325	117	94.866	171	128.948	185	151.157	207	170.232
Özel Kurslar	240	48.952	219	65.842	293	82.324	512	92.939	582	363.202	1.438	229.273
Özel Dershaneler	154	156.993	273	219.991	453	245.796	623	219.000	662	226.152	706	219.812
TOPLAM	1603	983.744	11.704	1.338.247	2.013	1.548.244	2.466	1.585.555	2.597	1.894.670	3.590	1.189.715

Kaynak : M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Brifingi, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi, 1990 s. 50.,

Ülkemizde yaygın eğitim kurumlarındaki ve örgün eğitim sisteminde yer alan ortaöğretim okullarına bağlı mesleki ve teknik eğitim 1973'te kabul edilen "Milli Eğitim Temel Kanunu" ve 1986 yılında kabul edilen "3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu"na bağlı olarak günümüzde de sürdürülmektedir.

1990 tarihinden itibaren yaşanan birkaç önemli değişiklikten bir tanesi şudur. 1990 yılında uygulamaya konulan Lise Mezunlarının Meslek Eğitimi (LİMME) projesidir. İki yıl uygulamada kalan bu proje kısaca şu şekilde değerlendirilebilir. Proje örgün ve yaygın meslek eğitimi programlarını kapsamına almıştır. Örgün mesleki eğitim tarzında ve bir veya iki yıl içinde uygulanan programları başarı ile tamamlayanlara ilgili meslek lisesi programlarını bitiren öğrencilere verilen diploma; yaygın meslek eğitimi tarzında uygulanan modüler programı başarı ile tamamlayanlara; 3308 Sayılı kanuna göre çıkartılan "Meslek Kursları Yönetmeliğinde belirtilen belgeler verilmesi kararlaştırılmıştır.⁶⁰ Bu proje'ye 1992 yılında son verilmiştir.

Ortaöğretim kurumlarında 1991'den itibaren bazı yönetmelikler değişmiştir. Bunlar; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği kabul edilmiş 2 Eylül 1991 tarih ve 20779 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Teknik lise yönetmeliğinde bazı değişiklikler olmuştur ve "Teknik Lise Yönetmeliği" kabul edilmiştir. 5 Şubat 1993 tarih ve 21487 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

"Ders Geçme ve Kredi Sistemi Yönetmeliği nedeniyle mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki değişikliklerin düzenlenmesi için "Ders Geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Yönetmeliği" kabul edilmiş 27 Mart 1993 tarih ve 21534 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak uygulamaya başlanmıştır.⁶¹

1994-1995 eğitim yılında uygulama bu yönetmeliğe göre gerçekleştirilmiştir.

⁶⁰ M.E.B. Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi, (LİMME) Otelecilik ve Turizm Öğretimi Programları, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara , Meslek ve Teknik Açıköğretim Matbaası, 1990, s.1.

⁶¹ M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığına, bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Böl., 1993, s.1.

C. TÜRKİYE'DE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN BUGÜNKÜ DURUMU

Mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumunu eğitim sistemimizin genel yapısı içinde şu şekilde değerlendirebiliriz.

1973'te kabul edilen Milli Eğitim Temel Kanununa göre Türk Milli Eğitim Sistemi “Örgün Eğitim” ve “Yaygın Eğitim” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Örgün eğitim okul öncesi eğitimi, temel eğitimi, ortaöğretimi ve yüksek öğretim kurumlarını kapsamaktadır. Yaygın eğitim ise örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü içermektedir. Türk Milli Eğitim Sistemi (Şekil 2) de görülmektedir.

20.6.1977 tarih ve 2089 sayılı “Çırak-Kalfa ve Ustalık Kanunu” ve bu kanunu yeniden düzenleyen 3308 sayılı “Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” ile Türk Mesleki Eğitim Sistemi yeniden düzenlenmiştir.⁶² Türk Mesleki Eğitim Sistemi (Şekil 3)' de görülmektedir.

Milli Eğitim Temel Kanunu ve 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu doğrultusunda ülkemizde mesleki eğitim;

1. Çıraklık ve Yaygın Eğitim
2. Mesleki ve Teknik Liseler
3. Yüksek Öğretim

yoluyla kazandırılmaktadır. Bu eğitim sistemlerini kısaca değerlendirecek olursak.

1. Çıraklık ve Yaygın Eğitim

1.1. Çıraklık Eğitimi

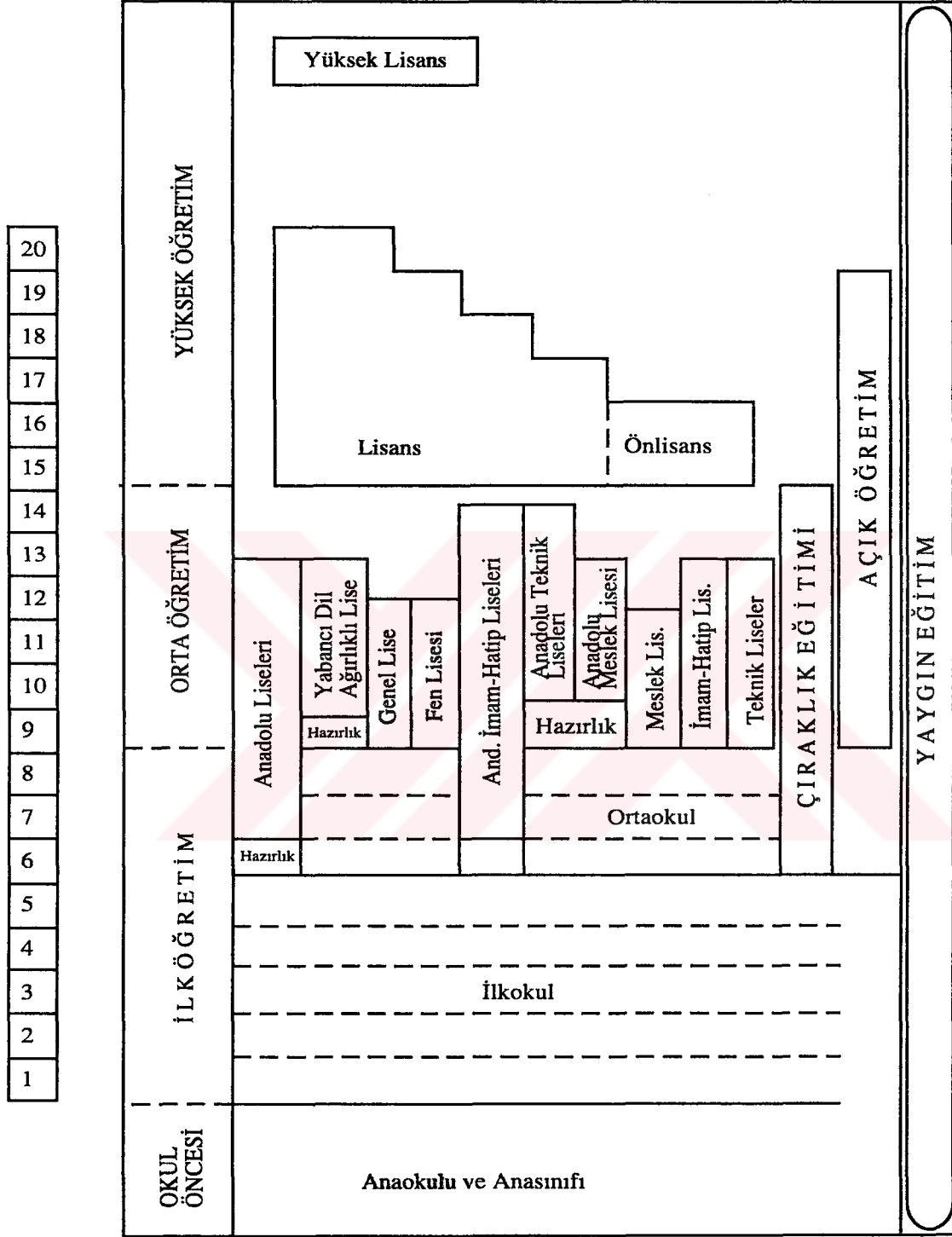
Çıraklık eğitimi; ilkokulu bitirip bir üst öğrenime gidemeyen veya çeşitli nedenlerle örgün öğretimin dışında kalmış ortaöğretim çağındaki 12-18 yaş grubundaki gençlerin eğitimini kapsamaktadır.

Çıraklar teorik eğitimlerini Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde veya eğitime elverişli işyerlerindeki eğitim ünitelerinde; pratik eğitimlerini ise işyerlerinde yapmaktadırlar. Çıraklık eğitimi tamamlayanlar, kalfalık imtihanlarına girmeye hak kazanmakta ve imtihanı başaranlara “kalfalık belgesi” verilmektedir.⁶³

⁶² M.E.B. Mesleki ve Teknik Öğretimin Yapısı ve Organizasyonu Raporu, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müd. Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Matbaası, 1990, s.89 ve devamı.

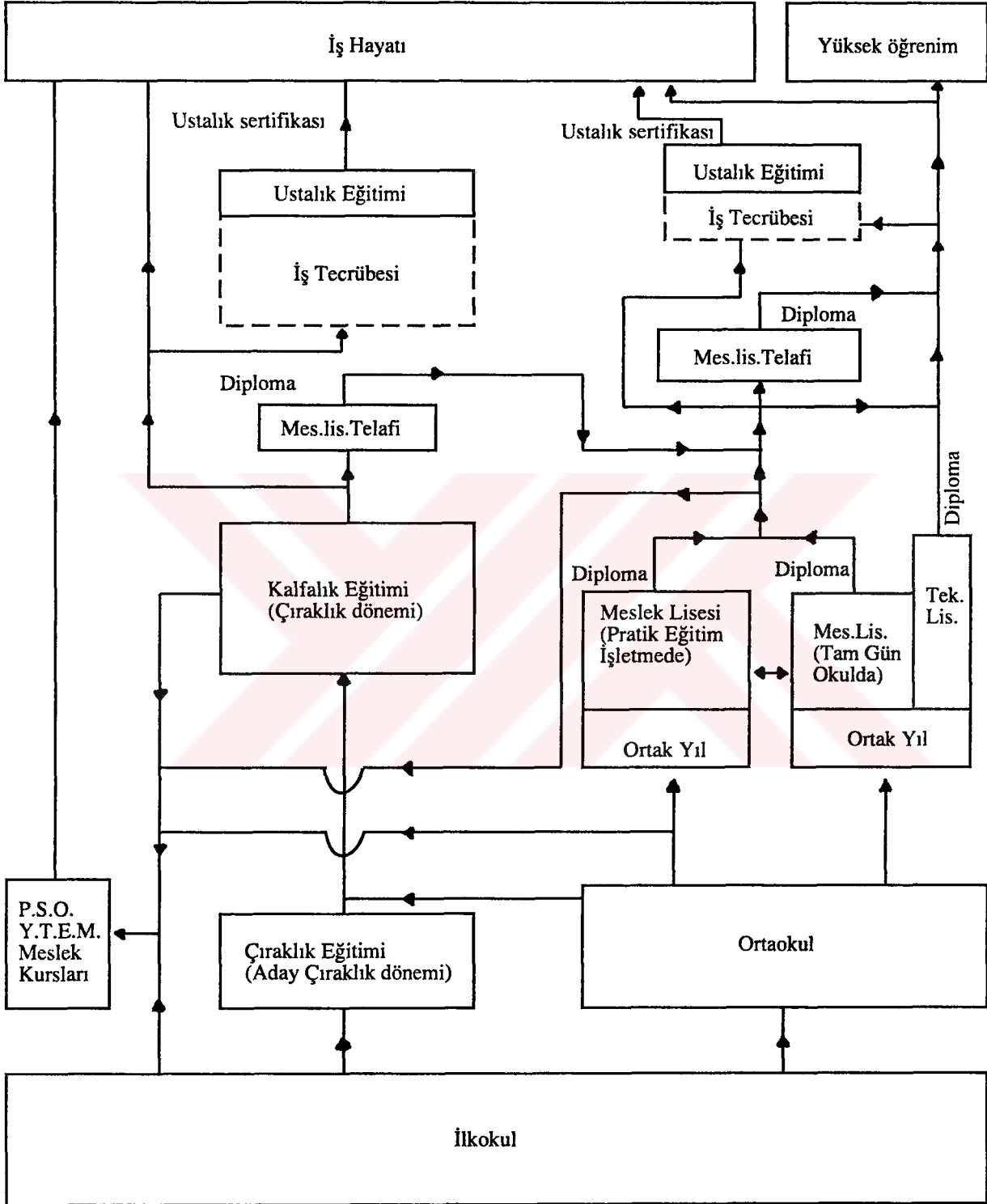
⁶³ M.E.B. T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.82.

Şekil 2. Türk Milli Eğitim Sistemi

Kaynak : M.E.B. T.B.M.M. 1995 yılı Bütçe Raporu Ders Aletleri
Yapım Matbaası, 1994, s.30.

Şekil 3. Mesleki ve teknik eğitim sistemi (3308 Sayılı yasaya göre)

Kaynak : Zekai BALOĞLU, Türkiye'de Eğitim, 2.B, Tüsiad yay., 1990, s.130.

1994-1995 Öğretim yılında 70 ildeki 292 Çıraklık Eğitim Merkezinde 203.846 çırak öğrenci eğitimden geçirilmektedir.⁶⁴

Çıraklık eğitiminde 1994-1995 Öğretim yılındaki sayısal durum Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. 1994-1995 Öğretim Yılında Çıraklık Eğitiminin Sayısal Durumu.

Öğretim Yılı	Kapsamdaki İl Sayısı	Kapsamdaki Meslek Sayısı	Çıraklık Eğitim Merkezi Sayısı	Öğretmen Sayısı	Eğitime Alınan Çırak ve Kalfa Sayısı
1994-1995	70	74	292	3.142	203.846

Kaynak : M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.83.

1.2. Yaygın Eğitim

Milli Eğitim sistemimizin iki ana bölümünden biri olan yaygın eğitim; örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış vatandaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerini kapsamaktadır.⁶⁵

Yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, gereğinde aynı vasıfları kazandırabilecek ve birbirinin her türlü imkanlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir.⁶⁶

Yaygın eğitim ; genel ve mesleki teknik yaygın eğitim olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır. Yaygın eğitim etkinliklerinin önemli bir bölümü 898 Halk Eğitimi Merkezinde sürdürülmektedir. Bu merkezlerde okuma yazma kursları, meslek kursları, sosyal ve kültürel kurslar açılmaktadır.

Yaygın Eğitim Kurumları;

* Pratik Kız Sanat Okulları

* Olgunlaşma Enstitüleri

⁶⁴ M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994. s.83.

⁶⁵ M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.83.

⁶⁶ Abdullah ÇELİK, “Teknik Öğretimin Dünü Bugünü ve Geleceği, Teknik Eğitim Ulusal Kongresi Bildirileri, İstanbul, İ.T.Ü. Rekörlüğü Baskı Ofset Atelyesi, s.11.

- * Endüstri Pratik Sanat Okulları
- * Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezleri
- * Halk Eğitimi Merkezleri
- * Çıraklık Eğitimi Merkezleri
- * Özel Kurslar
- * Özel Dershaneler
- * Mesleki Eğitim Merkezlerinden oluşmaktadır.⁶⁷

Yaygın Eğitimin 1994-1995 Öğretim yılındaki sayısal durumu Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. 1994-1995 Öğretim Yılında Yaygın Eğitimin Sayısal Durumu

Kurum Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Pratik Kız Sanat Okulu	487	46.175	832
Olgunlaşma Enstitüsü	11	1.659	442
Yetişkinler Teknik Eğt. Merkezi	12	182	-
Mesleki Eğitim Merkezi	13	1.329	-
Endüstri Pratik Sanat Okulu	1	111	-
Halk Eğitimi Merkezi	898	173.185	4.987
Çıraklık Eğitimi Merkezi	292	203.846	3.142
Özel Kurslar	2.173	222.210	15.468
Özel Dershaneler	1150	312.167	9.740
Meslek Kursları (3308 Sayılı Kanuna göre açılan)	-	284	-
TOPLAM	5.037	961.148	34.611

Kaynak; M.E.B., TBMM. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.78

2. Mesleki ve Teknik Liseler

Mesleki ve teknik liseler hem iş ve meslek alanlarına eleman yetiştiren, hem de öğrencileri yüksek öğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır.

Mesleki ve Teknik Liseler;

a) Erkek Teknik Öğretim Okulları

b) Kız Teknik Öğretim Okulları

⁶⁷ M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.77.

c) Ticaret ve Turizm Öğretimi Okulları

d) Din Öğretimi Okulları, olmak üzere dört grupta faaliyet göstermektedirler.

1994-1995 öğretim yılında 2.624 mesleki ve teknik lisede 897.779 öğrenci öğrenim görmekte bu okullarda 64.700 öğretmen görev yapmaktadır.⁶⁸

a) Erkek Teknik Öğretim Okulları

Ülkemiz endüstrisinin ihtiyaç duyduğu orta kademe teknik insangücünü yetiştirmek üzere etkinlikte bulunan bu okullar;

* Anadolu Teknik Liseleri

* Teknik Liseler

* Anadolu Meslek Liseleri

* Endüstri Meslek Liseleri

* Çok programlı Liselerden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 810 okulda 375.093 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 21.391 öğretmen görev yapmaktadır.⁶⁹

Erkek Teknik Öğretim Okullarının 1994-1995 öğretim yılındaki sayısal durumu Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. 1994-1995 Öğretim Yılında Erkek Teknik Öğretimin Sayısal Durumu

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Endüstri Meslek Lisesi	498	341.349	20.655
Teknik Lise	222	22.702	207
Anadolu Meslek Lisesi	3	487	20
Anadolu Teknik Lisesi	87	10.555	509
TOPLAM	810	375.093	21.391

Kaynak : M.E.B. T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.63.

b) Kız Teknik Öğretim Okulları

Kız teknik öğretim okulları; çağımızın ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelerine uygun olarak, ülke endüstrisine ve aile ekonomisine katkıda

⁶⁸ M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.62.

⁶⁹ M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.62.

bulunacak şekilde çeşitli yörelerin ihtiyaçları da gözönünde bulundurularak çağdaş bilim ve teknolojiye metodları bilen, yorumlayan, kullanan ve geliştiren orta düzeyde meslek elemanı yetiştiren eğitim kurumlarıdır.

Bu okullar,

* Anadolu Kız Teknik Liseleri

* Kız Teknik Liseleri

* Anadolu Kız Meslek Liseleri

* Kız Meslek Liseleri

* Çok programlı liselerden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 534 kız teknik öğretim okulunda 82.503 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 12.680 öğretmen görev yapmaktadır.⁷⁰

Kız Teknik Öğretim Okullarının 1994-1995 Öğretim Yılındaki Sayısal Durumu Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8- 1994-1995 Öğretim Yılında Kız Teknik Öğretiminin Sayısal Durumu.

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Kız Meslek Lisesi	411	74.357	12.207
Kız Teknik Lisesi	33	444	10
Anadolu Kız Meslek lisesi	89	7.117	408
Anadolu Kız Teknik Lisesi	1	585	55
TOPLAM	534	82.503	12.680

Kaynak : M.E.B. T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.65.

c) Ticaret Turizm Öğretimi Okulları

Ticaret ve turizm öğretimi okulları, ülkemizin ticaret, maliye, pazarlama muhasebe, bankacılık kooperatifçilik, sekreterlik, turizm, bilgi işlem gibi alanlarında kamu ve özel sektör kuruluşlarında görev alacak ara insangücünü yetiştiren eğitim kurumlarıdır.

Bu okullar;

* Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri

⁷⁰ M.E.B. T.B.M.M. Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi, Matbaası, 1994. s.64 ve devamı.

- * Anadolu Dış Ticaret ve Meslek Liseleri
- * Anadolu Ticaret Meslek Liseleri
- * Anadolu Sekreterlik Meslek Liseleri
- * Anadolu Aşçılık Meslek Liseleri
- * Anadolu Mahalli İdareler Meslek Liseleri
- * Anadolu Basın Yayın, Reklamcılık Meslek Liseleri
- * Ticaret Meslek Liseleri
- * Çok Programlı Liseler
- * Akşam Ticaret Meslek Liselerinden oluşmaktadır.

1994-1995 öğretim yılında 451 okulda 197.380 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 9.411 öğretmen görev yapmaktadır.⁷¹

Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarının 1994-1995 Öğretim yılındaki sayısal durumu Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9 : 1994-1995 Öğretim Yılındaki Ticaret ve Turizm Öğretim Okullarının Sayısal Durumu

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Ticaret Meslek Lisesi	321	175.137	7.917
Akşam Ticaret Meslek Lisesi	5	2.478	96
And. Mahalli İdareler Mes. Lisesi	6	882	27
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	67	9.008	517
Anadolu Dış Ticaret Meslek Lisesi	7	1263	73
Anadolu Sekreterlik Mes. Lisesi	5	797	55
Anadolu Otelcilik ve Turizm Mes. Lisesi	31	7.077	691
Anadolu Basın Yayın ve Reklamcılık Meslek Lisesi	7	599	25
Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi	2	139	10
Toplam	451	197.380	9.411

Kaynak : M.E.B. T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım, Merkezi Matbaası, 1994, s.65.

d) Din Öğretimi Okulları

430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. maddesi ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 32. maddesi hükümlerine uygun olarak kurulan imam hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini

⁷¹ M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.66.

hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanlar yetiştirmek üzere, ortaöğretim sistemi içinde hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan programların uygulandığı öğretim kurumlarıdır. Ortaokula dayalı en az 4 yıl öğretim sürelidir.

1994-1995 öğretim yılında 448 imam hatip lisesinde 173.628 öğrenci öğrenim görmekte, bu okullarda 15.494 öğretmen görev yapmaktadır.⁷²

Din Öğretimi Okullarının 1994-1995 öğretim yılındaki sayısal durumu Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. 1994-1995 Öğretim Yılında Din Öğretimi Okullarının Sayısal Durumu.

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Ortaokul	Lise	Toplam	
İmam Hatip Lisesi	393	290.890	172.996	463.976	15.283
Anadolu İmam Hatip Lisesi	55	11.567	632	12.199	211
Toplam	448	302.547	173.128	476.175	15.494

Kaynak : M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.68.

Diğer bakanlıklara bağlı mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarında da 1994-1995 öğretim yılında 360 okulda, 67007 öğrenci öğrenim görmekte 5544 öğretmen görev yapmaktadır.⁷³

3. Yüksek Öğretim

Eğitimin bu basamağının amacı yüksek düzeyde insan gücünü yetiştirmektir. Ortaöğretimden sonraki eğitim aşamasıdır. Bu eğitim dönemi kendi içinde dörde ayrılmaktadır. Bunlar önlisans, lisans, yüksek lisans, doktora eğitimidir. Ön lisans öğretimi iki yıl sürelidir. Bazı meslekler bu sürede kazandırılabilir. Lisans öğretimi dört yıl sürelidir. Genelde Üniversiteler lisans öğretimi için kurulmuştur. Dört yıllık öğretim pek çok meslek için yeterlidir.⁷⁴

Yüksek lisans ve Doktora Lisans öğretiminden sonra uzmanlaşmaya yönelik eğitim dönemlerdedir.

⁷² M.E.B., T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.66

⁷³ M.E.B. İstatistikleri, 93-95

⁷⁴ İbrahim BAŞARAN, Eğitime Giriş, Ankara, sevinç Matbaası, 1989, s.202.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

**OKUL SANAYİ İLİŞKİLERİ, OKUL VE İŞLETMELERDE
MESLEK EĞİTİMİ**

A. OKUL SANAYİ İLİŞKİLERİ

Bir ülkenin gelişmesi sanayileşmesine bağlıdır. Sanayileşmede önemli faktör olan bilgi ve beceriye vb. alışkanlıklara sahip, yüksek verimi gerçekleştirecek insan gücünün eğitilmesi gerekmektedir. Mesleki ve teknik eğitim sanayileşmenin bir alt yapı yatırımı niteliğindedir.

Ülkenin gelişmesi ve sanayileşmesi açısından önemli faktörlerden biri olan mesleki ve teknik eğitimin, okul ve sanayi ilişkileri açısından, ülkemizdeki bugünkü durumunu değerlendirmeden önce geçmişten günümüze geçirdiği değişimleri kısaca değerlendirmemizin yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Diğer toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da 19. yüzyıla kadar meslek eğitimi çıraklık sistemi ile yürütülmüştür. Ayrıca ordunun sanatkar eleman ihtiyacını karşılamak üzere ordu içinde bir sanatkar yetiştirme sistemi geliştirilmiştir.

16. yüzyılda yurdumuzdaki teknik elemanlar tarafından yapılmakta olan her türlü askeri malzeme ve silahlarla gemi inşaatı ve bazı sanayi kollarındaki üretim, o zamanın çağdaş memleketlerinin üretiminden daha iyi durumda idi. Bu durum 18. yy'ın sonuna kadar kısmen devam etmiştir. Batıda büyük endüstrilerin kurulmasını sağlayan "Sanayi İnkılabı"nın memleketimizde yaptığı etki sonucu, Lonca teşkilatlarının tesirleri ve meslek eğitimindeki rollerini kaybetmeleri üzerine mesleki eğitim hizmetlerinin okulda yapılma ihtiyacı doğmuştur.⁷⁵ Ülkemizde ilk sanat okulu 1861, Kız Meslek okulu 1864 ve Ticaret Lisesi de 1883 yılında açılmıştır.⁷⁶ Bu süreden cumhuriyet dönemine kadar yapılan gelişmelerde mesleki eğitim, eğitim sisteminin dışında düşünülmüş, olması devletin üst düzeyde mesleki eğitime yönelik bir politikası olmaması, parasal kaynakların yerel düzeyde sağlanması, kurulan okullar arasında eğitim programı, öğretmen, tesis ve öğrenci nitelikleri yönünden ortak standartların oluşturulamaması gibi özellikler nedeniyle mesleki eğitimde istenen başarı elde edilememiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda en önemli sıkıntılardan biride becerikli insan gücünün yeterli olmaması idi. Mustafa Kemal Atatürk bu konuya özel bir ehemmiyet göstermiş ve yetkilileri uyarmıştır.⁷⁷

1923-1940 arasındaki dönem ulusal bir mesleki eğitim sisteminin kuruluş dönemini oluşturmaktadır.⁷⁸

⁷⁵ M.E.B. Dünden Bugüne İl ve İlçelerdeki Çıraklık ve Yaygın Eğitim Faaliyetleri, Çıraklık ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, Açık Öğretim Okulu Matbaası, 1987, s.9 ve devamı.

⁷⁶ KÜLAHCI, a.g.e.,s.11.

⁷⁷ M.E.B. Dünden Bugüne İl ve İlçelerdeki Çıraklık ve Yaygın Eğitim Faaliyetleri, Çıraklık ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, Açık Öğretim Okulu Matbaası, 1987, s.9 ve devamı

⁷⁸ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.49

Mesleki ve teknik eğitimin kuruluş yıllarında iş hayatındaki olanaklar çok sınırlı idi. Meslekler çoğunlukla azınlıkların elinde bulunuyordu. Bu bakımdan mesleki ve teknik eğitim, ihtiyacı belirmiş iş alanlarına eleman yetiştirmekten çok mevcut endüstriye yenilik götürecektir ve ileride kurulacak endüstride görev alacak elemanları hazırlamayı amaç edinmiştir. Çevreye liderlik yapma görüşü meslek ve teknik eğitim okulları ile çevreleri arasındaki ilişkileri koparmıştır. Mesleki ve teknik eğitime duyulan ihtiyaç, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Milli Savunma Bakanlığında gelmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin yayılması için gerekli maddi destekle ordu ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla verilmiştir.

1940'larda mesleki ve teknik eğitimin amaçları, eğitim programları, öğretmen yetiştirme sistemi, örgütlenmesi, karar süreci ve mali destek kaynakları o güne kadar karşılaşılan problemler dikkate alınarak saptanmıştır.⁷⁹ İkinci dünya savaşından 1960'a kadar olan dönemde mesleki ve teknik eğitimde hızlı bir yayılma ve sistemli bir gelişme dönemidir.⁸⁰

Ülkemiz 30 Eylül 1960 tarihinde yürürlüğe giren 91 sayılı "Devlet Planlama Teşkilatının Kurulması Hakkında Kanun"la planlı kalkınma yolunu resmen tercih etmiştir.⁸¹ Planlı kalkınma dönemine geçildikten sonra eğitim kalkınma planlarının en önemli unsurlarından birisi olmuştur. Bu dönemden itibaren gerçekleştirilen bütün kalkınma planlarında eğitim veya mesleki ve teknik eğitime büyük önem ve yer verilmiştir.

Ülkemizde uzun dönemli kalkınma stratejisinde hızlı bir sanayileşme ön görülmüş ve sanayileşmenin gerektirdiği insan gücü taleplerinin, örgün ve yaygın mesleki - teknik eğitime ağırlık veren bir sistemle karşılanabileceği düşünülmüştür.

Ülkemizde planın öngördüğü biçimde endüstrileşme yönteminde, bazı sektörlerde ileri teknoloji kullanarak gelişmenin hızlandırılması amaç olarak seçilmiştir. Bu gelişmeden eğitim için çıkarabileceğimiz sonuç, eğitim sisteminin modern sanayide çalışacak elemanları yetiştirmesi olacaktır. Endüstriyel mesleki ve teknik öğretim üretim çeşitlenmesi ve teknolojik gelişmeye ayak uydurmak, endüstri ile eğitim arasında organik bağlar kurmak ve endüstri içindeki yaygın eğitimle örgün eğitimin birbirini tamamlayıcı bir bütün olarak ele alınması zorunluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kalkınma planlarında da, eğitim sisteminin bütünü içinde, mesleki ve teknik eğitimin yerinin, sanayileşmenin ve üretim hedeflerinin insan gücü ihtiyacına uygun, çağdaş teknikleri iyi kavramış, üretim sistemine hemen

⁷⁹ Hıfzı DOĞAN, Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim, Ankara, Ankara Ü. Eğitim Fak. Yay., No:64, Ankara Ü. Basımevi, 1977, s.78.

⁸⁰ DOĞAN, ALKAN, SEZGİN, a.g.e., s.49.

⁸¹ KAYA, a.g.e., s.26.

uyabilen ayrıca üretim süresinin geliştirilmesine katkıda bulunabilen elemanlar yetiştirme olduğu benimsenmiştir.⁸²

1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı : (1963-1967):

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, mesleki ve teknik eğitime önem verilerek istihdam bakımından çalışanların mesleki seviyelerinin yükselmesi hedefler arasına girmiştir. Bu dönemde ortaöğretim çağındaki gençlerin bir bölümünün mesleki ve teknik eğitime yönlendirilmesi ve bu amacın gerçekleşmesi için teknik eğitimin çıraklıktan teknisyenliğe kadar bütünüyle sanayi ile bağlantılı onun imkan ve ihtiyaçları ile uyuşan bir sistem olarak kurulması ve işletilmesi öngörülmüştür. Sanayi içinde eğitim çok yönlü olarak ele alınmıştır.⁸³

2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

İkinci Beş Yıllık Plan döneminde sanayi ve şehirleşmeye verilen önem dolayısıyla teknik ve mesleki eğitime daha da önem verilmiştir. Ortaokul seviyeli meslek okulları köy ebe okulları ile imam hatip okullarının dışında ortaokul seviyesindeki bütün mesleki okullar genel ortaokul durumuna getirilmiştir.

Lise Seviyeli Teknik Okullar:

Artan teknisyen ihtiyacını karşılamak üzere okulların sürelerinin 4 yıla çıkarılması kararlaştırılmış ve öğretim programında yapılacak gelişmelerle teknisyen yetiştirilmesi planlanmıştır. Bu okullardan mezun olanların yüksek öğretime devam olanaklarının araştırılması düşünülmüştür.

Eğitim-sanayi ilişkileri gözönünde bulundurularak:

- * Öğretim sanayi arasında doğrudan ilişkiler kurmak,
- * Stajların uygulama çalışmalarının sanayi kuruluşlarında yapılmasını sağlamak,
- * Sanayide gelişmeleri öğretim programlarına hızla geçirmek önemli ilkeler arasındadır.

Planda ticaret liselerinin mesleki eğitim vererek, yüksek öğretime gitmedikleri takdirde mezunlarına iş hayatında kolayca yer alma imkanı

⁸² Filiz ÖNEN, "Kalkınma Planlarında Endüstriyel Mesleki Teknik Öğretim ve Sanayi İlişkileri" Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi., C. 24, s. 284 Ekim 1976. s.23.

⁸³ Hüseyin AKTUĞ, Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yay. No: 1126, 1983, s.57 ve devamı

sağladığı saptanmıştır; gelişen ihtisas alanları gözönünde tutularak ticaret liselerinin ve sekreterlik okullarının geliştirilmesi öngörülmüştür⁸⁴

3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1978):

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında eğitimin genel hedefi “üretim-insan gücü - eğitim sistemleri arasında ve kişilerin talepleri, bölgeleri gelir grupları ve eğitimin muhtevası arasında denge sağlanması” biçiminde belirlenmiştir.⁸⁵

Üçüncü Plan döneminde teknik öğretim bütün olarak üretime dönük ve sanayinin ihtiyaçlarını karşılamak biçimde teknisyen yetiştirilmesini sağlamak amacıyla, teknik öğretim sisteminde değişikliğe gidilmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla teknik liseler açılarak, modern teknolojinin gerektirdiği teknisyenlerin yetiştirilmesine yönelinmesi ön görülmüştür.

1973-1974 Öğretim yılından itibaren öğretim kadrosu ve fiziki olanakları uygun olan endüstri meslek liselerinin teknik lise haline getirilmesi ve bu dönüşümün gerçekleştirilemeyeceği endüstri meslek liselerinin ise yaygın eğitim yapan kurumları haline getirilmesi bir tedbir olarak düşünülmüştür. Ayrıca teknik lisede uygulanan eğitimin, sanayinin her aşamasında ekonomik yapıda meydana gelecek değişikliklere cevap verecek esneklikte olması öngörülmüştür. Üçüncü plan döneminde teknik liselerdeki öğrenci sayısının 110.000’e çıkarılması da hedef olarak verilmiştir. Üçüncü Plan döneminde, sanayinin nitelikli işçi talebini karşılamak üzere endüstri pratik sanat okulları uygulamasına devam edilmesi benimsenmiştir.

Üçüncü Kalkınma Planında, teknik ve meslek lise mezunlarıyla ilgili, dallarında çalışmalarını sağlamak ve bu okulların piyasa ile ilişkilerini kurmak üzere, piyasa ve iş analizleri ile istihdam araştırması yapılarak eğitim programlarında gerekli düzenlemeler yapılması öngörülmektedir.⁸⁶

Üçüncü Kalkınma Planında lise üzerine iki yıl öğretim süreli sekreterlik okullarının kapatılması; bu okulların tüm fiziki imkanları ve öğretim kadrosunun ticaret liselerindeki sekreterlik dallarına kaydırılması; ayrıca otelcilik okullarının, otelcilik ve turizm meslek liselerine dönüştürülmesi ve pratik otelcilik ve turizm okullarının açılması öngörülmüştür.⁸⁷

Üçüncü plan döneminin son yıllarında ise bu konudaki çalışmaların daha planlı ve organize bir biçimde yürütüldüğü, uygulama niteliğindeki bazı

⁸⁴ AKTUĞ, a.g.e., s.58 ve devamı.

⁸⁵ OĞUZHAN, a.g.e., s.65.

⁸⁶ ÖNEN, a.g.e., s. 24.

⁸⁷ AKTUĞ, a.g.e., s. 61.

endüstri kuruluşları ile okullar arasında işbirliği çalışmaları yapıldığı görülmektedir.⁸⁸

Bu dönemdeki önemli unsurlardan biride 20.6.1977 tarihinde kabul edilen 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunudur. Söz konusu kanunla ülkemizde ilk defa modern manada bir çıraklık eğitimi geliştirme imkanı doğmuştur.⁸⁹

4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983):

Dördüncü Plan döneminde de mesleki teknik öğretimin öğrenci sayısı genel liselerin öğrenci sayılarına göre düşük olmuştur.

Dördüncü plan döneminde de öngörülen sayısal gelişmeleri sağlamak için bir takım ilkeler ve politikalar tespit edilmiştir. Bunlar kısaca şu şekilde özetlenebilir.

- Ortaöğretimde mesleki ve teknik öğretime ağırlık kazandırılması temel ilkedir.

- Teknik Liseler, üretim süresinin orta düzey insangücü ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde endüstrinin gereksinim duyduğu alanlardaki programları içerecek ve bu amaçla hem kız hem erkek öğrencileri yetiştireceklerdir.

- Kız Meslek Liselerinde sürdürülmekte olan geleneksel programların yaygın eğitim programları çerçevesinde ele alınması sağlanacak, üretime yönelik olarak yeniden düzenlenecek programların meslek liseleri bünyesinde uygulanması sağlanacaktır.⁹⁰

- Özellikle mesleki ve teknik eğitimde endüstri ile ilişkilerin geliştirilmesine olanak verecek esnek program uygulaması gerçekleştirilecektir. Gerek örgün gerek yaygın programların geliştirilmesi ve sanayi katkısının sağlanması, kamu yatırımcı ve işletmesi kuruluşlarıyla işbirliğinin gerçekleştirilmesi için gerekli düzenlemeler yaptırılacaktır.

- Endüstriyel sanat okulları, değişen üretim yapısının istemleri doğrultusunda eğitim faaliyetlerinde bulunabilecek ayrıca, yaygın ve örgün eğitim sistemleri arasında gerek kuramsal gerek içerik olarak bütünlük sağlayan ve geçişlere olanak verecek esnek bir yapıda düzenlenecektir.

⁸⁸ ÖNEN, a.g.e., s.25.

⁸⁹ M.E.B. Dünden Bugüne İl ve İlçelerdeki Çıraklık ve Yaygın Eğitim Faaliyetleri, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müd. Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası, Ankara, 1987, s.11.

⁹⁰ AKTUĞ, a.g.e., s.61 ve devamı.

- Örgün-yaygın eğitim bütünlüğü sağlanırken istihdam alanında kazanılan beceri ve deneyimlerin okul içi eğitimle eş olarak değerlendirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.⁹¹

- İstihdam süreci içinde bulunan nitelikli elemanlardan özellikle teknik eğitimde eğitici personel olarak yararlanılmaları sağlanacaktır. Bu amaçla özellikle kamu yatırımcı ve işletmeciler kuruluşları işbirliğinin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.⁹²

Bu plan döneminde yapımı kolay yatırım masrafı teknik okullara göre daha ucuz olan ticaret liseleri belirlenen hedeflerin üzerinde artışlar göstermişlerdir. Teknik liselerdeki yetersiz gelişmeye karşı endüstri meslek liseleri daha hızlı bir gelişme göstermiştir.

Bu dönemde yapılan önemli bir çalışmada 1978-1979 öğretim yılında 4 endüstri meslek lisesinde okul sanayi ortaklaşa (OSONOR) eğitim programları uygulanmaya başlanmıştır. Projenin gerekçesinde mesleki ve teknik öğretimin pahalı bir eğitim olduğu, okullarda bulunan makine ve diğer araçların sanayinin geresinde kaldığı, okul ile sanayi arasındaki devamlı olarak açılmakta olduğu, işveren ve işçi kuruluşları ile okulların ilişkilerinde koordinasyon eksikliği bulunduğu, mesleki eğitim ihtiyaçlarının çağdaş koşullara göre karşılanabilmesi için eğitim kurumları ile istihdam müesseselerinin işbirliği içinde çalışmalarının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Projenin amacı, yıllardan beri tahakkuk ettirilmesi istenilen kısaca ihtiyaç-egitim-istihdam problemlerinin çözümlenmesini sağlamaktır. Böylece okul-işyeri ilişkileri artırılacak, mesleklerin temelini teşkil eden işlemler okul atölyelerinde, ileri düzeydeki işlemlerde sanayi imkanlarından faydalanılmak suretiyle yerine getirilecektir.⁹³

5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989):

Beşinci beş yıllık kalkınma planında belirlenen mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren hedefleri kısaca özetleyecek olursak;

- Örgün eğitim sisteminin belli kademesinde daha ileri gitmeyerek hayata atılacak gençlere, örgün eğitim imkanlarından da faydalanarak düzenlenecek yaygın eğitim programları yoluyla meslek kazandırma uygulaması başlatılacaktır.

- Mesleki ve teknik alanda iş-öncesi ve hizmet-içi eğitim programları, kamu ve özel bütün işyerlerinde, verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülecek; özel sektör iş- öncesi ve işbaşı uygulamalarında teşvik edilecektir.

⁹¹ AKTUĞ, a.g.e., s.62.

⁹² AKTUĞ, a.g.e., s.63.

⁹³ Reşat ÖZALP, "Diyorlarkî", Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, C.28, Sayı, 329, Temmuz, 1980 ss.39.

- Çeşitli alanlarda kalkınmanın gerektirdiği ara insan gücünün yetiştirilebilmesi için, teknisyen eğitime hızla başlanması sağlanacaktır.⁹⁴

- Yaygın ve örgün eğitimde mesleki konularda eşit müfredat uygulanarak, yaygın ve örgün eğitiminin aynı düzeyinde mezun olanlar eşdeğer “meslek sertifikalarına” hak kazanacaklardır.

- Çoğunluğu 12-25 yaş grubunda bulunduğu halde okula devam etmeyen ilköğretim, ortaokul yada lise mezunu olup da iktisaden faal olmayan kişilerden, 150 bini endüstri ile ilgili dallarda olmak üzere 650 binine iş bulma imkanlarını artıracak meslekler kazandırılacaktır.

- Devlet-işçi-işverenin katılacağı hem yaygın eğitim, hem hizmet-içi eğitim maksadıyla mesleki yaygın eğitim fonu kurulacaktır.⁹⁵

Plan döneminde ortaöğretim kademesinde talebin giderek artması sebebiyle mesleki ve teknik alanlarda ise öğretmen ihtiyaçlarının başka kaynaklardan karşılanması ve okul-sanayi işbirliğinin etkinleştirilmesi amacıyla, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır.⁹⁶

1978’den beri uygulanmaya başlayan Okul-Sanayi Ortaklaşa Eğitimi Projesi (OSONOR) 1984-1985 öğretim yılında, genişletilerek kız teknik ticaret, turizm ve otelcilik meslek liselerinde kapsamına alınarak Mesleki Teknik Eğitim Projesi (METEP) haline dönüştürülmüştür.⁹⁷

Çırak, kalfa ve ustaların Eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak meslek eğitimini düzenleyen 3308 Sayılı “Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu” 1986’da yürürlüğe girmiştir.

3308 Sayılı Kanuna göre çırakların sigortalanması ve primlerinin devlet tarafından ödenmesi ile askeri ücretin en az yüzde 30’u kadar ücret almaları sağlanmış, kanun kapsamındaki mesleki ve teknik okul öğrencilerinin eğitimlerinin 2/3’ünün işletmelerde yapılmasına geçilmiştir.

Mesleki ve teknik okullarda üretilen mamulün değerlendirilmesinde, piyasaya dönük hale getirilmesinde okulların gelişmesinde ve fiili üretim içinde eğitim yapılmasında katkısı büyük olan döner sermaye mevzuatını günün şartlarına uygun hale getirmek için ilgili yönetmelikte değişiklikler yapılmıştır.

⁹⁴ KAYA, a.g.e, s.156.

⁹⁵ KAYA, a.g.e., s.159.

⁹⁶ D.P.T. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) 1988 Yılı Programı, Ankara DPT Yay., No:2118 Başbakanlık Basımevi, 1988, s.340.

⁹⁷ AKYÜZ, a.g.e., s.414.

Yaygın eğitim ve çıraklık eğitimi faaliyetleri etkinleştirilerek sürdürülmüştür.⁹⁸

6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1989-1994)

Altıncı Beş Yıllık Plan döneminde belirlenen hedefleri mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren yönleri açısından şu şekilde değerlendirebiliriz.

- Eğitim sistemi, meslek kazandırıcı yaygın eğitim, ara insan gücü ve yüksek nitelikli insan gücü yetiştiren eğitim olmak üzere üç boyutlu bir yapıda ele alınarak kalkınmanın temel araçlarından birisi olarak etkinleştirilecektir.

- Eğitim sisteminin bütününe kapsayan bir eğitim-insangücü planlaması sistemi kurulacak ve öğretmenlerin eğitim ihtiyaçları standart biçimde saptanarak bunlara uygun hizmet öncesi ve hizmetiçi eğitim programları uygulanacaktır.

- Orta öğretim kurumlarının kendi içinde ve yaygın eğitimle yatay ve dikey geçişlere imkan tanıyacak bir yapıya kavuşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Yaygın ve meslek kazandırıcı eğitimin görsel-işitsel araçlarla geniş kitlelere hitap eder hale getirilmesinde ve etkinleştirilmesinde radyo ve TV'den yararlanılması belli esaslara bağlanacaktır.⁹⁹

- Ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitime öncelik verilmesi temel ilkedir.

- Yüksek öğretime devam etmek isteyen mesleki teknik lise mezunlarının kendi branşlarında bir yüksek öğretim kurumuna yönelmelerini özendirecek düzenlemeler yapılacaktır.

- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının eğitim-insangücü-istihdam ilişkileri çerçevesinde tarım, sanayi, hizmet sektörleri ile etkili işbirliği içinde olmaları sağlanacak ve eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için eğitim programları ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma ile uyumlu olarak geliştirilecektir. Ayrıca, bu okulların gelişen teknolojiyi izlemelerini sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

- Yaygın eğitimde de öncelik istihdama yönelik beceri eğitimde olacaktır.¹⁰⁰

⁹⁸ D.P.T. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) 1988 yılı Programı, Ankara DPT:Yay. No:2118, Başbakanlık Basımevi, 1988, s.341.

⁹⁹ M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Brifingi, Ajans Türk Matbaacılık, Sanayi ve A.Ş., Ankara 1990, s.61.

¹⁰⁰ M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı, Brifingi, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık Sanayii A.Ş. 1990, s.62 ve devamı.

Tablo 11’de 1989-1990 Öğretim yılında eğitim kademelerinde gerçekleştirilen okullaşma oranları, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi sonucunda hedefalınan okullaşma oranları ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 11. Altıncı Beş Yıllık Plan Hedefleri ve 1989-1990 Öğretim Yılı Gerçekleşme Durumu

	1989-1990 Öğretim Yılı		1993-1994
	Hedef %	Gerçekleşme %	Hedef %
Okul Öncesi	5.5	4.6	11.5
İlk Okul	100	93.4	100
Orta Okul	65.0	57.0	80
Genel Orta Öğretim	21.2	20.3	24.0
Mesleki Teknik Öğretim	16.0	14.7	21.2
Yüksek Öğretim	12.6	14.1	15.0

Kaynak : Milli Eğitim Bakanlığı Brifingi, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık Sanayii A.Ş. 1990, s.60.

Bu dönemde hedeflenen öğrenci sayısına değerlendirebilmek için Tablo 12’de 1993-1994 yılında Mesleki ve Teknik listelerindeki sayısal gelişme verilmiştir.

Tablo 12.1993-1994’de Mesleki ve Teknik Liselerdeki Sayısal Durum

Okulun Adı	Okul sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Erkek Teknik Öğretim Gen.Müd.	725	327.896	19.836
Kız Teknik Öğr. Gen. Müd.	485	67.843	12.907
Ticaret ve Turizm Gen. Müd.	364	179.617	8.557
Din Öğretim Gen. Müd.	446	162.828	14.955
Sağlık İşleri Dairesi Baş.	2	214	29
Özel Eğitim Rehberlik ve Dan.Hiz.Gen.Müd.	1	40	10
Özel Öğretim Kurum. Gen. Müd.	20	1892	123
Diğer Bakanlıklar	353	60.053	4635
Toplam	2.395	800.383	61.052

Kaynak : M.E.B. İstatistikleri, 93-95.

Tablo 11’de verilen 1993-1994 hedefleri doğrultusunda Ortaöğretim kurumlarında belirlenen hedef % 45,2’dir. 1994-1995 Öğretim Yılındaki Ortaöğretim yüzdesi % 48.2’dir. Bu yüzdeyi Bazı ülkelerdeki okullaşma oranları ile karşılaştıracak olursak;

Tablo 13. Bazı Ülkelerde Okullaşma Oranları

Ülkeler	Okullaşma Oranları (%)				
	Okul öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksek öğ.
ABD	55-95	98-100	93-100	85-95	75
Almanya	70-95	99-100	98-100	85-90	33
Fransa	90	99	99	80	49.3
İngiltere	55	98	90	85	64
Hollanda	66	99	99	99	34
Japonya	42	99.9	99.9	92	39
Türkiye	7.3	97.1	68.7	48.2	(x)26.1

(x) Açıköğretim dahil.

Kaynak: M.E.B., T.B.M.M. 1995 yılı Bütçe Raporu, Ankara, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994, s.34.

Tablo 13’de görüldüğü gibi Ülkemiz ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranları gelişmiş ülkelerin oldukça gerisindedir.

Altıncı plan dönemindeki sayısal gelişmelerin dışındaki diğer çalışmaları değerlendirecek olursak;

Ortaöğretim kurumlarında 1991’den itibaren bazı yönetmelikler değişmiştir. Bunları şu şekilde ifade edebiliriz. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği kabul edilmiş, 2 Eylül 1991 tarih ve 20979 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Teknik Lise Yönetmeliği kabul edilmiş 5 Şubat 1993 tarih ve 21 487 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

“Ders geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Yönetmeliği” kabul edilmiştir. 27 Mart 1993 tarih ve 21534 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak uygulanmaya başlanmıştır.¹⁰¹ Bu yönetmeliklerin uygulanmasıyla 3308 Sayılı “Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu”na tabii olan mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarında uygulamalarda değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu uygulama değişikliği daha ileride detaylı bir şekilde üzerinde durulacağı için burada üzerinde fazla durulmamıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan beri Milli Eğitim Şuralarında mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumuna gelmesinde oldukça etkili olmuştur. Milli Eğitim Şuraları “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Tarihi” başlığı altında incelendiği için bu konuda tekrar ele alınmamıştır.

¹⁰¹ M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaası Basımı, 1993, s.1.

Eğitim Sistemindeki problemlerin çözümünde hedeflere ulaşabilmek için Milli Eğitim Bakanlığının 1993-1994 yılında gerçekleştirdiği mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren çalışmalarını şu şekilde özetleyebiliriz.

- Gençlerin çeşitli alanlarda iş hayatına hazırlayıcı nitelikteki seçmeli ders sayısı 54'den % 35'lik artışla 73'e çıkarılarak büyük bölümünün programları uygulamaya konulmuştur.¹⁰²

- Ortaöğretimde yeni bir yapılanmaya giderek klasik liseler yerine meslek liseleri ve özellikle küçük yerleşim birimlerinde Çok Programlı Liseler açmak ilke olarak benimsenmiş bulunmaktadır. Bu nedenle Çok Programlı Liselerin yaygınlaştırılması, hedeflenen çalışmaların en önemlileri arasında yer almaktadır.

- Açık lise uygulamasını başta Almanya olmak üzere Türk işçilerinin yoğun olduğu ülkelerde yaygınlaştırmaya çalışılmaktadır. Yakın gelecekte Türksat'tan yararlanarak daha yoğun kitle eğitimi yapabilmesi için oluşturulan Çok Programlı Açık Öğretim Lisesi ile mesleki ve teknik eğitimde verilmesi planlanmaktadır.

İnsan gücü, eğitim ve istihdam ilişkisinin sağlıklı, dengeli ve dinamik bir yapıya kavuşturularak toplumumuzun, orta düzeyde meslek elemanı ihtiyacının karşılanması, en önemli hedeflerden birisidir.

Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığının 1994-1995 Öğretim Yılında yaptığı çalışmaları mesleki ve teknik eğitim açısından değerlendirecek olursak;

- Yeni açılan 85. endüstriyel teknik öğretim okulunda 183 bölüm, mevcut okullarda da 83 bölüm faaliyete geçirilmiş, böylelikle 20.650 öğrencinin daha öğrenim görmesine imkan sağlanmıştır.

- Kız teknik örgün eğitim okulları bünyesinde 154, yaygın eğitim düzeyindeki okulların bünyesinde 5 olmak üzere 159 yeni bölüm faaliyete geçirilmiştir.

- Ticaret ve turizm öğretimi alanında 87 yeni okul faaliyete geçirilerek, serbest ticaret modeline uygun programların da yer aldığı Anadolu Ticaret Meslek Liseleri ile Anadolu Dış Ticaret Liselerine ağırlık verilmiştir.¹⁰³

Çıraklık ve Yaygın Eğitim çalışmaları kapsamında;

- Meslek sahibi olmayanlara bir meslek kazandırmak amacıyla 76 ilde 88 meslek dalında "İstihdamı Geliştirme Projesi" uygulamaya konularak 5.000

¹⁰² M.E.B. T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Matbaası, 1994, s.8.

¹⁰³ M.E.B. T.B.M.M., 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Matbaası, 1994, s.9.

kişinin eğitimden geçirilmesi sağlanmıştır. Bu proje ile 50.000 kişinin daha eğitimden geçirilmesi planlanmaktadır.¹⁰⁴

- Geleneksel el sanatlarımızı yaşatmak, yaygınlaştırmak amacıyla olağanüstü hal ve mücavir iller ağırlıklı olmak üzere ülkemizin tüm yerleşim birimlerinde “El Halıcılığını Geliştirme ve Yaygınlaştırma Projesi” uygulamaya konularak her yıl en az 10.000 vatandaşın eğitime alınması planlanmaktadır.

- Eğitimde bilgisayar kullanımı büyük ölçüde yaygınlaştırılmış bulunmaktadır. 1990-1991 Öğretim yılında 455 okulda bilgisayar destekli eğitim uygulanırken bugün 13.915 bilgisayarın bulunduğu 934 okulda bu sistem sürmektedir.¹⁰⁵

Hükümetimiz ile Dünya Bankası arasında imzalanan İkraz Antlaşmaları çerçevesinde uygulanan projelerden;

Endüstriyel Okullar Projesi Kapsamında,

- Matbaa, tekstil, kalıp ve elektronik meslek alanlarında 5.017.741 ABD Doları tutarında satın alınan makine ve teçhizatın okullara gönderilmesi,

- 200 Meslek lisesine bilgisayar laboratuvarı kurulması için uluslararası ihale açılması

- 17 endüstri meslek lisesinin Program Araştırma ve Hizmetiçi Eğitim Merkezi olarak geliştirilmesi

çalışmaları sonuçlandırılmıştır.

Yaygın Mesleki Eğitim Projesi Kapsamında;

- 535 eğitim merkezinin donatımı için satın alınan makine ve teçhizatın proje okullarına gönderilmesi,

- 15 meslek dalında satın alınacak makine ve teçhizat için 20.1 Milyon ABD Doları tutarında uluslararası ihale açılması

- 200 yaygın eğitim merkezinde döner sermaye işletmesi kurulması çalışmaları sonuçlandırılmıştır.

Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi Kapsamında;

- Proje okullarının eğitim süresi yaz tatilleri de dahil, günde 16 saate çıkarılarak her ilin nüfus ve eğitim durumu araştırılmış mezunları izleme çalışmaları tamamlanmıştır.

¹⁰⁴ M.E.B. T.B.M.M., 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Matbaası, 1994, s.10.

¹⁰⁵ M.E.B. T.B.M.M., 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Matbaası, 1994, s.11.

- Bölgesel eğitim ihtiyaçlarının tespiti ve buna uygun programların hazırlanması çalışmaları sürdürülmektedir.¹⁰⁶

Bütün bu açıklamalar doğrultusunda değerlendirme yapacak olursak, mesleki ve teknik eğitimle ilgili bu gelişmelerin yararlı olduğu muhakkaktır. Fakat 1994-1995 öğretim yılında ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranı % 48.2 iken mesleki ve teknik eğitimin ağırlığını oluşturan mesleki ve teknik eğitim veren liseler, bu oranın kapsamında olduğuna göre; Gelişmiş ülkelere göre bu oran çok düşüktür. Bu nedenle bugünkü durumumuzu daha iyi değerlendirebilmek için bazı gelişmiş ülkelerde mesleki ve teknik eğitimin durumunun değerlendirilmesinin faydalı olacağı inancındayız.

¹⁰⁶ M.E.B. T.B.M.M., 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, s.11.

B. BAZI GELİŞMİŞ ÜLKELERDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN GENEL BİR DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir ülkenin gelişmesi sanayileşmesine bağlıdır. Sanayileşmenin bir alt yapısı niteliğinde olan mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin gelişmesinde, ekonomik güçlerin oluşmasında önemli bir faktördür. Bu nedenle sanayileşmiş ülkeler mesleki ve teknik eğitime ağırlık vermektedirler. Bu ülkelerden bazılarında mesleki ve teknik eğitimin yapısını bilmenin ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumunu daha iyi değerlendirebilmemiz için yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Kısaca değerlendirmek istediğimiz ülkeler, Federal Almanya ve ABD'dir.

1- FEDERAL ALMANYA'DA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

Federal Almanya'da eğitim sistemi çok girift bir yapı içinde organize edilmiştir. Bu sistemi özellikle mesleki ve teknik açıdan aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür.

1.1 Örgün Eğitim Okulları

Mesleki eğitim aşağıda kısaca belirtilen üç ayrı kademe okula dayalı olup örgün eğitimin bir devamıdır.

a) İlkokul :

Dört yıl sürelidir ve mecburidir. (6 ila 7 yaşında başlar)

b) Uzun devreli ilkokul :

Beş yıl devam mecburiyeti olan bir okuldur. Ortaöğretime devam etmek istemeyenlerin de katıldığı bu öğretimde herkese uzun devreli ilkokul sertifikası verilmektedir.

Akli ve bedeni sakatlıkları olan çocuklar için özel okullar açılmıştır.

c) Orta Dereceli Okullar :

- Orta Dereceli Teknik Okullar

Altı yıl süreli olan bu okullar teknik okullara devam imkanı sağlayan veya dengi nitelikte öğrenim veren okullardır.

- Orta Dereceli Akademik Okullar

Dokuz yıl süreli bu okullar, akademik ortadereceli diploma verir. Altı yıllık bir devre sonunda ya genel ortaöğretim diploması veya orta dereceli teknik okul diploması verir. Dokuz yıllık ortaöğretim süresinin son üç yılında isteyen öğrenci ayrı bir öğretim dalını seçer.

Formal eğitim veren okulları takiben çeşitli tipte mesleki ve teknik öğretim okulları bulunmaktadır.

1.2. Mesleki Öğretime Genel Bir Bakış

Öğrenci durumu : Federal Almanya'da 15 ila 18 yaş grubu içindeki öğrencilerin % 75'i mesleki öğretim veren okullara devam etmektedir. Bu gençlerin tamamını uzun devreli ilk öğretimi, orta dereceli teknik okulları ve handikaplı öğrenciler için açılan orta dereceli okulları bitirmiş öğrenciler teşkil eder. Yetişkin yaşta çok sayıda kişi de istihdam öncesi eğitim veya ileri seviye mesleki öğretim için meslek okullarına devam ederler.

Amaçlar : İstihdam öncesi eğitim, işbaşında daha ileri eğitim, meslek intibaklı ileri öğretim (teknik okulların veya teknik kolejlerin şartlarına uygun) üniversitelerin sınırlı fakülteleri de dahil, daha üst öğrenim veren öğretim kurumlarına girmek üzere tayin ve tespit edilmektedir.¹⁰⁷

1.3. Mesleki Eğitim Sistemi

Prensip itibarıyla iki sistem mesleki eğitim mevcuttur. Bunlardan biri teknik okullar, diğeri de ikili veya kooperatif sistem (Teknik okul sisteminde pratik ve teorik öğretim okulda verilmektedir.) Genellikle teknik okullar, eyaletlerin yetkili eğitim bakanlıklarına bağlı organlar olarak çalışmaktadırlar.

İkili veya kooperatif sistemde çırak öğretimini fabrikalarda tamamlar. Bu öğretimi, devletin yürüttüğü part-taym meslek okullarında verilen öğretim takip eder. Bu safhada karma sistemde mesleki öğretimin ilk yılı ful-taym meslek okullarında geçmekte, diğeri kısmi ikili sistemde (okul-fabrika) devam etmektedir.¹⁰⁸

Almanya'da uygulanan ikili sistem öğretim, gerçekte ustanın nezaretinde yürütülen ananevi çıraklık eğitiminin geliştirilmesi şeklindedir. Bu sistemde esas olan prensipler zaman içinde endüstriyel, ticari ve zirai mesleklerde aynen uygulanmıştır.¹⁰⁹

Meslek hayatının beklediği şartlara uygun eleman yetiştirmek için pratik eğitime ağırlık veren Almanya'da ikili sistem (Okul-Fabrika) eğitiminde meslek eğitiminin başlangıcını teşkil eden çıraklık eğitiminin uygulanmasını kısaca şu şekilde özetleyebiliriz.

¹⁰⁷ Federal Almanya Cumhuriyeti Dış Ülkeler Kalkınma Vakfının Hazırladığı 1976 Haziran Ayında Tertiplendiği "Kalkınmanın Aracı Olarak Teknik Öğretim" Mesleki ve Teknik Eğitim Dergisi, c.26, s.303, Mayıs 1978, s.14.

¹⁰⁸ Aynı, ss.25.

¹⁰⁹ Federal Almanya Cumhuriyeti Dış Ülkeler Kalkınma Vakfının Hazırladığı 1976 Haziran Ayında Tertiplendiği "Kalkınmanın Aracı Olarak Teknik Öğretim" Mesleki ve Teknik Eğitim Dergisi, C.26, s.303, Mayıs 1978, s.s.26.

a) Çıraklık Eğitimi

Almanya’da çıraklık eğitimi; el sanatlarında, ticaret ve bankada, sanayide, serbest mesleklerde, ziraatte, kamu-idari sektörlerde olmak üzere muhtelif braşlarda yürütölmektedir.

Çıraklık eğitime başlayabilmek için temel eğitimi bitirmek gereklidir. Gençler temel eğitimi bitirip okuldan mezun olduklarında öğretmenleri kendi yetenekleri hakkında bir kart doldurmakta ve çıraklık eğitimi yapmak isteyenler bu kartla Çalışma Dairesi’ne müracaat ederek kendi isteğine göre bir yer veya usta varsa onunla bir çıraklık kontratı imzalamaktadır. Bu imzalanan mukavele Ticaret ve Sanayi Odası ve El Sanatları Birliğince tescil edilmektedir.¹¹⁰

Çıraklık eğitimi teorik ve pratik olarak sürdürölmektedir. Pratik eğitimi iş yerlerinde gerçekleştiren çıraklar teorik eğitimlerini part taym meslek okullarında gerçekleştirmektedir. Part-taym meslek okullarına devam eden çıraklara haftada 12 saat ders verilmekte; işçi ve kalifiye imtihanları gerektiren mesleklerdeki öğretim haftada 40 saat üzerinden üç ila üç buçuk yıl sürmektedir.¹¹¹

b) İleri Eğitim:

İleri eğitim; meslekte ilerleme, teknolojik girişimlere ayak uydurma, kalifiye hale gelme, kadınların iş hayatına alıştırılması, yaşlıların iş hayatına girmesi, eğitimcilerin eğitilmesi yabancı işçilerin adaptasyonu gayeleriyle yapılmaktadır.¹¹²

c) Teknik Okullar:

Bu okullarda teorik ve pratik eğitim okullarda verilmektedir.

Kısaca değerlendirmeye çalıştığımız Almanya’daki mesleki eğitimin pratik ağırlıklı bir sisteme dayalı olduğunu, meslek hayatının beklediğı şartlara uygun eleman yetiştirme işini, pratik ağırlıklı mesleki öğretimle gerçekleştirmeye çalıştığını belirtebiliriz.

¹¹⁰ Metin EMİROĞLU, *Sanayide Meslek Eğitimi Tatbikatı*, Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Yayınları No.27, 1974. s.1 ve devamı

¹¹¹ Federal Almanya Cumhuriyeti Dış Ülkeler Kalkınma Vakfının Hazırladığı 1976 Haziran ayında Tertiplediğı “Kalkınmanın Aracı Olarak Teknik Öğretim”, *Mesleki ve Teknik Eğitim Dergisi*, C.26, s.303, Mayıs 1978, ss.27.

¹¹² EMİROĞLU, a.g.e., s.3.

2. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM

ABD'deki mesleki ve teknik eğitimin yapısını kısaca değerlendirebilmek için eğitim yapısına kısaca değerlendirecek, ABD eğitim sorumluluğu eyaletlerin görevleri arasındadır ve federal bir konu ya da sorumluluk değildir.

2.1. İlk ve Ortaöğretim

Okula zorunlu devam yaşı değişen eyalet ve eyalet kanunlarına göre 6-7 ya da 8 yaşından başlayıp 16-17 ya da 18 yaşına kadar sürmektedir. Genelde 12 yıllık bir öğretim programı izlenmektedir.

Bu 12 yıl; 8 yıl ilköğretim, 4 yıllık ortaöğretim olarak ikiye bölünmektedir. Bu bölüme 6 yıllık ilk öğretim, 6 yıllık ortaöğretim biçiminde de yapılmaktadır.

Eyaletlerin büyük çoğunluğu bu ikinci sistemi uygulamaktadır.

2.2. Orta Öğretim:

Liseler öğrencilere genel, teknik ve mesleki öğretim sağlarlar.

a) Genel ya da üniversiteye hazırlayıcı liseler; (high school), seçimin yapıldığı yerlerde zeka düzeyi yüksek öğrencileri alır. Bu okulları bitiren gençlerin büyük yüzdesi üniversiteye devam eder.

b) Teknik Liseler (Technical high school):

Bu okullara genel olarak ortanın üstünde yetenekli öğrencilerin çoğunluğu devam eder. Programları genel liseden (öğretim programları bakımından) farklıdır. Programları tamamlayıcı karakterde olmak üzere teknik teori derslerine ve pratik beceri çalışmalarına yer vermiştir.

a) Meslek Liseleri (Vocational High School)

Mesleklere hazırlayacak biçimde mesleki eğitim verir. Öğretim programının yarısı pratik ve teorik mesleki öğretime ve diğer yarısı ise genel öğretime ayrılmıştır.¹¹³

Liseden sonra öğrenciye dört yıllık yüksek öğretim kolejlerinin ve üniversitelerin yolu açık demektir. Mesleki liseyi bitiren öğrenciler genel olarak

¹¹³ Hugh WARREN, On Avrupa Ülkesinde Mesleki ve Teknik Öğretim, Çev., Yusuf Önerioy, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, Matbaa Sanat Enstitüsü, 1971, s.51 ve devamı.

üniversiteye gitmeyip çıraklık eğitimine girerler ya da beceri isteyen iş hayatına atılırlar.¹¹⁴

2.3. Yükseköğretim

İki yıllık ya da dört yıllık öğretim veren farklı yapıdaki yüksek öğretim kurumları da farklı mesleklerin kazanılmasında önemli rol oynamaktadır. ABD’de bu öğretim sistemi kapsamında meslek eğitiminin yanında çıraklık eğitimi de kısaca değerlendirecek olursak;

2.4. Çıraklık Eğitimi

Uygulanması bakımından ABD’deki çıraklık sistemi Avrupa’daki sistemden oldukça farklıdır. Çıraklık eğitimi genel olarak 18 yaşında başlar ve dört yıl sürer. Çırak öğrencilere ödenen ücret oldukça yeterlidir ve kendilerinden üretici iş yapmaları beklenir. Okulda görülen derslerin öğretimi mesleğin pratik yanı teknolojisi üzerinedir. Bu öğretim, genel eğitim ya da yüksek teknisyenlik yeterliğine ya da mühendislik, seviyesine götüren kursları kapsamaz. Çıraklık sistemiyle ilgili derslerin öğretimi okullarda ya da akşamları üniversitelerde yapılır. Çünkü Amerika’da ilgili derslerin öğretimi için gündüz izni hemen hemen yok gibidir.¹¹⁵

Meslek liselerinden mezun olanları çıraklık sistemi içinde değerlendirecek olursak kısaca şu şekilde ifade edebiliriz. Meslek lisesini başarı ile tamamlayan öğrencilere meslek lisesi diploması ve aynı zamanda pratik ya da teorik üzerinde mesleki yeterlilik sertifikası verilir. Okulu bitiren öğrenci doğrudan doğruya iş alanına girebilir ya da çıraklık eğitim programına katılır. Çıraklık öğretim programına katılıp da çıraklık eğitimi içinde çalışanlara endüstrinin ödediği ücret, doğrudan doğruya işe girenlere ödenen ücretten daha yüksektir. Okul mezunlarına mahalli geleneklerine ve işçi sendikalarının kararlarına göre okulda gördükleri eğitim ve öğretimlerine karşılık çıraklık sürelerinden bir miktar indirim yapılır.¹¹⁶

Özet olarak iki ülkeyle ilgili kısa değerlendirmelerimiz doğrultusunda şu sonuca varabiliriz. Mesleki eğitimin yapısı ülkeden ülkeye değişmektedir. Ama önemli olan unsur mesleki eğitime ağırlık veriliyor olması, nitelikli işgücünün oluşması için, eğitime harcanan kaynaklardan iyi sonuç elde etmek doğrultusunda gerekli sistemin oluşturulmuş olmasıdır. Okul ve işletmeler arası gerekli iletişimin yasal düzenlemeyle uygulanıyor olması, organizasyonun başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve pratik uygulamaya iş içinde eğitim sistemine ağırlık veriliyor olması bu ülkelerin bu konudaki başarısında önemli unsurlardır.

¹¹⁴ WARREN, a.g.e., s.53.

¹¹⁵ WARREN, a.g.e., s.100.

¹¹⁶ WARREN, a.g.e., s.103.

C. OKUL VE İŞLETMELERDE MESLEKİ EĞİTİM

Okul ve işletmelerde meslek eğitimi uygulamasının bugünkü durumunu (araştırmamızın temel konusunu oluşturması nedeniyle) değerlendirmemiz gerekmektedir.

Meslek liselerinin işletmelerdeki meslek eğitime yönelik beceri eğitimi, 1986 yılında kabul edilen Türkiye'nin kalkınma stratejilerine değişen ihtiyaç ve şartlarına uygun olarak köklü düzenlemeler getiren 3308 sayılı "Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu"na göre gerçekleştirilmektedir.

1. Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu:

Bu yasaya göre işletmelerde meslek eğitimi yapacak meslek lisesi öğrencilerin durumu şu şekilde düzenlenmiştir:

- 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerin çalıştırdıkları işçi sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptırmaları öngörülmüştür.

50'den az işçi çalıştıran işletmelerde bu kanun hükümlerine göre meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptırabileceklerdir.

Bu uygulamayla işletmelere giden öğrencilerden boşalan okul, atölye ve laboratuvarların kapasitesini %100 artırma imkanı yaratılmış ve yetişkinlere meslek kursları, halen çalışmakta olanlar için de tekamül kursları düzenlemek suretiyle aynı bina, donatım ve personelden faydalanılarak daha geniş vatandaş topluluğuna hizmet götürülmesi sağlanmıştır.¹¹⁷

- İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin teorik eğitimi bakanlığın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında veya işletmelerin eğitim merkezlerinde yapılır. İşletmeler teorik eğitim için öğrencilere çalışma saatleri içinde izin vermek zorundadır. Çalışma saatleri içinde yapılacak teorik eğitim haftada 12 saatten az, 16 saatten fazla olamaz. Bu eğitim yoğunlaştırılmak suretiyle de yapılabilir.¹¹⁸

- Meslek liselerinde ve işletmelerde yapılan eğitime ilişkin esas ve usuller ile imtihanların yapılış şekilleri yönetmelikle düzenlenir.

- İşletmelerde meslek eğitimi, endüstri meslek liseleri, kız meslek liseleri ve ticaret liselerinde; haftada 3 gün işletmede beceri eğitimi, 2 gün okulda teorik eğitimi olarak yapılmaktadır. Ancak otelcilik ve turizm meslek liselerinde uygulama ise; turizm sektörünün özelliği gereği, turizm mevsiminde

¹¹⁷ M.E.B. Erkek Teknik Öğretim - Genel M üd. Bakanlık Müfettişleri Seminerinde Sunulan Endüstriyel Teknik Eğitimle İlgili Hususlar, Ankara, t.y., s.25.

¹¹⁸ M.E.B. Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Ankara, 1987, s.13.

işletmede beceri eğitimi, diğer dönemlerde ise teorik eğitim yoğun olarak yapılmaktadır.¹¹⁹

- Çıraklara ve meslek eğitimi gören öğrencilere işletmeler tarafından asgari ücretin %30'undan az olmamak üzere aylık ücret ödenmektedir.

Çırakların ve öğrencilerin iş kazaları, meslek hastalıkları ve hastalıklara karşı sigorta primleri bakanlıkça karşılanmaktadır. Böylece, meslek öğrenimi sırasında çıraklık ve meslek lisesi öğrencileri sosyal güvenceye kavuşturulmuştur.

- Aday çıraklara, çıraklara ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere her yıl tatil aylarında bir ay ücretli izin verilecek, mazeretleri okul müdürlüğüne kabul edilen meslek lisesi öğrencilerine bir ay kadar da ücretsiz izin verilektir.

-Kanunda belirtilen sınırlar içinde ve bakanlıkça tespit edilen esas ve ölçülere göre çırak, meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptıran gerçek ve tüzel kişilere, gelir ve kurumlar vergilerinden fona ödedikleri meblağın % 50'si teşvik primi olarak fondan iade edilecektir.¹²⁰

- Meslek liselerinden mezun olanlar mesleklerinde en az bir yıl çalıştıktan sonra; ustalık imtihanlarına girerek ustalık belgesi alabileceklerdir.

Teknik lise mezunlarından mesleklerinde en az bir yıl başarılı olarak çalışmış olanlara "işyeri açma belgesi" verilecektir.

-Ustalık belgesine sahip olanlar veya bunları işyerlerinde çalıştıranlar bağımsız işyeri açacaklardır.

-Ustalık yeterliliğini kazanmış olanlardan bakanlıkça açılan iş pedagojisi kurslarını başarıyla tamamlayanlara usta öğreticilik belgesi verilecektir. Ustalık belgesine sahip olanlar kendi meslek alanlarında çırak yetiştirebilecekler veya işletmelerde meslek eğitimi gören meslek lisesi öğrencilerinin eğitiminde görev alabileceklerdir.¹²¹

1991 yılında kabul edilen "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği" nedeniyle ortaöğretim kurumlarında eğitim sistemi değiştiği için meslek liseleri de bundan etkilenmiştir.

¹¹⁹ M.E.B., Çıraklık ve Mesleki - Teknik Eğitim Konseyi, Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Raporu, Ankara, 1990, s.160 ve devamı.

¹²⁰ M.E.B., Erkek Teknik Öğretim Genel Müd., Bakanlık Müfettişleri Seminerinde Sunulan Endüstriyel Teknik Eğitimle İlgili Hususlar, Ankara, t.y., s. 25 ve devamı.

¹²¹ M.E.B. Erkek Teknik Öğretim Genel Müd., Bakanlık Müfettişleri Seminerinde Sunulan Endüstriyel Teknik Eğitimle İlgili Hususlar, Ankara, t.y., s.26.

27 Mart 1993 tarih ve 21534 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak uygulamaya geçirilen “Ders Geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Yönetmeliğı” 3308 Sayılı kanuna bağılı olarak okul ve işletmelerde yapılacak meslek eğitimi ile ilgili esasları düzenlemek amacını taşımaktadır. Bu yönetmeliğı kısaca değerlendirecek olursak;

2. Ders Geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi Yönetmeliğı

a. Tanımlar

Bu yönetmelikte geçen;

İşletmeler; 17 Temmuz 1964 tarih ve 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu, 8 Mart 1950 tarih ve 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Ticaret Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğı Kanununa göre kurulmuş, mesleki kuruluşlar ile bu kuruluşlara üye işyerlerini, mal ve hizmet üreten kamu kuruluşlarını; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’ne bağılı işyerleri ile Dışişleri Bakanlığına bağılı Devlet Konuk evleri hariç olmak üzere döner sermayeli işyerlerini,

Öğretmen; mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında görevli öğretmenleri,

Usta öğretici; ustalık yeterliliğini kazanmış meslek lisesi öğrencilerinin işyerlerindeki eğitiminden sorumlu, meslek eğitimi tekniklerini bilen ve uygulayan kişiyi,

İşletmelerde Meslek Eğitimi; mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin beceri eğitimini işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarında veya işletme ve kurumlarca tesis edilen eğitim merkezlerinde yapılan eğitim uygulamalarını,

Koordinatör; işletmelerdeki meslek eğitiminde; işyerleri tespiti, eğitimin planlanması, koordinasyonu ve takibi ile görevli okul müdür yardımcısı veya öğretmeni,

Beceri eğitimi; temrin, iş proje, deney, hizmet şeklinde uygulamalı olarak yapılan eğitimi,

Yoğunlaştırılmış eğitim; teorik ve uygulamalı derslerin bloklaştırılmış olarak okutulmasını,

Telafi eğitimi; işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin; uygulamalı olarak meslek dersleri programlarındaki bazı konuların çeşitli sebeplerle eğitiminin yapılmaması halinde bu eğitimin okulda veya başka bir işletmede tamamlanmasını,

Personel; görev ve çalışma statüsüne bakılmaksızın iş yerinde 1475 sayılı iş kanununa tâbi olarak çalışanların tamamını ifade eder (Madde 4).¹²²

b. Eğitim Uygulaması

Beceri Eğitimi;

Kapsama alınan okul ve meslek alanlarında öğrenim gören öğrencilerin; beşinci dönemden itibaren öğretim programlarında belirtilen ortak meslek derslerinden uygulamalı olanların eğitimlerini işletmelerde görmeleri esastır. Ancak zorunlu hallerde; üçüncü dördüncü dönem öğrencilerinin de beceri eğitimi için işletmelere gönderilmesine, İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü alınarak valilikçe karar verilir.

Bakanlık ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında yapılan protokollere veya teknik işbirliği proje anlaşmalarına göre, eğitim yapan okul ve meslek alanlarındaki öğrencilerin, işletmelerde gerçekleştirilecek uygulamalı meslek eğitimleri, bu protokol veya proje hükümlerine göre yürütülür.

Otelcilik ve turizm meslek alanlarında öğrenim gören öğrenciler ikinci dönem sonundan itibaren meslek eğitimlerini işletmelerde yoğunlaştırılmış olarak görürler.

Prensip olarak öğrencilerin meslek eğitimlerini aynı işyerinde sürdürmeleri esastır.

Her öğrenci, meslek alanının öğretim programındaki ilgili döneme ait; temrin, iş, proje, deney ve hizmetin % 80'ini yapmak ve uygulamalardan başarılı olmak zorundadır. Ancak, ilgili döneme ait uygulamaların her kısmının işletmelerde yapılmaması halinde, eksik kalan bu uygulamalar dönemin son dört haftası içinde başka işletmelerde veya okul atölyelerinde telafi eğitimi yoluyla tamamlanır.

Telafi eğitimi, öğrencinin meslek alanına ait işletmede göremediği program konuları tespit edilerek okul müdürlüğünce hazırlanan telafi eğitimi programına göre yürütülür.

Dönem sonu beceri sınavları, ilgili dönemin son haftası içinde yapılır.¹²³

¹²² M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, 1993, s. 34 ve devamı.

Teorik Eğitim;

Ortak meslek derslerinden teorik olanların eğitimi, okullarda veya işletmelerce tesis edilen eğitim merkezlerinde yapılabilir.

Bu eğitim;

a) Aynı dönemdeki aynı bölüm öğrencilerinin tamamının aynı işletmede meslek eğitimi görmesi, işletmede eğitim merkezi bulunması ve işletme yönetiminin isteği halinde o işletmede,

b) Birbirlerine yakın, değişik işletmelerde meslek eğitimi gören aynı dönemdeki aynı bölüm öğrencilerinin ortak meslek derslerinden teorik olanların eğitimi, bu işletmelerden uygun olanında,

c) Yukarıda imkanların mevcut olmaması halinde de okulda yapılır. (Madde 11)

İşletmeler; öğrencilere teorik eğitim için okul müdürlüğünce düzenlenecek programa göre, haftada iki gün ücretli izin vermekle yükümlüdür. (Madde 12)

c) Yoğunlaştırılmış Eğitim

Her döneme ait teorik ve uygulamalı eğitim, yoğunlaştırılmak suretiyle de yapılabilir. Yoğunlaştırılmış eğitimin “çalışma takvimi” ile diğer esas ve usulleri, okul müdürlüğü ve işletme yetkileri arasında düzenlenecek protokolle belirlenir (Madde 13)

İşletmelerde meslek eğitimi dönem esasına göre yapılır. Bu eğitime dönem başında başlanır. Haftada üç gün işletmede beceri iki gün okulda veya eğitim merkezinde teorik eğitim uygulaması esastır (Madde 14).¹²⁴

d) Beceri Eğitimi Yaptıracak İşletmelerin Sorumlulukları

Beceri eğitimi yaptıracak işletmelerin sorumlulukları şunlardır:

a) Teknik lise ve meslek lisesi öğrencilerinin işletmede yapacakları beceri eğitimi, bu eğitime katılacak öğrenci sayısı ve eğitimin uygulanışı ile ilgili esasları düzenleyen protokolü İşletme Tespit Komisyonu ile birlikte imzalamak ve eğitimi çalışma takvimine uygun olarak yaptırmak,

b) Beceri eğitiminin, ilgili meslek alanı öğretim programına uygun olarak işletmece belirlenecek yerde yapılmasını sağlamak,

¹²³ M.E.B., Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, 1993, s.37.

¹²⁴ M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, 1993, s. 38.

c) İşletmede beceri eğitimi yapılacak alanların her biri için yeterli sayıda ve nitelikte usta öğretici görevlendirmek,

d) Beceri eğitimi için gerekli olan temrin malzemelerini temin etmek,

e) Asgari ücretin % 30'undan az olmamak üzere öğrencilere ödenecek ücret miktarı, ücret artışı ve varsa diğer imkanlar konusunda okul müdürlüğü ile birlikte eğitim sözleşmesi imzalamak,

f) Öğrencilerin devam-devamsızlıklarını, hastalık izni ile beceri eğitiminde almış oldukları puanları, süresi içinde ilgili okul müdürlüğüne bildirmek,

g) Öğrencilere teorik eğitim için haftada iki gün, dönem sonlarında düzenlenecek olan telafi eğitimi süresince ve dönem sonu beceri sınavı günlerinde ücretli izin vermek,

h) Öğrencilere yarı yıl ve yaz tatili süresince toplam bir ay ücretli izin vermek,

ı) Uygulamalı derslerde öğrencilere bir dönem içinde devamsızlıktan sayılmak ve azami devamsızlık süresini geçmemek üzere, ilgili okul müdürlüğünün de görüşünü alarak ücretsiz mazeret izni vermek,

i) Beceri eğitimi başladıktan sonra personel sayısında azalma olması halinde de eğitime alınmış olan öğrencileri, okuldan mezun oluncaya kadar işletmede eğitime devam ettirmek,

j) Öğrencilerin iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunması için gerekli tedbirleri almak,

k) Eğitimi yapılan meslek alanlarının öğretim programlarında bulunduğu halde, işletmedeki imkansızlıklar sebebiyle öğretilemeyen konuların öğretilmesi için okul müdürü ile işbirliği yapmak,

l) Öğrencilerin beceri eğitiminden müstakilen sorumlu olmak üzere, ustalık veya mesleki yeterliğe sahip ve iş pedagojisi eğitimi görmüş yeter sayıda usta öğreticiyi eğitimde görevlendirmek,

m) Öğrencilerin ilgili döneme ait puan çizelgelerini, dönem sonundan beş gün önce kapalı zarf içinde ilgili okul müdürlüğüne teslim etmektir. (Madde 20).¹²⁵

¹²⁵ M.E.B., Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, 1993, s.39 ve devamı.

teknik ortaöğretim kurumlarındaki dönemler ve değerlendirmeye ilgili kurullara bakacak olursak;

e) Dönemler

Okul ve işletmelerde beceri eğitiminde ders geçme ve kredi sistemi ile dönem esası uygulanır. Bir ders yılı iki bağımsız dönemden meydana gelir. Bir dönem eğitim-öğretim, ölçme-değerlendirme, devam-devamsızlık bakımlarından bağımsız bir bütündür. (Madde 23)¹²⁶

f) Değerlendirme

İşletmelerde yapılan meslek eğitiminde öğrencilerin; her dönemde temrin, proje, iş, deney ve hizmet değerlendirilmesinden aldığı puanlar ve varsa telafi eğitimi süresince yaptıkları temrin, proje, iş ve hizmetlerden aldıkları puanların aritmetik ortalaması ile dönem sonu beceri sınavı başarı puanının aritmetik ortalaması dönem sonu başarı puanını ifade eder (Madde 25).¹²⁷

g) Eğitim Süresi

İşletmelerde meslek eğitimi, ilgili dönemin sona erdiği tarihte tamamlanır (Madde 32).¹²⁸

Kısaca değerlendirmeye çalıştığımız “Ders Geçme ve Kredi Sistemi Uygulayan Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Öğrencilerinin Okul ve İşletmelerdeki Meslek Eğitimi Yönetmeliği” 1994-1995 öğretim yılında da geçerli olup, 1995-1996 öğretim yılından itibaren kademeli olarak kaldırılması kararlaştırılmıştır. Ortaöğretim kurumlarının hepsinde 1995-1996 öğretim yılından itibaren “Ders Geçme ve Kredi Sistemi Yönetmeliği”nin kaldırılması kararlaştırılmış ve tekrar yıl geçme sistemine bağlı fakat geçmişteki sistemden farklı yeni bir öğretim modelinin uygulanmasına karar verilmiştir. Yeni yönetmeliğin hazırlık çalışmaları yapılmaktadır.

¹²⁶ M.E.B., Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, Ankara, 1993, s.42.

¹²⁷ M.E.B., Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, Ankara, 1993, s.43.

¹²⁸ M.E.B., Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, Ankara, 1993, s.44.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**İŞLETMELERDE STAJ YAPAN MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNE
STAJ YAPTIKLARI KURUMLARIN MESLEKİ ETKİLERİNİN
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

A. Araştırmanın Kapsamı ve Mahiyeti

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bir ülkenin gelişip kalkınması sanayileşmesine bağlıdır. Mesleki ve teknik eğitim sanayileşmenin bir alt yapı yatırımı niteliğindedir. Bu nedenle bir ülkenin kalkınmasında mesleki eğitim önemli bir unsurdur.

Bu nedenle bu araştırmanın temel amaçları:

1. Mesleki eğitimin önemli bir kısmını oluşturan meslek liselerindeki öğrencilerin kendi alanlarındaki bilgi ve becerinin geliştirilmesinde, işletmelerde gerçekleştirdikleri staja yönelik tutumlarının belirlenmesi,

2. Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerde mesleki eğitime yönelik yaptıkları stajda karşılaştıkları farklı unsurlarla ilgili tutumları arasında fark olup olmadığını değerlendirmektir.

Bu araştırmanın önemini kısaca açıklayacak olursak; araştırma sonucunda elde edilen bilgilerden şu şekilde faydalanılabilir.

1. Meslek liselerinde okuyan ve işletmelerde staj gören öğrencilere staj amacıyla çalıştıkları kurumların, gerekli mesleki bilgi ve becerileri kazandırmada yeterli olup olmadıklarının anlaşılmasıyla, bu uygulama yeterliyse mevcut uygulama desteklenecek, eğer bu uygulama yeterli değilse bir takım problemler varsa bu problemlerin anlaşılmasıyla çözüm yolları bulunmaya çalışılacaktır.

2. Mesleki eğitim ülkenin nitelikli iş gücünün oluşmasında önemli bir faktör olduğu için işletmelerdeki stajda amaçlanan hedefler doğrultusunda yetersizlikler varsa bunlar açığa çıkarılırsa bu sorunların çözümü için gerekli unsurlar araştırılıp, çözümlenmeye çalışılmasıyla, nitelikli işgücünün yetişmesiyle ekonomik gelişmeye bir katkısı olabilir.

2. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1

Meslek liselerinde okuyan ve işletmelerde mesleki eğitimle ilgili beceri eğitimine yönelik staj yapan öğrencilere, staj yaptıkları kurumların mesleği tanımada ve gerekli bilgi ve becerileri öğrenmede katkıları yeterlidir.

Hipotez 2

Ticaret meslek lisesi ile endüstri meslek lisesi öğrencilerinin işletmede gerçekleştirdikleri stajla ilgili tutumları arasında anlamlı bir fark yoktur.

3. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

1. Mesleki eğitiminde lise kısmında üç yıllık eğitimin belli bir meslek için gereken bilgi ve beceriye sahip olmada yeterli olduğu kabul edilmiştir.

2. Meslek eğitiminde lise kısmında "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği" gereği, beşinci ve altınca dönem öğrencilerinin teorik eğitimlerini haftada iki gün okulda beceri eğitimini ise haftada üç gün işletmede gerçekleştirmesiyle bu uygulama zamanının mesleki bilgi ve becerilerin kazanılmasında yeterli olduğu varsayılmıştır.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma yapmanın zaman, emek ve para bakımından güç olduğu bilinen bir gerçektir. Seçilen konuyu her yönüyle incelemek güçtür. Bu yüzden araştırmaya birtakım sınırlılıklar getirilmiştir.

1. Coğrafi Alan Olarak Sınırlama: Araştıma sınırı İstanbul iline bağlı meslek liseleri olarak belirlenmiştir.

2. Konu Boyutu Olarak Sınırlama: Araştırmanın konusunu işletmelerde mesleki eğitime yönelik staj yapan öğrencilerin bu stajla ilgili tutumlarının değerlendirilmesi diye sınırlamak yeterli olmayabilir. Bu ana başlığın altında nelerin incelendiğine kısaca değinmek daha sonra ortaya çıkabilecek problemleri ortadan kaldıracaktır. Staj ile ilgili anket formu kapsamında, işletmede yöneticinin stajyer öğrenciye tavrı, sosyal haklara karşı tutumu, okul ve işletmenin mesleki becerinin kazandırılmasında karşılaştırılması, staj yerinin belirlenmesi, stajyer öğrencinin staj yaptığı işletmeye yönelik, staj süresine yönelik tutumu, diğer personelin öğrenciye karşı tutumu, ücrete, staj süresince kullanılan araç ve gereç kullanmaya yönelik ve stajyer öğrencinin kendi alanıyla ilgili tutumuna yönelik bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

3. Bilgi Kaynağı Olacak Birimi Sınırlama: Araştırma meslek liselerinde yapılmıştır. Fakat işletmelerde staj yapmayan meslek liseleri olduğu için işletmede staj yapma zorunluluğu getirilmiştir.

Meslek liseleri kendi içinde kuruluşu açısından Resmi Meslek Liseleri ve Özel Meslek liseleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu araştırma Resmi Meslek liselerinde gerçekleştirilmiştir.

Meslek liseleri farklı bakanlıklara bağlıdır. Meslek liselerinin bir çoğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bulunmaktadır. Bu nedenle araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı meslek liselerinde gerçekleştirilmiştir.

Meslek liselerinin eğitim sürelerinin farklılığı nedeniyle, anadolu meslek liselerinin eğitim sürelerinin dört yıl olması ve yabancı dille eğitim yapmaları nedeniyle, meslek liseleri ise üç yıl eğitim süresi ve Türkçe eğitim yapmaları dolayısıyla farklı bir yapıya sahip olmaları nedeniyle araştırma sadece meslek liselerinde gerçekleştirilmiştir.

Meslek liselerinin bazıları akşam eğitim yaptıkları ve akşam meslek lisesi öğrencilerinin yaş grubu farklı olduğu için akşam meslek liseleri araştırma sınırları dışında bırakılmıştır.

Araştırma meslek lisesi türlerinden endüstri meslek lisesi ve ticaret meslek lisesine yönelik olarak uygulama sınırlandırılmıştır.

B. Araştırmanın Yöntemi

1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerdeki stajla meslek hakkındaki edindikleri pratik bilgi ve beceri eğitimine yönelik uygulama anlaşılmalı ve bu uygulamanın katkılarının ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Evren ve Örneklem

Evren: Araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Bu bütün olarak özellikleri olan canlı yada cansız her türlü elemanı içerebilir.¹²⁹ Aslında iki tür evren vardır. Birisi "genel evren" öteki ise "çalışma evreni"dir. Genel evren soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür. Çalışma evreni ulaşılabilen evrendir. Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının, ya doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak hakkında görüş bildireceği evren çalışma evresidir.¹³⁰

Örneklem: Belli bir evrenden belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla, örneklem kümeler üzerinde yapılır ve alınan sonuçları ilgili evrenlerine genellenir.¹³¹

Araştırmanın meslek liselerinde yapılmasına karar verilmesinden sonra örneklem grubunun seçimi üzerinde durulmuştur.

Sonuçları güvenilir ve temsil yeteneği yüksek bir örneklem büyüklüğünün ne olması gerektiği istatistik kitaplarından araştırılmıştır.

¹²⁹ Niyazi KARASAR, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 4.B., Ankara, Sanem Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş., 1991, s.109.

¹³⁰ KARASAR, a.g.e., s. 110.

¹³¹ KARASAR, a.g.e., s.110.

Örneklem tespitiyle ilgili yapılan araştırmadan sonra örneklem formülüne uygun olarak uygulama yapılacak öğrenci sayısı 900 olarak belirlenmiştir. Anketlerin yapılacağı ilçeler basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bunun sonucunda Bayrampaşa ve Beyoğlu ilçeleri tespit edilmiştir. Bu ilçelere bağlı bir ticaret meslek lisesi, bir endüstri meslek lisesi olmak üzere iki ilçede dört lise uygulama için belirlenmiştir. Liseler "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeli"ğine bağlantılı olarak eğitimlerini gerçekleştirdikleri için ve bu yönetmeliğe göre eğitim meslek liselerinde altı dönem şeklinde gerçekleşmesi nedeniyle işletme stajına tabi olan 5 ve 6 dönem öğrencilerine uygulanması kararlaştırılmıştır.

3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada verileri oluşturmak için tek yönlü likert ölçüm tekniğinden yararlanarak hazırlanan ifadelerden oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu anket 30 sorudan oluşacak şekilde hazırlanmış ön saha çalışması yapılmış ve bu çalışmada uygulama yapılan 50 öğrenci sonucunda çelişki yaratan iki soru anketten çıkarılmış ve geride kalan 28 sorudan oluşmuştur. Uygulama zamanına yönelik çıkabilecek problemler düşünülerek soru sayısı sınırlı tutulmuştur.

Ankette sorulara verilecek yanıtlar tek yönlü likert ölçeği yapısına göre 5 seçenekten meydana getirilmiştir. Bu seçenekler;

Tamamen Kabul

Kısmen Kabul

Kararsız

Kısmen Red

Tamamen Red

şeklinde düzenlenmiştir. Bu yanıtların ölçüm değerleri şu şekildedir.

Tamamen	Kısmen	Kararsız	Kısmen	Tamamen
<u>Kabul</u>	<u>Kabul</u>	<u> </u>	<u>Red</u>	<u>Red</u>
(+2)	(+1)	(0)	(-1)	(-2)

Ankette bu sayısal değerler doğrultusunda gerekli istatistiksel işlemler uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçüm aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm okul, yaş cinsiyetle ilgilibilgilerin istendiği kısımdır.. İkinci

bölüm staja yönelik sorulardan oluşmuştur. Stajla ilgili hazırlanan anket soruları staja yönelik öğrencinin tutumunu belirlemeye ve böylece stajın mesleki eğitime katkılarını anlamaya yönelik hazırlanmıştır. Aşağıda stajla ilgili farklı konulara yönelik ilgili soru maddelerinin numaraları verilmiştir.

Anket Sorularının;

1. İşyerindeki yöneticinin stajyer öğrenciye karşı tavrını belirten maddeler: 1-2-3-4
2. İşyerindeki yöneticinin öğrencinin sosyal haklarıyla ilgili tavrını belirleyen maddeler: 5-6-7
3. İşyeriyle okulun mesleki beceri açısından karşılaştırılması: 8-9
4. Staj yerinin belirlenmesi: 10-11-12
5. Öğrencinin staj yaptığı kurumla ilgili tutumu: 13-14
6. Öğrencinin staj süresiyle ilgili tutumu: 15-16
7. Staj yapılan kurumdaki personelin öğrenciye karşı davranışı: 17-18-19-20
8. Öğrencinin ücretle ilgili tutumu: 21-22
9. Öğrencinin işyerindeki araç ve gereç kullanılmasıyla ilgili tutumu: 23-24-25-26
10. Öğrencinin kendi alanıyla ilgili tutumu: 27-28

olmak üzere 28 ifade işletmedeki stajda öğrencinin belirtilen unsurlara yönelik tutumunu belirlemek için hazırlanmıştır. Ölçekteki sorular araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır.

4. Verilerin Toplanması

Araştırmayı uygulayabilmek için İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurup valilik onayını aldıktan sonra, araştırma yapılacak liselerde uygulama ocak ayında başlamış ve mart ayının sonunda bitmiştir. Uygulama yapılan liselerde okul müdürlüğüne gerekli açıklama yapıp onaylarını aldıktan sonra bölümlerin sorumluluğunu almış olan müdür yardımcılarıyla bağlantı kurulmuştur. Müdür yardımcılarının öğretmenlere gerekli açıklamaları yapmalarından sonra, uygun bulunan ders saatlerinde dersin öğretmeninden izin alarak dersin son yirmi dakikasında, araştırmacının anketle ilgili açıklamasından sonra öğrencilerin kendilerine uygun buldukları seçenekleri işaretlemesiyle uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulamanın tamamı yardım alınmaksızın araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

5. Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan Teknikler

Çalışma sırasında elde edilen veriler okul türlerine göre gruplandırılmıştır. Araştırmamızda kullandığımız stajla ilgili tutum ölçeğinden alınan cevapların frekans dağılımlarına yönelik tasnifi elde yapılmış, bunun dışında t testine yönelik hesaplamaların yapılması için İstanbul Üniversitesi Haydar Furgaç Bilgisayar Merkezinde bilgisayar kodlama kayıtlarına kodlanmış elde edilen verilerin SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programları ile istatistiksel analizleri yapılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan istatistik işlemleri yüzde, mean, frekans dağılımı, standart sapma, t testidir. Bu istatistik işlemleri aşağıda kısaca anlatılacaktır.

YÜZDE; Herbir cevap kategorisinin ana kütle içindeki oranını göstermeye yarayan bir hesaplamadır. Kullanım kolaylığı, işlem basitliği ve uygulanmasının yaygınlığı nedeniyle bir çok araştırmacının başvurduğu istatistiksel bir araçtır.¹³²

MEAN; (Aritmetik Ortalama): Günlük hayatta en çok kullanılan ve akla ilk gelen ortalama tipidir. Verilen değerleri toplayıp veri sayısına bölerek aritmetik ortalama elde edilir.¹³³

$$X = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum x_i}{n}$$

FREKANS DAĞILIMI: Tek tek toplanmış ve üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış verileri daha anlaşılır yapmanın bir yolu, frekans dağılımını çıkartmaktır. Frekans dağılımı her bir verinin yinelenme sayısını gösteren bir tablodur. Sayısal olarak ya da grafikler şeklinde ifade edilebilirler. Sembolü "f" dir.¹³⁴

STANDART SAPMA; Puanların aritmetik ortalamadan olan farklarının karelerinin toplamının puan adedine bölümünün kare kökü olarak tanımlanmaktadır.¹³⁵

$$S = \sqrt{\frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

¹³² Kemal KURTULUŞ, *Araştırma Yöntem Bilimi (Araştırma Yöntemleri)* İstanbul, İ.Ü. İşletme Fak. Yay. No: 106, 1989, s.120.

¹³³ Orhan İDİL, *İşletmeciler İçin GENEL İSTATİSTİK*, 2.B., İstanbul, İ.Ü. İşletme Fak. Yay. No: 207, 1989, s. 89 ve devamı.

¹³⁴ KARASAR, a.g.e., s. 209.

¹³⁵ Saim KAPTAN, *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Ankara, Rehber Yayınevi, 1973, s.280.

t TESTİ; Ortalamalar arası farkların incelenmesi ile ilgili denencelerin sınanması için çeşitli standart puan ve dağılımlardan yararlanılmaktadır. t puanı bunlardan birisidir. Gruplar arasındaki karşılaştırmalar birçok durumlarda t puanı ile yapılmaktadır. Bu puanı kullanarak bir denenceyi sınaama işi bazı teori sayıltı ve şartlara dayanmaktadır. Bunların başında örneklemin yansız ve tek olduğu gelmektedir.¹³⁶

C. Araştırmanın Bulguları ve Yorumu

Bu araştırma İstanbul iline bağlı Beyoğlu ilçesi kapsamında endüstri meslek lisesi ve ticaret meslek lisesi, Bayrampaşa ilçesine bağlı İnönü Endüstri Meslek Lisesi ve ticaret meslek lisesi olmak üzere dört lisede gerçekleştirilmiştir.

1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri

Araştırmanın örneklem grubu 900 öğrenciden oluşmuştur. Bunlardan 450'si endüstri meslek lisesi öğrencisi 450'si de ticaret meslek lisesi öğrencisidir. Araştırmanın yapıldığı liselerdeki uygulama yapılan öğrencilerin sayısal dağılımları Tablo: 14'de verilmiştir.

Tablo-14: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sayısal Dağılımları

OKULLAR	ÖĞRENCİ SAYISI					
	KIZ	ERKEK	TOPLAM	% KIZ	% ERKEK	%TOPLAM
Beyoğlu Endüstri M.L.	26	43	69	2.9	4.8	7.7
Bayrampaşa İnönü End.M.L.	106	275	381	11.8	30.5	42.3
Beyoğlu Ticaret M.L.	170	130	300	18.9	14.4	33.3
Bayrampaşa Ticaret M.L.	80	70	150	8.9	7.8	16.7
TOPLAM	382	518	900	42.5	57.5	100.0

Tablo-14'e göre okulların dağılımlarına ve cinsiyet dağılımlarına dikkat ettiğimiz de araştırmaya katılanların (% 42,5)lik bölümü kız öğrencilerden (% 57,5)lik bölümü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu yüzdeleri meslek lisesi türleri açısından değerlendirecek olursak; endüstri meslek liselerinin (% 14,7)si kız öğrenci (% 35,3)ü erkek öğrenci; ticaret meslek liselerinin (% 27.8)i kız öğrenci (% 22,2)si erkek öğrencilerden oluşmuştur.

¹³⁶ KAPTAN, a.g.e., s. 293.

Araştırmaya katılan öğrencileri yaş dağılımına göre değerlendirdiğimizde, (Tablo-15)'de uygulamaya katılan öğrencilerin yaş dağılımı verilmiştir.

Tablo-15: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Dağılımı

	N	YAŞLAR									
		16		17		18		19		20	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
TOPLAM	900	90	10	549	61	204	22.7	46	5.1	11	1.2

(Tablo-15) e göre araştırmaya katılan öğrencilerin (% 10) u 16 yaşında, (% 61) i 17 yaşında, (% 22,7) si 18 yaşında, (% 5,1) i 19 yaşında % 1,2'si 20 yaşındadır.

2. Araştırmada Uygulanan Staja Yönelik Sorunların Bulguları ve Yorumu

Araştırmada uygulanan anketin ikinci kısmında stajla ilgili sorunlara verilen cevaplardan oluşan bulguların her bir maddeye göre hazırlanan tablo dökümü ve her iki grup lisenin karşılaştırmalı yorumu aşağıda verilecektir.

Soruların cevapları tek tek yorumlanırken her bir sorudaki sonuçlardan elde edilen frekanslar tek yönlü likert tutum ölçeğinin ölçüm değerleriyle çarpıldıktan sonra elde edilen puanların toplamının ortalamasının bulunmasıyla elde edilen değere göre grubun o yargı hakkındaki görüşü belirlenmiş ve yorum bu sonuca göre gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu işlemler doğrultusunda elde edilen sonuçları şu şekilde açıklayabiliriz.

Tablo-16: Öğrencilerin "İşyerindeki Amirim İşi Öğrenmemde Oldukça Yardımcı Olmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı.

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	246	54.7	127	28.2	25	5.5	30	6.7	22	4.9
Ticaret M.L	450	241	53.5	145	32.3	30	6.7	18	4.0	16	3.5
TOPLAM	900	487	54.1	272	30.3	55	6.1	48	5.3	38	4.2

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-16)'da görülen birinci soruya yönelik olarak verdikleri cevaplar doğrultusunda yapılan işlemler sonucunda elde edilen değer (1.21)'dir. Bu nedenle endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerindeki amirim işi öğrenmemde oldukça yardımcı olmaktadır." görüşünü kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri ortalama değer (1.28) dir. Ticaret lisesi öğrencileride bu görüşü kısmen onaylamakta olumlu bir tutum göstermektedirler.

Tablo-17: Öğrencilerin "Staj Yaptığım Kurumdaki Amirim Bana Diğer Çalışanlardan Farklı Davranmamaktadır." Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	237	52.7	71	15.8	42	9.3	33	7.3	67	14.9
Ticaret M.L.	450	239	53.1	86	19.1	34	7.6	27	6.0	64	14.2
TOPLAM	900	476	52.9	157	17.4	76	8.4	60	6.7	131	14.6

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-17)'deki ikinci soruya yönelik verdikleri cevaplar doğrultusunda, elde edilen değer (0.84)'dir. Bu durumu yorumlayacak olursak elde edilen değer (1)'e yakın olduğu için öğrenciler "staj yaptığım kurumdaki amirim bana diğer çalışanlardan farklı davranmıyor." görüşünü kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin de aynı yargıya yönelik elde ettikleri ortalama değer (0.82)'dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileride bu görüşü kısmen onaylamaktadır.

Tablo-18: Öğrencilerin "Staj Yaptığım Kurumdaki Amirim Yasal Düzenlemeye Eksiksiz Uymaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	282	62.7	72	16	41	9.1	27	6.0	28	6.2
Ticaret M.L.	450	289	64.2	92	20.4	43	9.6	18	4.0	8	1.8
TOPLAM	900	571	63.4	164	18.2	84	9.3	45	5.0	36	4.1

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-18)deki üçüncü soruya yönelik verdikleri cevaplar doğrultusunda, elde ettikleri değer (1.60)dir. Bunu yorumlayacak olursak stajyer öğrencilerin "Staj yaptığım kurumdaki amirim yasal düzenlemeye eksiksiz uymaktadır." yargısındaki tutumları tamamen kabule yakın derecede olumludur.

Ticaret lisesi öğrencilerinin aynı yargıya yönelik elde ettikleri ortalama değer (1.43)dür. Ticaret lisesi öğrencilerinde bu yargıya yönelik tutumları kısmen olumludur.

Tablo-19: Öğrencilerin "Amirim Öğreneceğim İşi Bütün Yönleriyle Kavrayabilmem İçin Bütün Fırsatları Tanımaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	205	45.5	139	30.9	43	9.5	37	8.2	26	5.9
Ticaret M.L.	450	198	44.0	151	33.5	40	8.9	30	6.7	31	6.9
TOPLAM	900	403	44.8	290	32.2	83	9.2	67	7.5	57	6.3

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-19)daki dördüncü soruya yönelik verdikleri cevaplar doğrultusunda, yapılan işlemler sonucunda elde edilen değer (1.04)tür. Yorumlayacak olursak, endüstri meslek lisesi öğrencileri "Amirim öğreneceğim işi bütün yönleriyle kavrayabilmem için bütün fırsatları tanımaktadır". yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.01) dir. Ticaret lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-20: Öğrencilerin "İşyerinde Stajla İlgili Yasal Düzenlemeye Eksiksiz Uyulmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevabın Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	281	62.5	82	18.2	38	8.4	21	4.7	28	6.2
Ticaret M.L.	450	240	53.3	116	25.9	50	11.1	25	5.5	19	4.2
TOPLAM	900	521	57.9	198	22.0	88	9.8	46	5.1	47	5.2

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-20)de görülen beşinci soruya yönelik olarak verdikleri cevaplar doğrultusunda; gerekli işlemlerin yapılmasından sonra elde edilen ortalama ölçüm değeri (1.26)dır. Yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde stajla ilgili yasal düzenlemeye eksiksiz uyulmaktadır" yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değeri (1.18) dir. Yorumlayacak olursak ticaret lisesi öğrencileride bu yargıya kısmen onaylamakta olumlu bir tutum göstermektedirler.

Tablo-21: Öğrencilerin "İşyerim Yasal Düzenlemeyle Belirlenen İzin Koşullarına Uymaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	337	75.0	63	14.0	16	3.5	14	3.1	20	4.4
Ticaret M.L.	450	339	75.4	64	14.2	18	4.0	10	2.2	19	4.2
TOPLAM	900	676	75.1	127	14.1	34	3.8	24	2.7	39	4.3

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-21)de görülen 6. soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda gerekli işlemlerin yapılmasından sonra elde edilen ortalama ölçüm değeri (1.51)dir. Yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerim yasal düzenlemeyle belirlenen izin koşullarına uymaktadır." yargısını kısmen onaylamakta olumlu bir tutum göstermektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değeri (1.57)dir. Yorumlayacak olursak ticaret lisesi öğrencilerinde bu yargıyı kısmen ve olumlu bir tutum göstermektedirler.

Tablo-22: Öğrencilerin "Çalışma Saatleriyle İlgili Yasal Düzenlemeye Uyulmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımları

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	346	76.9	52	11.5	9	2	13	2.9	30	6.7
Ticaret M.L.	450	351	78.0	60	13.3	18	4	10	2.2	11	2.5
TOPLAM	900	697	77.4	112	12.4	27	3	23	2.6	41	4.6

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-22)de görülen 7. soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda gerekli işlemlerin yapılmasından sonra elde

edilen ortalama ölçüm değeri (1.49) dur. Yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Çalışma saatleriyle ilgili yasal düzenlemeye uyulmaktadır." yargısını kısmen onaylamakta ve olumlu bir tutum göstermektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.62) dir. Yorumlayacak olursak ticaret lisesi öğrencileri de bu yargıyı kısmen onaylamakta ve olumlu bir tutum göstermektedirler.

Tablo-23: Öğrencilerin "İşyerinde Kazandığım Mesleki Beceri Okulda Kazandığımdan Çok Fazladır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	213	47.3	114	25.3	59	13.1	25	5.6	39	8.7
Ticaret M.L.	450	204	45.3	118	26.2	59	13.1	26	5.8	43	9.6
TOPLAM	900	417	46.3	232	25.7	118	13.1	51	5.6	82	9.1

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-23)de görülen 8. soruya - verdikleri cevaplar doğrultusunda gerekli işlemlerin yapılmasından sonra elde edilen değer (1.08)dir. Yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde kazandığım mesleki beceri okulda kazandığımdan çok fazladır" yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (0.92)dir. Bire yakın olması nedeniyle ticaret meslek lisesi öğrencileri bu yargıyı kısmen onaylamakta olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo-24: Öğrencilerin "Okulda İşyerine Göre Daha Fazla Mesleki Beceri Kazandım" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
Endüstri M.L.	450	111	24.7	95	21.1	64	14.2	74	16.4	106	23.6
Ticaret M.L.	450	88	19.6	92	20.4	74	16.4	83	18.4	113	25.1
Toplam	900	199	22.1	187	20.8	138	15.3	157	17.5	219	24.3

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-24)de 9. soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değer (0.06)dir. Yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Okulda işyerine göre daha fazla mesleki beceri kazandım" yargısına karşı belirgin bir görüş belirtmemekte ve kararsız bir tutum sergilemektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (-0.09)dur. Ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıya karşı belirgin bir görüş belirtmeyip belli bir tutuma sahip olmadıklarını göstermektedirler.

Tablo-25: Öğrencilerin "Staj Yapacağım İşletme Okul Tarafından Belirlenmiştir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	219	48.8	16	3.5	6	1.3	20	4.4	189	42.0
Ticaret M.L.	450	264	58.7	19	4.2	2	0.4	19	4.2	146	32.5
TOPLAM	900	483	53.7	35	3.9	8	0.9	39	4.3	335	37.2

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-25)deki 10. soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değer (0.1)dir. Bunu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Staj yapacağım işletme okul tarafından belirlenmiştir." görüşüne karşı belirgin bir tutuma sahip değildirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (0.5) dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıya karşı belirli bir tutuma sahip değildirler

Tablo-26: Öğrencilerin "Staj Yerini Bulmam Kolay Olmuştur" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	268	59.6	94	20.9	21	4.7	24	5.3	43	9.5
Ticaret M.L.	450	236	52.4	80	17.8	27	6.0	45	10.0	62	13.8
TOPLAM	900	504	56.0	174	19.3	48	5.3	69	7.7	105	11.7

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-26)daki 11. soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değer (1.15)dir. Bunu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Staj yerini bulmam kolay olmuştur." yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (0.85)dir. Bire yakın olması nedeniyle ticaret lisesi öğrencilerininde bu yargıyı kısmen onayladıklarını söyleyebiliriz.

Tablo-27: Öğrencilerin "Staj Yapacağım Yeri Bulmak İçin Çok Fazla İşyeri Araştırmam Gerekti" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	73	16.2	63	14.0	23	5.1	57	12.7	234	52.0
Ticaret M.L.	450	68	15.1	51	11.3	26	5.8	66	14.7	239	53.1
TOPLAM	900	141	15.7	114	12.7	49	5.4	123	13.7	473	52.5

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-27)deki 12. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değer (-0.70)dir. Bire yakın olması nedeniyle bu yargıyı yorumlayacak olursak öğrencilerin "Staj yapacağım yeri bulmak için çok fazla işyeri araştırmam gerekti" yargısını kısmen reddettiklerini söyleyebiliriz.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (-0.79)dır. (-1)e yakın olması nedeniyle ticaret lisesi öğrencilerininde bu görüşü kısmen reddettiklerini söyleyebiliriz.

Tablo-28: Öğrencilerin "Staj Yaptığım Kurumun Koşulları iyi Olduğu İçin Orada Kalmayı Düşünüyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	192	42.7	61	13.5	109	24.2	18	4.0	70	15.6
Ticaret M.L.	450	127	28.2	75	16.6	106	23.7	33	7.3	109	24.2
TOPLAM	900	319	35.4	136	15.1	215	23.9	51	5.7	179	19.9

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-28)deki 13. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değer (0.63)dür. (1)e yakınlığı nedeniyle endüstri meslek lisesi öğrencileri "Staj yaptığım kurumun koşulları iyi olduğu için orada kalmayı düşünüyorum" yargısını kısmen onaylamaya yakın bir tutuma sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri ortalama değer (0.17)dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileri bu yargıya karşı belirgin bir görüş belirtmemektedir.

Tablo-29: Öğrencilerin "İşyerinin Şartlarını Uygun Bulmadığım İçin Okul Bitince Farklı Bir İşyerinde Çalışmayı Düşünüyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	94	20.9	46	10.2	118	26.2	46	10.2	146	32.5
Ticaret M.L.	450	125	27.8	35	7.8	127	28.2	49	10.9	114	25.3
TOPLAM	900	219	24.3	81	9.0	245	27.2	95	10.6	260	28.9

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-29)deki 14. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (-0.23)dür. Endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinin şartlarını uygun bulmadığım için okul bitince farklı bir işyerinde çalışmayı düşünüyorum." yargısını karşı kararsız bir tutum sergilemektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (0.01)dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileri de bu yargıya karşı kararsız bir tutum sergilemektedirler.

Tablo-30: Öğrencilerin "Staj Süresinin Bir Yıl Olması Deneyim İçin Yeterlidir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	152	33.8	73	16.2	51	11.3	63	14.0	111	24.7
Ticaret M.L.	450	103	22.9	56	12.4	56	12.4	67	14.9	168	37.3
TOPLAM	900	255	28.3	129	14.3	107	11.9	130	14.5	279	31.0

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-30)daki 15. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (0.20)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak öğrencilerin "Staj süresinin bir yıl olması deneyim için yeterlidir." yargısına karşı kararsız bir tutuma sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (-0.31) dir. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde bu yargıya yönelik değerlendirmede belirgin bir tutuma sahip olmadıklarını söylenebilir.

Tablo-31: Öğrencilerin "Staj Süresi Mesleki Becerilerin İş Hayatında Kazanılması İçin Yeterlidir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	94	20.9	117	26.0	65	14.4	79	17.6	95	21.1
Ticaret M.L.	450	67	14.9	89	19.8	64	14.2	86	19.1	144	32.0
ÜOHMAK	900	161	17.9	206	22.9	129	14.3	165	18.3	239	26.6

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-31)deki 16. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen ortalama değer (0.08) dir. Bu durumu yorumlayacak olursak öğrencilerin "Staj süresi mesleki becerilerin iş hayatında kazanılması için yeterlidir." yargısına karşı belirgin bir tutuma sahip olmadıklarını söyleyebiliriz.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (-0.31) dir. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde bu yargıya yönelik değerlendirmede belirgin bir tutuma sahip olmadıkları görülmektedir.

Tablo-32: Öğrencilerin "İşyerinde Diğer Personel Benim Mesleki Becerilerimi Kazanmamda Yardımcı Olmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	224	49.8	137	30.5	24	5.3	19	4.2	46	10.2
Ticaret M.L.	450	220	48.9	114	25.4	38	8.4	40	8.9	38	8.4
TOPLAM	900	444	49.3	251	27.9	62	6.9	59	6.6	84	9.3

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-32) deki 17. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (1.05) dir. Yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde diğer personel benim mesleki becerilerimi kazanmamda yardımcı olmaktadır." yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin de aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (0.97)dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-33: Öğrenciler "İşyerinde Gerekli Araç ve Gerecin Kullanılmasında, Diğer Personel Yardımcı Olmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	253	56.2	112	24.9	25	5.5	21	4.7	39	8.7
Ticaret M.L.	450	271	60.2	110	24.5	20	4.4	25	5.6	24	5.3
TOPLAM	900	524	58.2	222	24.7	45	5.0	46	5.1	63	7.0

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-33)deki 18. soruya oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (1.15)dir. Yorumlayacak olursak öğrenciler "İşyerinde gerekli araç ve gerecin kullanılmasında, diğer personel yardımcı olmaktadır." yargısını kısmen onaylamaktadırlar.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin de aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.28)dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileri de bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-34: Öğrencilerin "Çalıştığım Kurumdaki İş Arkadaşları Stajyer Olduğum İçin Farklı Davranmıyorlar" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	260	57.8	78	17.3	28	6.2	34	7.6	50	11.1
Ticaret M.L.	450	258	57.4	90	20.0	32	7.1	28	6.2	42	9.3
TOPLAM	900	518	57.6	168	18.7	60	6.7	62	6.8	92	10.2

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-34)deki 19 soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (1.03)'dür. Yorumlayacak olursak öğrenciler "Çalıştığım kurumdaki iş arkadaşları stajyer olduğum için farklı davranmıyorlar." yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin de aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.09) dur. Ticaret meslek lisesi öğrencilerinde bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-35: Öğrencilerin "İşyerinde Alanımla İlgili Öğrenmem Gerekli Durumlarda İş Arkadaşları Gerekeni Yapmaktadır" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	223	49.5	116	25.8	40	8.9	23	5.1	48	10.7
Ticaret M.L.	450	215	47.8	128	28.4	40	8.9	27	6.0	40	8.9
TOPLAM	900	438	48.7	244	27.1	80	8.9	50	5.5	88	9.8

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-35)deki 20. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (0.98)'dir. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde alanımla ilgili öğrenmem gerekli durumlarda iş arkadaşları gerekeni yapmaktadır." yargısını kısmen onaylamaktadırlar.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-36: Öğrencilerin "Staj İçin Yapılan Yasal Düzenlemeyle Belirlenen Ücret Oranı Yeterlidir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	92	20.4	42	9.3	31	6.9	31	6.9	254	56.5
Ticaret M.L.	450	59	13.1	44	9.8	29	6.4	31	6.9	287	63.8
TOPLAM	900	151	16.7	86	9.6	60	6.7	62	6.9	541	60.1

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-36)daki 21. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer. (-0.69)dur. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Staj için yapılan yasal düzenlemeyle tespit edilen ücret oranı yeterlidir" yargısını kısmen reddetmeye yakın bir tutum göstermektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (-0.98)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen reddetmektedir.

Tablo-37: Öğrencilerin "Yasal Düzenlemeyle Belirlenen Ücret Oranının Yükseltilmesi Gerekir" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	366	81.4	41	9.1	21	4.7	3	0.6	19	4.2
Ticaret M.L.	450	390	86.7	30	6.7	19	4.2	4	0.9	7	1.5
TOPLAM	900	756	84.0	71	7.9	40	4.4	7	0.8	26	2.9

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-37)deki 22. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (1.62)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Yasal düzenlemeyle belirlenen ücret oranının yükseltilmesi gerekir." yargısına karşı tamamen kabule yakın bir tutum göstermektedirler.

Ticaret lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.76)dir. Ticaret meslek lisesi öğrencileri bu yargıya karşı tamamen kabule yakın bir tutum göstermektedirler.

Tablo-38: Öğrencilerin "İşyerinde Bütün Araçların Kullanılmasında Bana İzin veriyorlar" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	237	52.7	125	27.8	16	3.5	32	7.1	40	8.9
Ticaret M.L.	450	276	61.3	107	23.8	17	3.8	22	4.9	28	6.2
TOPLAM	900	513	57.0	232	25.8	33	3.7	54	6.0	68	7.5

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-38)deki 23. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (1.08)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde bütün araçların kullanılmasında bana izin veriyorlar." yargısını kısmen onaylamaktadırlar.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.29)dur. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-39: Öğrencilerin "Çalıştığım Kurumda Alanımla İlgili Bütün Araç ve Gereçleri Buluyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	219	48.7	134	29.8	20	4.4	38	8.4	39	8.7
Ticaret M.L.	450	256	56.9	91	20.2	32	7.1	33	7.3	38	8.5
TOPLAM	900	475	52.8	225	25.0	52	5.8	71	7.9	77	8.5

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-39)deki 24. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (1.01)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Çalıştığım kurumda alanımla ilgili bütün araç ve gereçleri buluyorum." yargısını kısmen onaylamaktadırlar.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.09)dur. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen onaylamaktadır.

Tablo-40: Öğrencilerin "Okullarda Göremediğimiz Makine ve Aletleri İşyerinde Tanıma Şansına Sahibiz." Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	278	61.8	86	19.1	27	6.0	15	3.3	44	9.8
Ticaret M.L.	450	323	71.8	75	16.7	14	3.1	11	2.4	27	6.0
TOPLAM	900	601	66.8	161	17.9	41	4.5	26	2.9	71	7.9

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-40)daki 25. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değeri (1.19)dur. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Okullarda göremediğimiz makine ve aletleri işyerinde tanıma şansına sahibiz." yargısını kısmen onaylamaktadırlar.

Ticaret meslek liseleri öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.45)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileride bu yargıyı kısmen onaylamaktadırlar.

Tablo-41: Öğrencilerin "İşyerinde Kullanmam Gereken Araç ve Gereç Hakkında Gerekli Deneyimi Kazandım" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	182	40.4	180	40.0	36	8.0	25	5.6	27	6.0
Ticaret M.L.	450	183	40.6	179	39.8	39	8.7	19	4.2	30	6.7
TOPLAM	900	365	40.6	359	39.9	75	8.3	44	4.9	57	6.3

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-41)deki 26. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değeri (1.03)dur. Bu durumu yorumlayacak olursak, endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde

kullanmam gereken araç ve gereç hakkında gerekli deneyimi kazandım." yargısını kısmen onaylamaktadır.

Ticaret meslek lisesi öğrencilerininde aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (1.03)dur. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileri de bu yargıyı kısmen onaylamaktadırlar.

Tablo-42: Öğrencilerin "İşyerinde Kazandığım Deneyim Sonucunda Bu Alanın Gelecekte Benim İçin Uygun Olduğunu Düşünüyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	147	32.8	130	28.9	106	23.5	19	4.2	48	10.6
Ticaret L.M.	450	145	32.2	112	24.9	116	25.8	22	4.9	55	12.2
TOPLAM	900	292	32.4	242	26.9	222	24.7	41	4.6	103	11.4

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-42)deki 27. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (0.68)dir. Bu durumu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "İşyerinde kazandığım deneyim sonucunda bu alanın gelecekte benim için uygun olduğunu düşünüyorum." yargısına karşı kısmen kabule yakın bir tutum göstermektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencileride aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (0.6) dir. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileride kısmen onaylamaya yakın bir tutum göstermektedirler.

Tablo-43: Öğrencilerin "Eğitimi Tamamladıktan Sonra Farklı Bir Alanda Çalışmak İstiyorum" Yargısına Verdikleri Cevapların Sayısal Dağılımı

OKULLAR	N	Tamamen Kabul		Kısmen Kabul		Kararsız		Kısmen Red		Tamamen Red	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Endüstri M.L.	450	103	23.0	65	14.4	153	34.0	37	8.2	92	20.4
Ticaret M.L.	450	85	18.9	53	11.8	171	38.0	28	6.2	113	25.1
TOPLAM	900	188	20.9	118	13.1	324	36.0	65	7.2	205	22.8

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin (Tablo-43)deki 28. soruyu oluşturan yargıya verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen değer (0.1) dir. Bunu yorumlayacak olursak endüstri meslek lisesi öğrencileri "Eğitimi tamamladıktan sonra farklı bir alanda çalışmak istiyorum." yargısına karşı kararsız bir tutum göstermektedirler.

Ticaret meslek lisesi öğrencileri de aynı yargıya yönelik elde ettikleri değer (-0.06)dır. Bu durumu yorumlayacak olursak ticaret meslek lisesi öğrencileri de bu yargıya karşı kararsız bir tutum göstermektedirler.

Bütün yargıları tek tek yorumladıktan sonra iki grup lisenin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan t testi sonuçlarını yorumlayacak olursak;

Tablo-44: İki Grup Lisenin Stajla İlgili Anket Formundan Elde Ettikleri Puanların Ortalamasının t Testine Göre Karşılaştırılması.

OKULLAR	N	Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	t-değeri	p-değeri
Endüstri M.L.	450	21.11	12.62	898	0.70	0.48
Ticaret M.L.	450	20.54	11.65			

$p \geq 0.05$ olduğundan meslek lisesi türlerinden iki grup lise karşılaştırıldığında likert ölçeğine göre elde edilen puanların ortalaması arasında t testine göre anlamlı bir fark yoktur.

Bu sonuca göre iki grup liseninde staja yönelik tutumları birbirine yakındır. Bu durum ikinci hipotezimizi doğrulamaktadır.

D. Araştırmanın Sonucu ve Özeti

1. Araştırmanın Sonucu

Bu ülkenin kalkınması sanayileşmesiyle paraleldir. Sanayileşme denince akla gelen önemli unsurlardan biri sanayileşmenin gelişme hızına, dolayısıyla teknolojik gelişmenin gerektireceği bilgi ve beceri düzeyine sahip nitelikli işgücüdür. Bu işgücünü oluşturma yolu mesleki ve teknik eğitimidir. Türkiye'de mesleki eğitimin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Cumhuriyet öncesi mesleki eğitimde Ahilik ve Gedik kuruluşları Cumhuriyet sonrasında Batıdaki gelişmeye paralel olarak etkisini yitirdiği için yerini Örgün Eğitim kapsamındaki mesleki eğitim veren okullar almıştır. Öncelikli işlevi sınırlı sayıdaki iş kollarına öncülük etmek olan mesleki ve teknik eğitim okulları ne yazık ki gelişmeye ayak uyduramamış ve gelişen sanayinin gerisinde kalmıştır. Milli Eğitim Şûraları, Kalkınma Planları, Mevcut Yasal düzenlemelerle konuya önem verilmiştir. Bu konuda önemli gelişmelerden biri olan 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunuyla eğitimde en önemli sorunu oluşturan pratik ve teori arasındaki uyumsuzluk çözülmeye çalışılmıştır. Bu kanunla birlikte öğrencilere uygulamaya yönelik işletmelerde mesleki eğitimle ilgili beceri eğitimine yönelik staj yapma zorunluluğu getirilmiştir.

Bu araştırmada son uygulamayla birlikte işletmelerin mesleki eğitime olan katkıları incelenmiştir. Araştırmanın ana amacı işletmelerde staj yapan meslek lisesi öğrencilerine staj yaptıkları kurumların mesleki etkilerinin belirlenmesiyle ilgili değerlendirmedir.

Uygulama 2 endüstri meslek lisesi, 2 ticaret meslek lisesi olmak üzere dört lisede "Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği" gereğince 5. ve 6. dönem öğrencileriyle yapılmıştır. Sonuç olarak bu araştırmadan elde edilen bilgiler şu şekilde yorumlanabilir.

Endüstri meslek liseleriyle, Ticaret meslek liselerinin t testi sonuçlarına göre stajla ilgili tutumlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. İki grupta birbirine yakın bir tutum göstermişlerdir. Stajla ilgili farklı konularda endüstri meslek lisesi ve ticaret meslek lisesi öğrencileri birbirine benzer tutumlar göstermişlerdir. Bu nedenle bütün öğrencilerin tutumunu kısaca değerlendirecek olursak;

İşyerinde yöneticinin stajyer öğrenciye karşı, öğrencilerin sosyal haklarına karşı tavrını öğrenciler kısmen onaylamaktadır.

İşleriyle okulun mesleki becerinin kazanılmasında karşılaştırılmasında; işyerindeki kazanılan beceri eğitiminin okuldakinden fazla olduğu görüşünü

öğrenciler kısmen onaylarken, okulda işyerine göre daha fazla beceri eğitimi kazanılması konusunda kararsız kalıp belli bir tutum göstermemişlerdir.

Öğrenciler staj yerini okulun bulması yargısına karşı belirli bir tutum göstermezken, staj yaptıkları yeri bulmalarının kolay olduğunu kısmen onaylayıp staj yerini bulmak için çok fazla işyeri dolaşmak gerektiği yargısını kısmen reddetmişlerdir.

Öğrencilerin staj yaptığı kurumla ilgili tutumu değerlendirildiğinde, staj yaptıkları işletmenin koşullarını beğendiği için eğitim tamamlanınca aynı işyerinde çalışma görüşünü kısmen onaylarken işyerinin koşullarını beğenmedikleri için farklı bir işyerinde çalışmayı düşünmeye karşı belirli bir tutuma sahip olmadıkları görülmektedir.

Öğrenciler staj süresinin uzunluğu ve bu sürenin mesleki becerilerin kazanılmasına yettiği konusunda belirli bir tutuma sahip değildirler.

Öğrencilerin staj yaptıkları işletmedeki diğer personelin kendilerine karşı davranışlarına yönelik tutumları kısmen olumludur.

Öğrenciler ücretle ilgili olarak ücretin artması görüşünü tamamen onaylamaya yakın bir tutum gösterirken, ücretin yeterli olduğu görüşünü kısmen reddetmektedirler.

Öğrencilerin işyerindeki araç ve gereçle ilgili olarak, araçları kullanma okulda göremediği araç ve gereçleri işyerinde görme şansına sahip olma, bu araçlar hakkında gerekli deneyime sahip olma gibi konularda kısmen olumlu bir tutuma sahiptirler.

Öğrenciler uygulamaya yönelik işyerinde kazandığı eğitimden sonra alanın kendisine uygun olduğuna yönelik olarak kısmen onaylamaya yakın bir tutum gösterirken, eğitimi tamamladıktan sonra farklı bir alanda çalışma isteğine karşı belirgin bir tutuma sahip değildirler.

Öğrenciler stajla ilgili farklı konulara yönelik kısmen olumlu bir tutum sergiledikleri, staj yaptıkları işletmeye yönelik genel olarak kısmen olumlu bir tutuma sahip olmaları nedeniyle işletmedeki uygulamanın mesleki eğitimdeki etkisinin genelde olumlu yönde olduğu söylenebilir. Fakat öğrencilerin staj yapmakta oldukları işletmede kalıp kalmamada stajın süresinin yeterliliğinde alanın kendileri için uygun olup olmadığında tam net bir tutuma sahip olmadıkları görülmektedir. Ücret oranının yetersizliğine yönelik tutumlarında açıkça ifade etmektedirler.

2. Araştırmanın Özeti

Bu araştırma işletmelerde staj yapan meslek lisesi öğrencilerine staj yaptıkları kurumların mesleki etkilerini belirlemek için gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla araştırma meslek liselerini kapsayacak şekilde planlanmıştır.

Araştırma evreni İstanbul ili meslek lisesi öğrencileri olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya yer, emek, zaman bakımından uygun bulunan sınırlamalar getirildikten sonra örneklem büyüklüğü tespit edilmiştir.

Araştırma yönteminde, araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Örneklem grubu 900 öğrenci olarak belirlenmiştir. Uygulama yapılacak ilçeler basit tesadüfi örneklem yoluyla Bayrampaşa ve Beyoğlu ilçesi olarak kararlaştırılmıştır. Araştırmanın uygulaması Bayrampaşa İnönü Endüstri Meslek Lisesi Bayrampaşa Ticaret Meslek Lisesi Beyoğlu Endüstri Meslek Lisesi, Beyoğlu Ticaret Meslek Lisesi olmak üzere dört lisede gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulaması bu liselerde 5. ve 6. dönem öğrencilerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada verilerin toplanabilmesi için tek yönlü likert ölçüm yapısına uygun 28 sorudan oluşan bir anket formundan yararlanılmıştır.

Verilerin toplama işlemi için İl Milli Eğitime başvurup valilik onayını aldıktan sonra araştırmanın uygulaması ocak ayında başlayıp mart ayının sonunda bitirilmiştir.

Verilerin toplanmasından sonra verilerin çözümlenmesi için kullanılan istatistiki işlemler yüzde, mean, frekans dağılımı standart sapma, t testidir. Frekans dağılımı ile ilgili tasnifler elde yapılmış, t testine yönelik hesaplar için İstanbul Üniversitesi Haydar Furgaç Bilgisayar Merkezinde SPSS paket programları ile istatistik analizleri yapılmıştır. Verilerin bulgularını ve yorumunu kısaca özetleyecek olursak;

Araştırmanın uygulamasına katılan 900 öğrencinin 450'si endüstri meslek liseleri öğrencileri, 450'si ticaret meslek liseleri öğrencileridir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin (%42,5)lik bölümü kız öğrencilerden (%57,5) lık bölümü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu yüzdeleri meslek lisesi türleri açısından değerlendirecek olursak; endüstri meslek liselerinin (%14,9) sı kız öğrenci (%35.3)ü erkek öğrenci, ticaret meslek liselerinin (%27.8)i kız öğrenci, (%22.2) erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin (%10)u 16 yaşında, (%61)i 17 yaşında, (%22.7) si 18 yaşında, (%5)i, 19 yaşında (%1.2) si 20 yaşındadır.

Stajla ilgili oluşturan her bir yargının frekans dağılımlarıyla ilgili olarak ölçüm değerlerine yönelik gerekli hesaplamalar yapıldıktan sonra bulunan ortalama değere göre tek tek yorumlanmıştır. Yorumlar meslek liselerinin karşılaştırılması yoluyla yapılmıştır. Anketle ilgili sorular stajla ilgili farklı konulara yönelik olarak hazırlandığı için bu konulara göre sonuçları kısaca özetleyecek olursak;

İlk dört soruyu oluşturan "İşyerindeki yöneticinin stajyer öğrenciye karşı tavrını" belirten yargıları endüstri meslek lisesi ve ticaret meslek lisesi öğrencileride kısmen onaylamaktadır.

Beşinci, altıncı, yedinci soruyu oluşturan "İşyerindeki yöneticinin öğrencinin sosyal haklarına yönelik tavrı"nı belirten yargıları her iki grup lisenin öğrencileride kısmen onaylamaktadır.

Sekizinci ve dokuzuncu soruyu oluşturan "İşyeriyle, okulun mesleki becerinin karşılaştırılması"na yönelik yargılarda işyerinde kazanılan mesleki beceri eğitiminin okuldakinden fazla olduğu görüşünü her iki grup lisenin öğrencileri kısmen onaylarken; okulda işyerine göre daha fazla beceri eğitimi kazanılmasında belirli bir tutuma sahip olmadıkları görülmüştür.

Onuncu, onbirinci, onikinci soruyu oluşturan "Staj yerinin belirlenmesi"ne yönelik yargılarda, "Staj yerini okulun belirlemesi" konusunda belirli bir tutum göstermezlerken, "staj yerini bulmalarının kolay olduğu" yargısını kısmen onaylamışlar, "staj yerini bulmak için çok fazla işyeri dolaşmak gerektiği" yargısını kısmen reddetmişlerdir.

Onüçüncü ve ondördüncü soruyu oluşturan "Öğrencinin staj yaptığı kurumla ilgili tutumu"na yönelik yargılarda; staj yaptıkları işletmenin koşullarını beğendiği için eğitim tamamlanınca aynı işyerinde çalışma görüşünü kısmen onaylarken, işyerinin koşullarını beğenmedikleri için farklı bir işyerinde çalışmayı düşünme konusunda belirli bir tutuma sahip olmadıkları görülmektedir.

Onbeşinci ve onaltıncı soruları oluşturan "öğrencinin staj süresiyle ilgili tutumu"na yönelik yargılarda her iki grup öğrencide belirli bir tutuma sahip değildir.

Onyedinci, onsekizinci, ondokuzuncu ve yirminci soruları oluşturan "Staj yapılan kurumdaki personelin öğrenciye karşı davranışı"na yönelik yargıları her iki grup öğrencide kısmen onaylamaktadır.

Yirmibirinci, ve yirmiikinci soruyu oluşturan "Öğrencinin ücretle ilgili tutumu"na yönelik yargılarda ücretin artması konusunda tamamen kabule yakın bir tutum gösterirken ücretin yeterli olduğu görüşünü kısmen reddetmektedirler.

Yirmiüçüncü, yirmidördüncü, yirmibeşinci ve yirmialtıncı soruları oluşturan "Öğrencinin işyerindeki araç ve gereçlerin kullanılmasıyla ilgili tutumuna" yönelik yargılarını her iki grup öğrencide kısmen onaylamaktadır.

Yirmiyedinci ve yirmisekizinci soruları oluşturan "öğrencinin kendi alanıyla ilgili tutumu"na yönelik yargılarda işyerinde kazandığı eğitimden sonra alanın kendisine uygun olduğuna yönelik yargıyı kısmen onaylamaya yakın bir tutum gösterirken, eğitimi tamamladıktan sonra farklı bir alanda çalışma isteğine karşı belirgin bir tutuma sahip olmadıkları görölmektedir.

Uygulanan t testi sonucunda endüstri meslek lisesiyle ticaret mesleki lisesi öğrencilerinin elde ettikleri puanların ortalamaları karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuca göre her iki grupta işletmelerdeki stajla ilgili benzer bir tutum göstermektedirler.

ÖNERİLER

Bu araştırma işletmelerde staj yapan meslek lisesi öğrencilerine staj yaptıkları kurumların mesleki etkilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaca yönelik olarak uygulama meslek lisesi öğrencilerinin bu konudaki tutumlarının belirlenmesine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre işletmecilere ve eğitimle ilgili yetkili birimlere şu önerilerde bulunabiliriz.

a) Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrenciler işletmedeki stajla ilgili birçok konuyu kısmen onaylarken bazı konularda kararsız kalıp belirgin bir tutum gösterememiş bazılarını da kısmen reddetmişlerdir. Konuların birçoğunu kısmen onayladıkları için işletmelerin bu konularda mesleki etkilerinin olumlu olduğu söylenebilir. Fakat öğrencilerin genelde olumlu tutuma sahip oldukları bu konularda, tutumlarının olumlu yönde çok güçlü olmadığı görülmektedir. Bu duruma dikkat edilmesinde yarar vardır. İşletmecilerin nitelikli işgücünde önemli bir grubu oluşturacak meslek lisesi öğrencilerinin bu konulardaki tutumlarının olumlu yönde güçlenmesi için gerekli çabayı göstermeleri kendi iş kollarındaki kalite ve verim açısından yararlı sonuçlar sağlayabilir.

b) Öğrencilerle ilgili elde edilen sonuçlarda önemli bir nokta öğrencilerin uygulama yapmakta oldukları işyerinde, lise eğitimi tamamlandıktan sonra kalma görüşünü kısmen onaylarken, işyeri değiştirme konusunda da tam net bir tutuma sahip olmamalarıdır. Bunun nedenlerini çok yönlü araştırılmalı, öğrencinin isteği dışında işyerini değiştirmek zorunluluğu olan durumlar hariç, aynı işyerinde kalma durumu mümkün olan öğrencilerde kararsız kaldıkları işyerleri için nedenler anlaşılmaya çalışılmalıdır. İşletmedeki yönetici konumundaki kişilerde bu konunun önemi nedeniyle, öğrenciyle ilgili eğitimi sadece vergiden kazanılacak bir avantaj ve yasal zorunluluk olarak görmenin dışında nitelikli işgücü açısından olayı değerlendirmeleri yararlı olacaktır. İşletmelerin bu konunun önemini çok yönlü değerlendirmeleri için yasal zorunluluğunun dışında işletmelere yönelik bu konuyla ilgili eğitsel çalışmalar organize edilebilir. Mesleki eğitim bütün toplumu ilgilendiren bir konu olduğu için kitle iletişim araçları çok yönlü değerlendirilip, özellikle televizyondan bu amaçla yararlanılabilir.

c) Öğrencilerle ilgili elde edilen sonuçlarda diğer önemli bir noktada öğrencilerin stajla ilgili belirlenen ücret oranını yetersiz bulmalarıdır. Bu problemin çözümü için 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nun işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere ödenen %30 oranının ilk kanun değişikliğinde günün şartlarına uygun olarak düzeltilmesi meslek eğitimi teşvik etmesi yönünde olumlu olacaktır.

d) Öğrencilerle ilgili elde edilen sonuçlarda dikkati çeken önemli bir noktada, öğrenciler lise eğitimi sona erdiğinde kendi alanlarında çalışmak isteğini kısmen onaylamaya yakın bir görüşü savunsalarda, farklı bir alanda çalışma isteğine karşı kararsız bir tutum sergilemeleridir. Farklı kaynaklardan ve kişisel gözlemlerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda meslek lisesi mezunlarının çoğunluğu kendi alanlarının dışında çalışmaktadır. Bu konuda yeni bir araştırma konusu olup mezunların ne kadarının kendi alanında çalışıp çalışmadığı, çalışmıyorlarsa nedenleri yeni araştırmalara konu olabilir. Meslek lisesi mezununun alan değiştirmesi mesleki eğitimin maliyetinin yüksek olması nedeniyle ülke ekonomisi için önemli bir kayıpken, işletmeler içinde kazanılmış mesleki bilginin değerlendirilmemesi nedeniyle önemli bir kayıptır. Bu nedenle mesleki eğitimi tamamlayan büyük çoğunluğun kendi alanında çalışmasına yönelik çok yönlü çabalar harcanmalıdır. Alanı daha cazip hale getirecek, ekonomik, sosyal, eğitsel koşulların düzenlenmesinde yetkili birimlerin işletmelerin sürekli aktif bir işbirliği içinde olması konuya gereken önemin verilmesi bütün toplumun yararına olacaktır.

e) Mesleki eğitimdeki öğrencilerin kendi alanlarında kalıp kalmamaya yönelik net olmayan tutumlarının, olumlu güçlü hale getirilebilmesinin yollarından biride Türkiye'de eğitim sisteminde rehberlik servislerinin işlevsel hale getirilmesidir. Temel eğitimi tamamlayıp ortaöğretime geçerken mesleki eğitimi isteyen öğrencilerin yada genel eğitim yerine mesleki eğitim yapması daha uygun olan öğrencilerin belirlenmesinde rehberlik servisi aktif konumda olursa seçilen alanın öğrencinin kişiliğine, yeteneklerine, becerilerine uygun olup olmadığı belirlenecektir. Yönlendirme buna göre yapılacağı için meslek lisesini bitirmeye yakın bir aşamada günümüzde yaşanan alanla ilgili bu çelişkilerin büyük ölçüde yok olması sağlanabilecektir. Rehberlik servisleri mesleki eğitimin tamamında da mesleği daha iyi tanıtmaya öğrenciyi yönlendirmeye yönelik çabalarda olumlu sonuçlar getirebilir.

f) Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında yüksek öğretim kurumlarına girebilmeleri kolaylaştırılmalıdır. Meslek lisesi öğrencilerine yönelik üniversite sınav sistemi farklı olmalıdır. Böyle bir uygulama öğrencilerin kendi alanında kalmasında çok önemli sonuçlar getirebilir.

g) Endüstri meslek lisesi, ticaret meslek lisesi öğrencileri farklı meslek lisesi türleri olmasına rağmen stajla ilgili ankete verdikleri cevaplar sonucunda aralarında anlamlı bir fark bulunmadığı için, iki gruba yönelik çözüm yollarıda aynı şekilde değerlendirilebilir.

h) Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneride bulunabiliriz. Sanayileşmiş ülkelerdeki mesleki eğitime verilen değere dikkat etmemizde yarar vardır. Mesleki eğitim ülkenin çoğunluğunu ilgilendiren bir konu olduğu için devlet politikası olarak çok işlevsel olmalıdır.

Eğitim sistemi içinde mesleki eğitimle ilgili problemler özölmeye çalışılmalı ve sadece eğitim sisteminin problemi olarak görölmeyip bu konuda işletmelerinde sorumlulukları arttırılmalıdır. Bu konu işletmeler için uzun vadeli faydalarında birlikte getirmesi nedeniyle gerekli yasal ve eğitimsel çalışmalar bu amaçla gerçekleştirilmelidir.

1) Mesleki ve teknik eğitim önemli bir konu olduğu için son mesleki eğitim uygulamaları doğrultusunda işletmecilerin bu konuya yönelik tutumları öğrencilerin eğitimden sonraki göröşleri, değerlendirmeleri mesleki eğitimle ilgili tutumları, kendi alanlarında çalışıp çalışmadıkları, kendi alanlarına yönelik motivasyonlarının araştırılması, konunun daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi için yararlı olacaktır.

KAYNAKLAR

-Adem, Mahmut. **Eğitim Planlaması**, 2.B, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak Eğitim Araş. Mer. Yay., No: 1, 1981.

-Adem, Mahmut; Ali Balcı, Işıl Ünal. "**Mesleki ve Teknik Eğitimde Maliyet/Fayda Analizi Neden Gereklidir?**" Eğitim ve Bilim Dergisi., C.16, Sayı: 83, Ankara, 1992, ss. 3-11.

-Akgün, İlhan; İbrahim Paro. (Ed) **Mesleki Eğitim**. Ankara, Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları, 28 Ajans Türk Matbaacılık San., 1971.

-Akyol, Avni. "**Milli Eğitim Sistemini Yeniden Düzenleme ve İyileştirme**", Sayı: 2, İstanbul, 1990, s.7-13.

-Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1988'e)**, 3.B., Ankara A.Ü. Eğitim Bil. Fak.Yay., no: 160, 1989.

-Alaylıoğlu, Ruşen; A; Ferhan Oğuzkan, **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**, İnkılap Aka Yayınları, 1976.

-Alkan, Cevat. **Eğitim Felsefesi**, Bursa Uludağ Ü. Basımevi, 1983.

-Alkan, Cevat. **Eğitim Ortamları**, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil Fak. Yay., No: 85, 1979.

-Ataklı, Aylanur. "**Eğitim ve Mesleki Başarı**". Verimlilik Dergisi, Milli Prodüktivite Merkezi Yayını, s.1, Ankara 1992, ss. 63-80.

-Armay, Ural. **Bilimsel Araştırma ve Teknikleri El Kitabı**, İstanbul, Der. Yay., 1981.

-Balcı, Seher, "**Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrenciler Psikolojik Rehberlik Hizmetinden Neler Bekliyor**", Eğitim Dergisi, Sayı: 5, İstanbul 1993, ss. 73-79.

-Baloğlu, Zekai. **Türkiye'de Eğitim**, 2.B., Tüsiad Yay., 1990

-Baransel, Atilla. **Davranışsal Yönetim Teorileri Ders Notları** (1992-1993 Ders Notları)

-Başaran, İbrahim Ethem. **Eğitime Giriş**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1989.

-Bilen, Mürüvet. **Başarılı Öğretim İçin Teknikler**, Ankara, Ankara Basım San. ve Kağıtçılık Tic. A.Ş., 1982

-Binbaşioğlu, Cavit. **Eğitim Psikolojisi**, Ankara, Binbaşioğlu Yay., 1978.

-Binbaşioğlu, Cavit. **Eğitim Tarihi**, Ankara, Binbaşioğlu Yayınevi, 1976

-Binbaşioğlu, Cavit. **Genel Öğretim Bilgisi**, 3.B., Ankara, Binbaşioğlu Yayınevi, 1983.

-Bloom. S. Benjamin. **İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme**, (Çev. Durmuş Ali Özçelik), Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1979

-Bursalıoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, 6.B., Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yay., No: 107, 1982.

-Cicioğlu Hasan. A. **Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim**, Ankara, A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafyası, Fak. Yay., No: 334, Ankara Ü. Basımevi, 1983

-Çağatay Neşet. **Bir Türk Kurumu Olan Ahilik**, 2.B., Konya, Selçuk Ü. Yay., Selçuk Ü. Basımevi.

-Çilenti, Kamuran. **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, 3.B., Ankara, Kadioğlu Matbaası, 1988.

-D.P.T. Kalkınma Planı V. Beş yıl (1985 - 1989) Ankara, 1988 Yılı Programı Ankara DPT Yay., No: 2118 Başbakanlık Basımevi, 1988.

-Doğan, Hıfzı **Türk Orta Öğretim Sisteminin Değerlendirilmesi**, İstanbul, Talim ve Terbiye Dairesi Yay., No: 17, 1972.

-Doğan, Hıfzı. Cevat Alkan, İlhan Sezgin, **Mesleki ve Teknik Eğitimin Prensipleri**, Ankara, A.Ü. Eğitim Fak. Yay., No: 90, 1988.

-Doğan, Hıfzı. **Teknoloji Eğitimi**, Ankara, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fak. No: 128; Sevinç Matbaası, 1983.

-Doğan, Hıfzı. **Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim**, Ankara, A.Ü. Eğitim Fak. Yay., No: 64, Ankara Ü. Basımevi, 1977.

-Emiroğlu, Metin. **Sanayide Meslek Eğitimi Tatbikatı**, Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Yay., No: 27, 1974.

-Erdoğan, İlhan. **İşletmelerde Davranış**, İstanbul, İ.Ü. İşletme Fak. Yay., No: 242, 1991.

-Erdoğan, İlhan. **Ölçme ve Değerlendirme Ders Notları** (1992 - 1993 Ders Notları)

-Eyüpoğlu, Sabahattin. **Köy Enstitüleri Üzerine**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1979.

-Federal Almanya Cumhuriyeti Dış Ülkeler Kalkınma Vakfının Hazırladığı 1976 Haziran Ayında Tertiplendiği **"Kalkınmanın Aracı Olarak Teknik Öğretim"**, Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, C. 26., s. 303, Mayıs 1994. ss. 12 - 29.

-Fidan Nurettin; Münire Özden, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara, Repa Yay. 1987.

-Gemici, Nurettin, **"Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitimin Gelişimi ve Endüstri Meslek Liseleri"** (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Ü. 1993.

-Gökaydın, Nevide; Hidayet Telli, Okay Tekin, **İş ve Teknik Eğitimi**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1981.

-İdil, Orhan. **İşletmeciler için Genel İstatistik**, 2.B., İstanbul, İ.Ü. İşletme Fak. Yay., No: 207, 1989.

-Kaptan, Saim. **Bilimsel Araştırma Teknikleri**, Ankara, Rehber Yayınevi, 1973.

-Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 4.B., Ankara, Sanem Matbaacılık San ve Tic. A.Ş., 1991.

-Kaya, Yahya K. **Eğitimde Model Arayışı ve Milli Eğitim Şurası Kararlarının Değerlendirilmesi**, Ankara, Yayın No: DPT 1879, Yayın ve Temsil Dairesi Matbaa Birimi, 1983.

-Kaya, Yahya K. **Eğitim Yönetimi**, 3.B., Ankara, Bilim Yayınları, 1986.

-Kaya Yahya, K. **Milli Eğitimin Durumu Geleceği ve Özel Öğretim Kurumları Hakkında Not**, Ankara Yayın No. D.P.T. 1824, Yayın ve Temsil Dairesi Matbaa Birimi, 1982.

-Kaya, Yahya, K. **İnsan Yetiştirme Düzenimiz**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1989.

-Kaya, Yahya K. **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış** (Geliştirilmiş 2.B), Ankara, Sef Ofset Matbaacılık Ltd. Şti, 1993.

-Koçer, Hasan Ali. **Türk Milli Eğitim Teşkilatı I**, Ankara, A.Ü. Eğitim Fak. Yay., No: 103, 1981.

-Kulaksızoğlu, Adnan. **"Gençlik Çağı ve Ülkemizde Gençlik Sorunları"** İstanbul, Marmara Ü. Eğitim Bil. Fak. Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 2, 1990. ss. 133 - 144.

-Kurtuluş, Kemal. **İşletmelerde Araştırma Yöntem Bilimi (Araştırma Yöntemleri)**, İstanbul, İ.Ü. İşletme Fak. Yay., No: 106, 1989.

-Kurtkan, Amiran. **Eğitim Yolu ile Kalkınmanın Esasları**, İstanbul, İ.Ü. Yay. No: 12262, 1977.

-Külahcı, Mehmet (Haz) **Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu**, Ankara, A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yay., No: 126, 1983.

-Maarif Vekilliği, **Köy Enstitüleri**, İstanbul, İstanbul Maarif Matbaası, 1941

-Mays, Arthur. B. **Meslek Eğitiminin Prensipleri ve Tatbikatı**, (Çev. İlhan Özdil, Remzi Öncül), 2.B., İstanbul, Öğretmen Kitapları: 59, Milli Eğitim Basımevi, 1973.

-Mesleki ve Teknik Eğitimde Verimlilik Semineri 13-18 Mayıs 1972 Tarihleri Arasında Düzenlenen Seminer ve Bildiri Tutanakları, Ankara M.P.M. Yay., No: 124, 1973.

-M.E.B. Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, **Milli Eğitim Seferberliği Eğitim Problemleri ile İlgili Çalışma Programı**, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1989.

-M.E.B. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Gen. Müd., Çıraklık ve Mesleki Teknik Eğitim Uygulama Planı, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Matbaası, 1990.

-M.E.B. 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Ankara, 1987.

-M.E.B. Çıraklık ve Teknik Eğitim Genel Müd., Düünden Bugüne İl ve İlçelerdeki Çıraklık ve Yaygın Eğitim Faaliyetleri, Ankara, Açıköğretim Okulu Matbaası, 1987.

-M.E.B. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Bakanlık Müfettişleri Seminerinde Sunulan Endüstriyel Teknik Eğitimle İlgili Hususlar, Ankara, t.y.

-M.E.B. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Gen. Müd., İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu Tutanakları Değerlendirme Raporu Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Matbaası 1990.

-M.E.B. İstatistikleri 93-95

-M.E.B. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Bakanlık Müfettişleri Toplantısı (11-12 Ocak 1988) Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1987

-M.E.B. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Gen. Müd., Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi (LİMME) Otelcilik ve Turizm Öğretimi Programları, Ankara, Meslek ve Teknik Açıköğretim Matbaası, 1990.

-M.E.B. Mesleki ve Teknik Öğretim Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı, Ticaret Lisesi Mezunlarının Öğretim ve İstihdamları ile İlgili Araştırma Raporu, Ankara, Yayın No: 52. 1970.

-M.E.B. 1975-1976 Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları, Ankara Etüd ve Programlama Dairesi Yay., 1977.

-M.E.B. Mesleki ve Teknik Öğretim Etüd ve Programlama Dairesi Başkanlığı, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarını Bitirenlerin Üst Öğrenime Geçiş ve İstihdama Yöneliş Eğitimleri ile İlgili Araştırma Raporu, Ankara, Yay., No: 99, 1973.

-M.E.B. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Ankara Milli Eğitim Basımevi, 1979.

-M.E.B. Mesleki ve Teknik Araştırma Merkezi, **Örgün ve Yaygın Mesleki Teknik Öğretim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı**, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık A.Ş.,

-M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığı Brifingi, Ankara, Ajans Türk Matbaacılık, Sanayi ve A.Ş., 1990.

-M.E.B. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği, Ankara, Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Matbaa Bölümü, 1993.

-M.E.B. Ortaöğretimle İlgili Yönetmelikler, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1984.

-M.E.B. T.B.M.M. 1995 Yılı Bütçe Raporu, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası, 1994.

-M.E.B. VII., VIII., IX., X., XI., XII Milli Eğitim Şûralarında Mesleki ve Teknik Eğitim, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Gen. Müd, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası, 1990.

-M.E.B. Yükseköğretim Yurtdışı Eğitimi ve Dışilişkiler Genel Müd., "Milli Eğitim Politikalarının İncelenmesi TÜRKİYE OECD Raporu", Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Paris-1989, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1990.

-Oğuzhan, Turhan (Ed) Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları, 2.B., İstanbul, Hisar Eğitim Vakfı Yay., No: 1, 1986.

-XII. Milli Eğitim Şûrası (18-22 Temmuz 1988), İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1989.

-Önen, Filiz. "Kalkınma Planlarında Endüstriyel Mesleki Teknik Öğretim ve Sanayi İlişkileri," Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, C.24, Ekim 1976, s.s. 22-27.

-Özalp, Reşat. "Diyorlarki", Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, C. 28. Sayı: 329, Temmuz 1980, ss. 4-55.

-Özalp, Reşat. Türkiye'de Teknisyenlerin Yetiştirilmesi ve İstihdamı, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Mektupla Öğretim ve Teknik Yay., 1971.

-Özalp, Reşat. **Türkiye'de Teknisyenlerin Yetiştirilmesi ve İstihdamı**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Mektupla Öğretim ve Teknik Yay., 1971.

-Özçelik, Durmuş Ali. **Eğitim Programları ve Öğretim**, 2.B., Ankara, Ö.S.Y.M. Eğitim Yayınları, 1989.

-Öztabağ, Lütfi, **Eğitim Sosyolojisi**, 2.B., İstanbul, Yükselen Matbaacılık Ltd. Şti., 1971.

-Russell, Bertrand. **Eğitim Üzerine**, (Çev. Nail Bezel) İstanbul, Say Yayınevi, 1984.

-Sezgin, İlhan **Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi**, Yayınevi y.,t.y.

-Tan, Hasan **"Türk Eğitiminde Kalite Sorunu"** Mar. Ü. Eğitim Fak., Eğitim Bilimleri Dergisi, İstanbul, 1989, s.1, ss. 129-139.

-Teknik Eğitim Ulusal Kongresi Bildirileri, (24-25-26 Ekim 1983) **Teknik Eğitimin Dünyü Bugünü ve Geleceği**, İstanbul, İ.T.Ü. Rektörlüğü Baskı Ofset Atelyesi, 1983.

-Tezcan, Mahmut, **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara, Bilim Yayınları, 1988.

-Tuna, Orhan, **Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim**, Ankara, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayın No: 19, 1973.

-Uluslararası Çalışma Bürosu **Mesleki Eğitim (Seçilmiş Açıklamalı Terimler)** Ankara, Baskı Pelin Ofset, t.y.

-Uygur, Nermi, **Kültür Kuramı**, İstanbul, Evrim Matbaacılık Ltd. Şti. 1984.

-Varış, Fatma **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 159, 1988.

-Warren, Hugh. **On Avrupa Ülkesinde Mesleki ve Teknik Öğretim**, (Çev. Yusuf Öner toy), İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Matbaa Sanat Enstitüsü, 1971.

EKLER

STAJLA İLGİLİ ANKET FORMU

Cinsiyetiniz Kız Erkek

Okulu:

Yaşınız:

Sınıfı :

Alanı :

AÇIKLAMALAR: Sevgili öğrenciler, aşağıda işletmelerde yaptığınız stajın, mesleki becerilerinizi kazanmaktaki katkılarını belirlemek ve bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek için bazı yargılar hazırlanmıştır. Bu yargılarla ilgili düşüncenizi belirtirken eğer yargıyı bütünüyle onaylıyorsanız , "tamamen kabul"ü, eğer yargıyı belli bir derecede onaylıyorsanız "kısmen kabul"ü eğer yargıyla ilgili net bir kararınız yoksa "kararsız", eğer yargıyı belli bir derecede onaylamıyorsanız "kısmen red"di ya da yargıyı kesinlikle onaylamıyorsanız "tamamen red"di işaretleyiniz.

	Tamamen Kabul	Kısmen Kabul	Kararsız	Kısmen Red	Tamamen Red
1. İşyerindeki amirim işi öğrenmemde oldukça yardımcı olmaktadır	()	()	()	()	()
2. Staj yaptığım kurumdaki amirim bana diğer çalışanlardan farklı davranmamaktadır.	()	()	()	()	()
3. Staj yaptığım kurumdaki amirim yasal düzenlemeye eksiksiz uymaktadır	()	()	()	()	()
4. Amirim öğreneceğim işi bütün yönleriyle kavrayabilmem için bütün fırsatları tanımaktadır	()	()	()	()	()
5. İşyerinde stajla ilgili yasal düzenlemeye eksiksiz uyulmaktadır	()	()	()	()	()
6. İşyerim yasal düzenlemeyle belirlenen izin koşullarına uymaktadır	()	()	()	()	()
7. Çalışma saatleriyle ilgili yasal düzenlemeye uyulmaktadır	()	()	()	()	()
8. İşyerinde kazandığım mesleki beceri okulda kazandığıma göre çok fazladır	()	()	()	()	()
9. Okulda işyerine göre daha fazla mesleki beceri kazandım	()	()	()	()	()
10. Staj yapıcım işletme okul tarafından belirlenmiştir	()	()	()	()	()
11. Staj yerini bulmak kolay olmuştur.	()	()	()	()	()
12. Staj yapıcım yeri bulmak için çok fazla işyeri araştırmam gerekti.	()	()	()	()	()

	Tamamen Kabul	Kısmen Kabul	Kararsız	Kısmen Red	Tamamen Red
13. Staj yaptığım kurumun koşulları iyi olduğu için orada kalmayı düşünüyorum.	()	()	()	()	()
14. İşyerinin şartlarını uygun bulmadığım için okul bitince farklı bir işyerinde çalışmayı düşünüyorum	()	()	()	()	()
15. Staj süresinin bir yıl olması deneyim için yeterlidir	()	()	()	()	()
16. Staj süresi mesleki becerilerin iş hayatında kazanılması için yeterlidir.	()	()	()	()	()
17. İşyerinde diğer personel benim mesleki becerilerimi kazanmamda yardımcı olmaktadır.	()	()	()	()	()
18. İşyerinde gerekli araç ve gereçin kullanılmasında diğer personel yardımcı olmaktadır.	()	()	()	()	()
19. Çalıştığım kurumdaki iş arkadaşları stajyer olduğum için farklı davranmıyorlar	()	()	()	()	()
20. İşyerinde alanımla ilgili öğrenmem gerekli durumlarda iş arkadaşları gerekeni yapmaktadır	()	()	()	()	()
21. Staj için yapılan yasal düzenlemeyle tespit edilen ücret oranı yeterlidir	()	()	()	()	()
22. Yasal düzenlemeyle belirlenen ücret oranının yükseltilmesi gerekir	()	()	()	()	()
23. İşyerinde bütün araçların kullanılmasında bana izin veriyorlar.	()	()	()	()	()
24. Çalıştığım kurumda alanımla ilgili bütün araç ve gereçleri buluyorum	()	()	()	()	()
25. Okullarda göremediğimiz makine ve aletleri işyerlerinde tanıma şansına sahibiz.	()	()	()	()	()
26. İşyerinde kullanmam gereken araç ve gereç hakkında gerekli deneyimi kazandım	()	()	()	()	()
27. İşyerindeki kazandığım deneyim sonucunda, bu alanın gelecekte benim için uygun olduğunu düşünüyorum	()	()	()	()	()
28. Eğitimi tamamladıktan sonra farklı bir alanda çalışmak istiyorum	()	()	()	()	()

KANUN NO: 3308

ÇIRAKLIK VE MESLEK EĞİTİMİ KANUNU

5.6.1986

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Madde 1- Bu Kanunun amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektir.

Madde 2- Bu Kanun;

a) 17 Temmuz 1964 tarih ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu ve bu Kanunda değişiklik yapan 3153 sayılı Kanun ile, 8 Mart 1950 tarih ve 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu ve Bu Kanunda değişiklik yapan 2567 sayılı Kanuna göre kurulmuş mesleki kuruluşlar ile bu kuruluşlara üye işyerlerini, mal ve hizmet üreten kamu kuruluşlarını; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı işyerleri ile Dışişleri Bakanlığına bağlı Devlet Konukevleri hariç olmak üzere döner sermayeli işyerlerini; bu işyerlerinde çalışan çırak, kalfa ve ustaları;

b) Bu maddenin (a) fıkrasında yazılı işyerlerinde, mesleki ve teknik liselerde eğitim gören öğrencileri;

Kapsar.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunda geçen;

a) "Bakanlık", Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığını;

b) "Aday çırak", çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan, sanat ve mesleğinin ön bilgileri verilen kişiyi;

c) "Çırak", çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştirilen kişiyi;

d) "Öğrenci", işletmelerde, mesleki ve teknik liselerde eğitim görenleri;

e) "Kalfa", bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişiyi;

f) "Usta", bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartlarda uygulayabilen; üretimi planlayabilen; üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümleyebilen; düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen; üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişiyi;

g) "Usta öğretici", ustalık yeterliğini kazanmış; aday çırak, çırak, kalfa ile meslek lisesi öğrencilerinin işyerindeki eğitiminden sorumlu; meslek eğitimi tekniklerini bilen ve uygulayan kişiyi;

h) "İşletmelerde Meslek Eğitimi", mesleki ve teknik öğretim kurumu öğrencilerinin beceri eğitimlerinin işletmelerde, teorik eğitimlerinin ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarında veya işletme veya kurumlarca tesis edilen eğitim merkezlerinde yapılan eğitim uygulamalarını;

i) "Fon", Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonunu;

İfade eder.

İKİNCİ KISIM

Kurullar

BİRİNCİ BÖLÜM

Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu

Madde 4- Çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin; planlaması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında tavsiye kararları almak ve görüş bildirmek üzere bir "Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu" kurulur. Bu kurulun kararları Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanının onayı ile uygulanır.

Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu Bakanlık mesleki ve teknik eğitimle görevli Müsteşar Yardımcısının başkanlığında,

a) Bakanlıkça görevlendirilecek ilgili Genel Müdür;

- b) Maliye ve Gümrük Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı;
- c) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı;
- d) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı;
- e) Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Başkanı;
- f) Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkârları Konfederasyonu temsilcisi;
- g) Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği temsilcisi;
- h) En çok işvereni temsil eden İşveren Sendikaları Konfederasyonu temsilcisi;
- i) En çok işçiyi temsil eden İşçi Sendikaları Konfederasyonu temsilcisi;
- j) Mesleki ve Teknik Eğitim alanından görevlendirilecek Yüksek Öğretim Kurulu temsilcisinden;

Teşekkül eder.

Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda mesleki ve teknik eğitimle ilgili Genel Müdür ve Daire Başkanlarını toplantıya davet eder.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı gerekli gördüğü durumlarda kurul toplantılarına başkanlık eder.

Kurulun sekreteryâ hizmetleri Bakanlıkça yürütülür.

Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun toplantı ve çalışma esasları yönetmelikle düzenlenir.

Madde 5- Çıraklık ve Meslek Eğitim Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Gerek bu Kanun ve gerekse bu Kanuna göre çıkarılacak olan yönetmelik hükümlerinin uygulanmasını takip etmek ve değerlendirmesini sağlamak.

b) Muhtelif sektör ve branşda çıraklık eğitimi ile meslek eğitimi konusunda eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek ve Bakanlığa bildirmek.

c) Çıraklık ve mesleki eğitim programlarının esasları ve süreleri hakkında Bakanlığa görüş bildirmek.

d) Çıraklık ve işletmelerdeki mesleki eğitim imtihan komisyonlarının kurulması ve çalışması ile imtihanların yapılış usullerine ilişkin yönetmelik taslaklarını hazırlamak ve Bakanlığa sunmak.

e) Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler için sözleşme modellerini hazırlamak ve Bakanlığa sunmak.

f) Lüzumu halinde çıraklık ve mesleki eğitim ile ilgili konuların incelenmesi için ihtisas komisyonları kurmak.

g) Çıraklık ve mesleki eğitimle ilgili Bakanlıkça gönderilecek konuları incelemek ve görüş bildirmek.

h) Bu Kanuna göre yapılacak çıraklık ve işletmelerdeki mesleki eğitimde; uygulama alanına alınacak veya çıkarılacak yer ve meslekleri belirlemek ve Bakanlığa görüş bildirmek.

i) İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurullarının yıllık çalışma raporlarını değerlendirmek.

j) Teknolojik gelişmelerin ve iş hayatındaki değişmelerin meslek eğitimine etkilerini izlemek ve Bakanlığa bildirmek.

İKİNCİ BÖLÜM

İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu

Madde 6- İllerde çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında valiliğe görüş ve tavsiyeler bildirmek üzere "İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu" kurulur.

İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu;

a) İl Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürü;

b) İl İş ve İşçi Bulma Kurumu Şube Müdürü;

c) İl Sanayi ve Ticaret Müdürü;

d) İl Esnaf ve Küçük Sanatkarları Dernekleri Birliği Başkanı ve Çıraklık ve Mesleki Eğitimin yapıldığı mesleklerle ilgili olarak Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Başkanlığınca seçilecek 3 üye;

e) İl Ticaret Odası Başkanı;

f) İl Sanayi Odası Başkanı;

g) İlin çıraklık ve mesleki teknik eğitiminden sorumlu Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdür Yardımcısı;

h) Çıraklık Eğitimi Merkezi Müdürü;

i) Valilikçe görevlendirilecek, yönetmelikte belirlenecek büyük illerde 2, diğer illerde 1 meslek lisesi müdürü;

j) En fazla işçiyi temsil eden konfederasyonun o il için göstereceği işçi sendikası temsilcisinden;

Teşekkül eder.

Gerekirse kurul toplantılarına başkanın isteği üzerine müşavir üyeler de alınabilir.

İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu toplantı ve çalışma esasları yönetmelikle belirlenir.

Kurulun Başkanı İl Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürüdür.

Kurulun kararları valinin onayı ile uygulanır. Vali gerekli gördüğü hallerde kurula başkanlık eder.

Madde 7- İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun görevleri şunlardır:

a) Muhtelif sektör ve branşdaki çıraklık ve mesleki eğitim ihtiyacını il seviyesinde tespit etmek ve Bakanlığa sunmak.

b) Bakanlıkça gönderilen çıraklık ve mesleki eğitim çerçeve programlarının il ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi için Bakanlığa görüş bildirmek.

c) Çıraklık ve mesleki eğitim uygulamalarında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümüne yardımcı olmak.

d) Bu kanun hükümlerinin il seviyesinde eksiksiz yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak.

e) Çıraklık ve Mesleki Eğitim konularında valilikçe gönderilecek konuları incelemek ve sonuçlandırmak.

f) İldeki çıraklık ve mesleki eğitim uygulamalarını takip etmek ve değerlendirmek. Bu konu ile ilgili yıllık çalışma raporunu hazırlamak ve Bakanlığa sunmak.

Kapsama alma

Madde 8- İlin Bakanlıkça Kanun kapsamına alınma kararının yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde "İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu" kurulur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Çıraklık, Kalfalık ve İşletmelerde Mesleki Eğitim

BİRİNCİ BÖLÜM

Çıraklık ve Kalfalık Eğitimi

Madde 9- İlkokulu bitirmiş olanlar, bir mesleğe hazırlık amacı ile çıraklık dönemine kadar işyerlerinde aday çırak, olarak eğitilirler.

Madde 10- Çırak olabilmek için aşağıdaki şartlar aranır.

a) 13 yaşını doldurmuş, 19 yaşından gün almamış olmak.

b) En az ilkokul mezunu olmak.

c) Bünyesi ve sağlık durumu gireceği mesleğin gerektirdiği işleri yapmaya uygun olmak.

Ağır, tehlikeli veya özellik arz eden mesleklere alınacak çırakların öğrenim ve yaş durumu ilgili kuruluşların görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir.

Madde 11- Aday çırak ve çırak; öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından yararlanır. Bunlar işyerinde çalışan işçi sayısına dahil edilmezler.

Madde 12- Aday çırak ve çıraklar, mesleğin özelliğine göre haftada 8 saatten az olmamak üzere 10 saate kadar genel ve mesleki eğitim görürler. Bu eğitime katılmaları için aday çırak ve çıraklara ücretli izin verilir.

Aday çırak ve çıraklar pratik eğitimlerini işyerlerinde veya çıraklık eğitimi merkezlerinde; teorik eğitimlerini ise eğitim kurumlarında veya Bakanlıkça uygun görülen eğitime elverişli işyerlerinde eğitim ünitelerinde yaparlar. Bu iki eğitim birbirlerini tamamlayacak şekilde planlanır ve yürütülür.

Pratik eğitim, hazırlanmış eğitim programlarına göre, işyerinin ve mesleğin özelliklerine uygun olarak usta öğreticinin gözetiminde yapılır. Pratik eğitimde 1475 sayılı İş Kanununun 69'uncu maddesi hükmü gözönünde bulundurulur.

Çıraklık eğitimin esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

Madde 13- 507 sayılı Kanuna tabi işyerleri, Bakanlıkça tespit edilecek illerde ve meslek dallarında 19 yaşından gün almamış kimseleri çıraklık sözleşmesi yapmadan çalıştıramazlar.

İşyeri sahibi, aday çırağı ve çırağı çalıştırmaya başlamadan önce bunların velisi veya vasisi veya reşit ise kendisi ile yazılı çıraklık sözleşmesi yapmak zorundadır.

Çıraklık sözleşmesi; çırağın sözleşme süresi içinde reşit olması halinde, çırağın rızasıyla, işyeri sahibinin değişmesi halinde yeni işyeri sahibi aynı mesleği sürdürüyorsa ve rızasıyla devam eder, aynı mesleği sürdürmüyorsa sözleşme feshedilir. Fesih halinde çırağın önceki çalışmaları geçerli olup; yeni yapacağı çıraklık sözleşmesi ile çıraklık statüsünü devam ettirerek çıraklık süresini ve eğitimini tamamlar.

Bu Kanunun uygulandığı yer ve meslek dallarında Borçlar Kanununun çıraklık sözleşmesine dair hükümleri ile onsekiz yaşını doldurduktan sonra sözleşmesi devam eden çıraklar hakkında 1475 sayılı İş Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Madde 14- Çıraklığa bir deneme dönemi ile başlanır. Bu dönem mesleğin özelliğine göre bir aydan az, üç aydan fazla olamaz. Bu süre Bakanlıkça tespit edilir. Deneme döneminden sonra taraflar 10 gün içinde ilgili çıraklık eğitimi merkezi müdürlüğüne başvurmadığı takdirde çıraklık sözleşmesi kesinleşir ve bu dönem çıraklık süresinden sayılır. Deneme döneminde ücret ödenir. Aday çıraklıktan çıraklığa geçenler deneme dönemini yapmış sayılırlar.

Çıraklık süresi 3-4 yıldır. Bu süre mesleklerin özelliğine göre ilgili kuruluşların görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir. Bu süre kesintisiz olarak devam eder, yıllık izin dışındaki devamsızlıklar çıraklık süresine eklenir.

Madde 15- Aday çırak ve çırak almak için işyerinde usta öğretici bulunması şarttır.

Madde 16- Kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığı kalfalık imtihanı ile tespit edilir.

Çıraklar kabul edilebilir mazeretleri dışında çıraklık eğitimi süresi sonunda açılacak ilk kalfalık imtihanına girmek zorundadırlar.

İmtihan komisyonunun teşkili ile imtihanın esasları ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

Çıraklık sözleşmesi ilk kalfalık imtihanını izleyen ikinci kalfalık imtihanının tamamlanması ile sona erer. Sözleşmenin sona ermesini takip eden

aybaşından itibaren Bakanlıkça çıraklar için ödenen her türlü sigorta primlerinin ödenmesine son verilir.

Madde 17- Bu Kanuna göre kalfalık hakkını elde edenlere kalfalık belgesi verilir. Kalfalık belgesi bulunmayanlar kalfa unvanı ile çalışamaz ve çalıştırılmazlar. Bu belgeye sahip olanlar, kalfalık unvanı kullanılmayan işyerlerinde dengi işlerde çalıştırılırlar.

507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kapsamındaki işyerlerinde çalışarak kalfa olanlar en az bir yıl o işyerinde çalışırlar.

Bu sürenin sonunda işyerini değiştirmek isteyen kalfaya üç ay önce başvurmak kaydıyla, o işyeri çıkma izni verir.

Çıkma izni olmadan başka işyerleri kalfayı işe alamazlar.

Kalfaların işten ayrılmalarını gerektiren hususlar yönetmelikle belirlenir.

İKİNCİ BÖLÜM

İşletmelerde Meslek Eğitimi

Madde 18- 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları işçi sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere, meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptırırlar.

Öğrenci sayısının tespitinde kesirler tama iblağ olunur.

Bu Kanun kapsamına giren illerde 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bölge Müdürlüğünce her yıl Şubat ayı içerisinde İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kuruluna bildirilir.

İşletmelerdeki işçi sayısının tespitinde her yılın Ocak ayı esas alınır. Beceri eğitimi uygulamasına da öğretim yılı başında başlanır.

Hangi iş kollarında ve hangi illerde işletmelerin bu eğitim uygulaması kapsamına alınacağı, Bakanlıkça tespit edilir.

Meslek lisesi öğrencisine beceri eğitimi yaptıracak işletmeler, ustalık yeterliğine sahip ve iş pedagojisi eğitimi görmüş usta öğreticileri beceri eğitimi için görevlendirirler.

Madde 19- İşletmelerde uygulanacak ağır ve tehlikeli işlerde yapılacak eğitim dahil meslek eğitimi programları Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilir.

Madde 20- İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin teorik eğitimi Bakanlığın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında veya işletmelerin eğitim merkezlerinde yapılır. İşletmeler teorik eğitim için öğrencilere çalışma saatleri içinde izin vermek zorundadırlar. Çalışma saatleri içinde yapılacak teorik eğitim haftada 12 saatten az 16 saatten fazla olamaz. Bu eğitim yoğunlaştırılmak suretiyle de yapılabilir.

Meslek liselerinde ve işletmelerde yapılan eğitime ilişkin esas ve usuller ile imtihanların yapılış şekilleri yönetmelikle düzenlenir.

Madde 21- İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrenciler, işyerlerinin şartlarına ve çalışma düzenine uymak zorundadırlar.

Madde 22- İşletmelerde grev ve lokavt uygulamaları halinde eğitimin devamı için işyeri gerekli tedbirleri alır. İşletmelerdeki meslek eğitimi gören öğrenciler toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kapsamı dışında kalırlar. Eğitici personel grev ve lokavt kapsamı dışındadır.

İşletmeler beceri eğitimi başladıktan sonra işçi sayısında azalma olması halinde de, eğitime alınan öğrenciler okuldan mezun oluncaya kadar eğitimi devam ettirirler.

Madde 23- Bakanlıkça "İşletmelerde meslek eğitimi" kapsamına alınıp alınmadığına bakılmaksızın 50'den az işçi çalıştıran işletmelerde, teknik lise ve meslek lisesi öğrencilerine bu Kanunun ilgili hükümlerine göre beceri eğitimi yaptırabilirler.

Madde 24- 50 ve daha fazla işçi çalıştıran ve Bakanlıkça işletmelerde mesleki eğitim kapsamına alınan, ancak, beceri eğitimi yaptırmayan işletmeler, beceri eğitimi yaptırması gereken her öğrenci için eğitim süresince her ay 18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin 2/3'ü nisbetinde fon hesabına para yatırmakla yükümlüdürler.

Mesleki eğitim şartlarına sahip olan işletmelere, Bakanlıkça öğrenci gönderilememesi halinde bu işletmeler, fona katılma payı ödemezler.

Bu sayının tespitinde görev ve çalışma statüsüne bakılmaksızın işyerinde 1475 sayılı İş Kanununa tabi olarak çalıştırılan personel sayısı dikkate alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ücret, Sosyal Güvenlik ve İzin

Madde 25- Aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere ödenecek ücret ve bu ücretlerdeki artışlar; aday çırak veya çırağın velisi veya vasisi veya kişi reşit ise kendisi; öğrenciler için okul müdürlüğü ile işyeri sahibi arasında Bakanlıkça belirlenen esaslara göre düzenlenecek sözleşme ile tespit edilir. Ancak, işletmelerde meslek eğitimi gören öğrenci, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin % 30'undan aşağı ücret ödenemez.

Aday çırak, çırak ve öğrencinin eğitimi sırasında işyerinin kusuru halinde meydana gelecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından işveren sorumludur.

Aday çırak, çırak ve öğrencilere ödenecek ücretler her türlü vergiden müstesnadır.

Aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere sözleşmenin akdedilmesi ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun iş kazaları ve meslek hastalıkları ile hastalık sigortaları hükümleri uygulanır. Sigorta primleri 1475 sayılı İş Kanununu 33'üncü maddesi gereğince bunların yaşına uygun asgari ücretin % 50'si üzerinden Bakanlık bütçesine konulan ödenekle karşılanır.

Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler hakkında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunun 23, 24,35 ve 42'nci maddeleri hükümleri uygulanmaz. Ayrıca bunlara aynı Kanuna göre işgöremezlik ödenekleri bağlanacak sürekli işgöremezlik gelirin esas olacak günlük kazançların tespitinde sigorta primine esas tutulan ücret dikkate alınır.

Madde 26- Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrencilere işletmelerce her yıl tatil aylarında bir ay ücretli izin verilir. Ayrıca mazeretleri kabul edilenlere okul müdürlüğünün görüşü alınarak bir aya kadar ücretsiz izin de verilebilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Ustalık

Madde 27- Kalfalık yeterliğini kazanmış olanların mesleki yönden gelişmelerini ve bağımsız işyeri açabilmelerini temin için gerekli yeterlikleri kazandırmak gayesiyle Bakanlıkça ustalık eğitimi kursları düzenlenir.

Bu kursların kapsam ve süreleri Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilir.

Kurslar çalışma saatleri dışında açılır.

Madde 28- a) Ustalık imtihanı, adayın kendi mesleğinde usta olarak çalışabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilir standartlara göre bağımsız olarak uygulayıp uygulayamadığını ölçmek amacı ile düzenlenir.

İmtihanın esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

b) Kalfaların ustalık imtihanlarına girebilmesi için mesleklerinde en az üç yıl çalışmış ve Bakanlıkça açılan ustalık eğitimi kurslarını başarı ile tamamlamış olmaları gerekir.

c) Kalfalık yeterliğini kazanmış olup mesleklerinde en az beş yıl çalışmış olanlar ustalık imtihanlarına doğrudan katılabilirler.

Bu imtihanları başarı ile tamamlayanlara ustalık belgesi verilir. Ustalık belgesi bulunmayanlar usta unvanı ile çalışamaz ve çalıştırılmazlar.

Madde 29- Meslek liselerinden mezun olanlar ustalık eğitimi kurslarına katılabilecekleri gibi doğrudan da ustalık imtihanlarına girebilirler. Ancak bu gibilerin mesleklerinde en az bir yıl çalışmış olmaları gerekir.

Bu kursların kapsam ve süreleri ile imtihan esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenir.

Madde 30- Ustalık belgesine sahip olanlar veya bunları işyerlerinde çalıştıranlar bağımsız işyeri açabilirler.

İşyeri açmaya izin veren merciler, işyeri açmak isteyenlerden ustalık belgesi istemek zorundadırlar.

İşyeri sahipleri ustalık belgelerini işyerlerine asarlar.

Ustalık belgesine sahip olanlar bu haklarını 18 yaşını tamamlayana kadar kullanamazlar.

Teknik lise mezunlarının bağımsız işyeri açabilmeleri için mesleklerinde en az bir yıl başarılı çalışmış olmaları şarttır. Bu şartı yerine getirenlere mesleklerinde bağımsız "İşyeri açma belgesi" verilir.

Madde 31- Ustalık yeterliğini kazanmış olanlar Bakanlıkça açılacak iş pedagojisi kurslarını başarıyla tamamladıkları takdirde kendilerine usta öğreticilik belgesi verilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu

Madde 32- 1. Örgün, çıraklık ve yaygın eğitim yoluyla mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, yetiştirilen insan gücünün sayı ve kalite olarak artırılması, çıraklık eğitimi dahil örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitimin bütün olarak desteklenip geliştirilmesi, mesleki ve teknik alanda iş öncesi ve hizmetiçi eğitim programlarının kamu ve özel bütün işyerlerinde verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülmesini sağlamak gayesiyle;

Bakanlık emrinde ve Merkez Bankası nezdinde "Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu" kurulmuştur.

2. Fonun kaynaklarını;

a) Her yıl Bakanlık bütçesine bu maksatla konulacak ödenek,

b) 27.11.1984 tarihli ve 84/8800 sayılı Kararnamenin Eki Kararla kurulan "Geliştirme ve Destekleme Fonu"ndan Bakanlar Kurulunca bu fon gelirinin % 10'undan az olmamak üzere belirlenecek miktarda yapılacak aktarmalar,

c) Bakanlık bünyesinde bulunan döner sermaye işletmelerinin kârları,

d) Bakanlığa bağlı kurumlarda eğitim öğretimde üretilen malların satışından elde edilen hasılatlar,

e) Yıllık beyanname veren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin hesaplanan gelir veya kurumlar vergilerine ilave olarak ödeyecekleri yüzde birlik meblağ, (mükelleflerce ödenen bu miktar vergi uygulamasında gider yazılamaz.)

Gelir ve Kurumlar Vergisi olarak hesaplanan verginin % 1'i gelir ve kurumlar vergisinden ayrı ve Fona ait meblağ olarak mükellefler tarafından hesaplanır.

Bakanlar Kurulu bu oranı % 3'e kadar yükseltmeye yetkilidir.

Gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından Fona ödenecek meblağın tarh, tahakkuk ve ödenmesine ait usul ve esaslar hakkında, gelir ve kurumlar vergisinin tarh, tahakkuk ve ödenmesine ilişkin hükümler uygulanır.

Bu bent uyarınca vergi daireleri ve saymanlıklarca tahsil edilen Fona ait paralar, tahsilatın yapıldığı ayı takip eden ayın sonuna kadar, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca belirlenecek esaslar çerçevesinde T.C. Merkez Bankasındaki Fon hesabına gönderilir.

f) 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununa 2567 sayılı Kanunla eklenen ek 3'üncü madde gereğince

odalar, borsalar ve birlikler tarafından eğitim gayesiyle bütçelerinden ayrılan payların % 50'si,

g) 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununa 3153 sayılı Kanunla eklenen ek 6'ncı madde gereğince, esnaf ve küçük sanatkâr dernekleri, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları tarafından eğitim gayesiyle gayri safi gelirlerinden ayrılan payların % 50'si,

h) 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 44'üncü maddesine göre işçi sendika ve konfederasyonlarınca gelirlerinden eğitim maksadıyla ayrılan payların % 25'i,

i) 2821 sayılı Kanuna göre faaliyette bulunan işveren sendika ve konfederasyonlarının bir önceki yıl aidat gelirlerinin %5'i nispetinde ayıracakları paylar,

j) 492 sayılı Harçlar Kanununun 108'inci maddesi ile aynı Kanuna bağlı (8) sayılı tarifenin VII numaralı pozisyonunda yazılı diploma harçları. Bu harçlar makbuz karşılığında ödenir. Bunun şeklini ve Fona ödenmesiyle ilgili usul ve esasları düzenlemeye Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

Mükellefler ve vergi sorumluları ile yukarıdaki f,g,h, i ve j bentlerinde sorumlu tutulanlar tarafından hesaplanarak ödenmesi gereken Fona ait meblağ hakkında 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

k) Fonun mal varlığından elde edilen gelirler.

l) Bağış, yardım ve diğer gelirler,

Teşkil eder.

Bağış ve yardımlar hariç mükellef veya sorumlularca fona yapılan ödemeler, vergi uygulamasında gider yazılamaz.

3. Fon kaynaklarının kullanımı;

a) Çıraklık, Örgün ve Yaygın Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarında görevli yönetici, öğretmen, uzman ve kadrolu ve kadrosuz usta öğreticilerin nitelik ve niceliklerinin yükseltilmesi için yurt içi ve yurt dışında eğitilmeleri,

b) Mesleki ve teknik eğitim metodları ve araçlarının araştırılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması,

c) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretim kurumlarının atölye ve laboratuvarları için makine, araç, takım ve teçhizat satın alınması; gerektiğinde kiralanması, bunların tamir ve bakımı,

d) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görevli kadrolu ve kadrosuz atölye ve meslek dersi öğretim elemanlarına asli görevi dışında, okulda ve işyerlerinde yapılan eğitimle ilgili normal maaş ve ücretlerine ilave ek ücret ödenmesi,

e) Çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik eğitimle ilgili her türlü yayınların hazırlanması, tercümesi, çoğaltılması, satın alınması ve dağıtılması,

f) Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanlara hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması için Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarında kurslar, seminerler ve eğitim programları düzenlenmesi,

g) İş öncesi eğitimi, yaygın ve çıraklık eğitimi,

h) Çıraklık, mesleki ve teknik eğitim yapan kurumları teşvik,

i) Çıraklık, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine yönelik araştırmaların desteklenmesi,

j) Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu ile İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu toplantılarına katılan başkan, üye, müşavir üye, imtihan ve mesleki ihtisas komisyonu üyelerine yolluk ve huzur hakkı,

k) 3423 sayılı Kanunla kurulan mesleki ve teknik öğretim okulları döner sermayelerinin artırılması,

l) Meslek kurslarından, Bakanlıkça tespit edilen kurslara katılan kursiyerlere, kursa devam ettikleri sürece asgari ücretin % 30'u oranında destekleme yardımı,

m) Bu Kanunla kurulan Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Döner Sermayesine tahsis edilecek sermaye,

Harcamalarında kullanılır.

4. Fonda yapılacak harcamalar, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ve 832 sayılı Sayıştay Kanunu hükümlerine tabi olmadan yapılır.

5. Fonun denetimi; Sayıştay ve Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Bakanlıkça belirlenecek birer üyeden meydana gelecek komisyon tarafından yapılır.

6. Fonun; yönetim, işleyiş ve kullanılma usul ve esasları ile fona ilişkin diğer usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

7. Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu;

a) Kurumlar Vergisinden, (İktisadi işletmeleri hariç)

b) Yapılacak bağış ve yardımlar nedeniyle, Veraset ve İntikal Vergisinden,

c) Yapacağı her türlü muameleler dolayısıyla Damga Vergisinden,

d) Faiz gelirleri, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,

Muaftır.

Madde 33- Bu Kanun kapsamına giren işyerlerinde Kanunda belirtilen sınırlar içerisinde ve Bakanlıkça tespit edilen esas ve ölçülere göre çırak, teknik ve meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptıran gerçek ve tüzel kişilere Gelir ve Kurumlar Vergilerinden fona ödedikleri meblağın % 50'si teşvik primi olarak fondan iade olunur.

Bakanlar Kurulu bu oranı yükseltmeye ve indirmeye yetkilidir. Bu geri ödemede bir önceki vergilendirme döneminde fona ödenen meblağ esas alınır.

ALTINCI KISIM

Çeşitli Hükümler

Madde 34- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; bakanlıkla koordineli olarak sanayi sitelerinde çıraklık eğitimi kurumlarının yer almasına yardımcı olur.

Madde 35- Aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların eğitimleri sırasında kazandıkları bilgi ve beceriler meslek liselerine geçişte değerlendirilir.

Yabancı ülkelerden alınmış kalfalık, ustalık veya kurs belgeleri ile yurt içinde çırak okulları, pratik sanat okulları, mesleki ve teknik açıköğretim okulu, halk eğitimi merkezleri, yetişkinler teknik eğitim merkezleri ve benzeri kurumlardan alınmış belgeler çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimine geçişte değerlendirilir.

Değerlendirmenin esas ve usulleri Bakanlıkça tespit edilir.

Madde 36- Aday çırak, çırak, kalfa ve işletmelerde mesleki eğitimde kamu ve özel kuruluşlarca yapılan teorik ve pratik eğitim giderleri kendi kurum ve kuruluşlarınca, işyerlerinde yapılan pratik eğitimin giderleri ise işyerlerince karşılanır.

İşyerleri pratik eğitim için eğitim mahalli, imtihanlar için imtihan ortamı, araç ve gereç hazırlarlar.

Madde 37- Bakanlık, örgün eğitim sisteminden ayrılmış, istihdam için gerekli yeterliklere sahip olmayan kişileri iş hayatında istihdam imkanı olan görevlere hazırlamak amacıyla meslek kursları düzenler. Kurslara katılanlar kursa devam ettikleri sürece bu Kanunun çırak ve öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

Bakanlık, kursların düzenlenmesinde ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapar.

Madde 38- Elli ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler çalıştırdığı personelin işindeki verimini yükseltmek, yeni teknolojilere uyumunu ve mesleklerinde gelişmelerini sağlamak amacıyla çalışma saatleri dışında çeşitli kurslar açarlar veya aynı amaca yönelik diğer kurumlarca açılan kurslara katılmalarını sağlarlar.

İşletmeler; kurs programlarının hazırlanmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde Bakanlık, İş ve İşçi Bulma Kurumu ile işbirliği yaparlar. Kursların açılması ve işleyişine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

Madde 39- Bakanlık, özel eğitime muhtaç kişilere iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlayıcı özel meslek kursları düzenler. Kursların düzenlenmesinde ve uygulanmasında bu kişilerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınır.

Kurslara katılanlar kursa devam ettikleri sürece bu Kanunun çırak ve öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

Madde 40- Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu ile İl Çıraklık ve Meslek Eğitim Kurulu toplantılarına katılan başkan, üye, müşavir üye, imtihan ve meslek ihtisas komisyonu üyelerine kamu ve özel kurumlarda çalışıp çalışmadıklarına bakılmaksızın yolluk ve huzur hakkı ödenir.

Bu ödemelerin miktarı Bakanlıkça tespit edilir ve fondan karşılanır.

Madde 41- Bu Kanun hükümlerine göre Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarının dışında kamu ve özel kurum ve kuruluşlarında yapılan aday çırak, çırak ve kalfaların eğitimi ile işletmelerde yapılan mesleki eğitim Bakanlık ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca denetlenir.

Denetlemenin esas ve usulleri bu bakanlıklarca müştereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Bu Kanun; 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 25, 26, 28 ve 30'uncu maddelerindeki yükümlülükleri yerine getirmeyenlere ihtar cezası verilir. İhtarın tebliğinden itibaren 10 gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyenlerden;

Kanunun;

a) 9, 10, 25, 26 ve 28'inci maddelerine aykırı davrananlara asgari ücretin bir aylık tutarının yarısı kadar,

b) 12, 13, 14, 15, 17, 20, 22 ve 30'uncu maddelerine aykırı davrananlara asgari ücretin bir aylık tutarının üçte ikisi kadar,

Para cezası verilir.

Bu maddenin (a) ve (b) fıkralarında belirtilen asgari ücret 1475 sayılı İş Kanununun 33'üncü maddesine göre tespit edilen fiil tarihindeki asgari ücrettir.

Fiilin tekrarı halinde bu cezalar iki katına çıkarılır.

Fiilin sürmesi halinde ise meslekten geçici men cezası verilir.

Cezalar mahallin mülki amirince uygulanır.

Verilen para cezalarına karşı cezanın tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde yetkili Sulh Ceza Mahkemesinde itiraz edilebilir.

İtiraz edilmeyen cezalar kesinleşir.

İtiraz, verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz.

Para cezaları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Bu Kanunun 30'uncu maddesine aykırı olarak açılan işyerleri durumun öğrenilmesinden itibaren İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim kurulu ile ilgili mercilerin müracaatı üzerine mahallin mülki amirince yedi gün içinde kapatılır.

Madde 42- Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitim konularında Bakanlıkça ihtiyaç duyulan planlama, araştırma, geliştirme ve üretim hizmetlerini yapmak veya yaptırmak amacıyla doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşu olarak "Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi" kurulmuştur.

Merkezin döner sermaye hizmetleri için başlangıç sermayesi olarak 100 milyon lira tahsis olunur. Bakanlar Kurulu bu sermayeyi artırmaya yetkilidir. Sermaye; "Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu"ndan karşılanır.

Merkezin kuruluş, yönetim, işleyiş ve döner sermaye hizmetlerine ilişkin hususlar ile merkezde görevlendirilecek personelin nitelik ve çalışma esas ve usulleri tüzükle düzenlenir.

Merkezde sözleşmeli personel çalıştırılabilir. Merkezde görevli sözleşmeli personel dışındaki eğitim-öğretim sınıfı personeli, 2914 sayılı Yükseköğretim Kurulu Personel Kanunundaki esaslara göre Üniversitedeki emsalinin mali haklarından aynen faydalandırılır.

Madde 43- 3423 sayılı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Döner Sermayesi Hakkında Kanunun birinci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Okulların Döner Sermayelerinin toplamı 5 milyar liraya çıkarılmıştır. Bu miktar Bakanlar Kurulunca 10 katına kadar artırılabilir. Sermaye artırımları Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonundan Karşılanır. Döner sermaye işletme faaliyetlerinden elde edilecek karın en çok üçte biri, bu kârın gerçekleşmesini sağlayan personele katkıları oranında "üretimi teşvik primi" olarak dağıtılır. Ancak, her personele verilecek primin yıllık tutarı en yüksek asgari ücretin yıllık tutarından fazla olamaz. Primin dağıtım esas ve usulleri çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 44- a) 20.6.1977 tarih ve 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu;

b) 17.6.1938 tarih ve 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına dair Kanun;

Yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde- Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte;

a) Bakanlıkça tespit edilen meslek dallarında çalışmakta olup, bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içerisinde müracaat edenlerden;

1. 18 yaşını doldurmuş olanlar doğrudan

2. 16 yaşını doldurmuş olanlar kapsam ve süreleri Bakanlıkça belirlenecek eğitime tabi tutulduktan sonra,

Kalfalık imtihanlarına alınırlar. İmtihanalarda başarılı olanlara kalfalık belgesi verilir.

3. Kalfalık belgesini almış olup 22 yaşını doldurmuş olanlara ustalık imtihanlarını başarmaları şartı ile ustalık belgesi verilir.

b) 1. Bir işyeri sahibi olan ve bu işyerinde fiilen usta olarak çalışan ve Bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içinde müracaat edenlere;

2. Lise dengi mesleki ve teknik öğretim kurumlarından 1985-1986 öğretim yılı sonuna kadar mezun olanlara;

Doğrudan ustalık belgesi verilir.

Geçici Madde 2- Kanun kapsamına alınmamış il ve mesleklerin Bakanlıkça kanun kapsamına alınması halinde alınma tarihinden itibaren bu il

ve mesleklerde kalfalık ve ustalık belgeleri bu kanunun geçici 1'inci madde hükümlerine göre verilir.

Geçici Madde 3- 3457 sayılı Sınai Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına Dair Kanun ile 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanununa göre yapılan uygulamalar ve alınmış olan kalfalık ve ustalık belgeleri geçerlidir.

Geçici Madde 4- Bu kanunun 25'inci maddesine göre sigorta primlerinin ödenmesine bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takip eden mali yılbaşından itibaren başlanır. Bu tarihe kadar olan sürede primlerin işyeri sahiplerince ödenmesine devam olunur.

Geçici Madde 5- Bu Kanun gereğince çıkarılacak tüzük ve yönetmelikler Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılır.

Geçici Madde 6- Bakanlıkça tesbit edilecek illerde ve meslek dallarında 1986-1987 öğretim yılında işletmelerde mesleki eğitimin başlatılabilmesi için işletmelerin çalıştırdıkları işçi sayısı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bölge Müdürlüğünce 1 Ağustos 1986 tarihine kadar Bakanlığa bildirilir.

Geçici Madde 7- 32'nci maddenin 2'nci fıkrasının (e) bendi 1986 yılı kazançlarına uygulanır.

Madde 45- Bu Kanunun;

- a) 32'nci maddesi 1.1.1987 tarihinde,
 - b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

Madde 46- Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

**DERS GEÇME VE KREDİ SİSTEMİ UYGULAYAN MESLEKİ VE TEKNİK
ORTAÖĞRETİM KURUMLARI ÖĞRENCİLERİNİN OKUL VE
İŞLETMELERDE MESLEK EĞİTİMİ YÖNETMELİĞİ**

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, okul ve işletmelerde yapılacak meslek eğitimi ile ilgili esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, Bakanlığa bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını ve 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununun 2'nci maddesinin (a) bendinde belirtilen kamu kurum ve kuruluşları ile işyerlerini kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönetmelikte geçen;

Bakanlık; Milli Eğitim Bakanlığını,

Okul; Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarını,

İşletmeler; 17 Temmuz 1964 tarih ve 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu, 8 Mart 1950 tarih ve 5590 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununa göre kurulmuş, mesleki kuruluşlar ile bu kuruluşlara üye işyerlerini, mal ve hizmet üreten kamu kuruluşlarını; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı işyerleri ile Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Devlet Konukevleri hariç olmak üzere döner sermayeli işyerlerini,

Öğretmen; Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarında görevli öğretmenleri,

Usta Öğretici; ustalık yeterliliğini kazanmış, meslek lisesi öğrencilerinin işyerlerindeki eğitiminden sorumlu, meslek eğitimi tekniklerini bilen ve uygulayan kişi,

İşletmelerde Meslek Eğitimi; mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin beceri eğitimlerini işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarında veya işletme ve kurumlarca tesis edilen eğitim merkezlerinde yapılan eğitim uygulamalarını,

Koordinatör; işletmelerdeki meslek eğitiminde; işyerleri tespiti, eğitimin planlanması, koordinasyonu ve takibi ile görevli okul müdür yardımcısını veya öğretmeni,

Beceri Eğitimi; temrin, iş, proje, deney, hizmet şeklinde uygulamalı olarak yapılan eğitimi,

Yoğunlaştırılmış Eğitim; teorik ve uygulamalı derslerin, bloklaştırılmış olarak okutulmasını,

Telafi Eğitimi; işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin; uygulamalı ortak meslek dersleri programlarındaki bazı konuların çeşitli sebeplerle eğitiminin yapılamaması halinde bu eğitimin okulda veya başka bir işletmede tamamlanmasını,

Personel; görev ve çalışma statüsüne bakılmaksızın iş yerinde 1475 sayılı İş Kanununa tabi olarak çalışanların tamamını ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Meslek Eğitimi Kapsamına Alma

BİRİNCİ BÖLÜM

Kapsama Alma ile İlgili Hususlar

Kapsama Alınacak İş Kolu ve Meslek Alanlarının Tespiti

Madde 5- Bakanlıkça meslek eğitimi kapsamına alınan illerde her yıl Ocak ayı itibariyle; 50 ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin listesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bölge Müdürlüğünce Şubat ayı içinde İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim kuruluna bildirilir.

Bu işletmelerin meslek eğitimine uygunluğu, eğitim yapılacak okulların meslek alanları, eğitim görececek öğrenci sayıları ile ilde mesleki eğitim yapılmasına ihtiyaç duyulan yeni meslek alanları; işletme tespit komisyonları vasıtası ile İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu tarafından belirlenip, Kurul Kararına bağlanarak her yıl Nisan ayı sonuna kadar Bakanlığın ilgili genel müdürlüklerine teklif edilir.

İşletmelerin Belirlenmesi

Madde 6- Meslek eğitimi yaptıracak işyerinin, bu eğitime uygun olup olmadığı, işyerinin faaliyet konusu ile ildeki işletme sayısı dikkate alınarak İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunca kurulan komisyon veya komisyonlar tarafından tespit edilir.

a) Söz konusu komisyon veya komisyonlar;

1) Koordinatör,

2) İlgili alanda eğitim veren okul türlerinden birer meslek alanı öğretmeni,

3) İlgili meslek alanını temsil eden odalar veya esnaf ve sanatkarlar odasından bir temsilciden meydana gelir. Komisyonun başkanı koordinatördür.

b) İşletmelerin eğitime uygunluğunun tespitinde;

1) Öğretim programlarına uygun üretim veya hizmet yapılması,

2) Öğretim programının % 80'ini uygulamaya imkan verecek donatım ve teçhizatın bulunması,

3) 50'den fazla personel çalıştıran işletmelerin üretim üniteleri içinde, yanında veya yakınında müstakil eğitim birimi veya yeri bulunması,

4) 50'den fazla personel çalıştıran işletmelerin eğitimi yapılacak meslek alanlarında müstakilen eğitimle görevli usta öğretici bulundurması,

5) Öğrencilerin giyinme, soyunma ve temizlik ihtiyacı için uygun mekan bulunması,

6) Bir önceki ders yılında bu işletmede meslek eğitimi uygulanmış ise; eğitimin Bakanlıkça tespit edilen esas ve usullere uygun olarak yapılmış olması,

hususları dikkate alınır.

Bu hususlar her ders yılı için yeniden tespit edilerek protokol imzalanır. Öğrencilerin veya velilerin meslek eğitimi için işletme aramalarına meydan verilmez.

Komisyon, yapılan bu tespitleri Nisan ayı içinde bir rapora bağlayarak, İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kuruluna bildirir.

Hangi işletmede, hangi meslek alanında hangi okuldan ne kadar öğrencinin meslek eğitimi göreceğine İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunca karar verilerek Haziran ayı sonuna kadar ilgili okullara bildirilir.

50'den Az Personel Çalıştıran İşletmelerden Eğitime Uygun Olanların Tespiti

Madde 7- Bakanlıkça işletmelerde meslek eğitimi kapsamına alınıp alınmadığına bakılmaksızın ildeki 50'den az personel çalıştıran işletmelerden; teknik lise ve meslek lisesi öğrencilerine, meslek eğitimi yaptıracağını yazılı olarak ilgili okul müdürlüğüne bildiren ve eğitime uygun olduğu işletme tespit komisyonu tarafından tespit edilen işletmelerde de meslek eğitimi yapılabilir.

Bu işletmelerin eğitime uygunluğu, eğitim yapılacak meslek alanı ve eğitim görececek öğrenci sayılarının tesbiti ile ilgili hususlarda bu yönetmelik hükümleri uygulanır.

Bir işletmede, değişik meslek alanlarında eğitim gören toplam öğrenci sayısı, o işletmedeki personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olamaz. Öğrenci sayısının tesbitinde kesirler tam sayıya yükseltilir.

Kapsama Alma

Madde 8- Hangi illerin ve hangi iş kollarının işletmelerde meslek eğitimi kapsamına alınacağına ve yeni meslek alanlarında eğitime başlanacağına çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulunun da görüşü alınarak her yıl Haziran ayı sonuna kadar, Bakanlıkça, karar verilerek Resmi Gazete'de yayımlanır.

Sözleşme İmzalanması ve Sigorta İşlemleri

Madde 9- Öğrencilerin, işletmelerde meslek eğitimi sözleşmesi temmuz ayından itibaren ders yılı başına kadar Okul Müdürlüğü ve işletme yetkilileri arasında imzalanır. İlgili dönemin sonunda öğrencinin veya işletmenin durumunda değişiklik olması halinde sözleşme uzatılır veya feshedilir.

İşletmelerde meslek eğitimine başlayan öğrencilerin sigorta işlemleri "ders yılı" başına kadar tamamlanır.

Meslek eğitimi yapılan işletmeleri, meslek alanlarını, öğrenci sayılarını ihtiva eden bilgi formu düzenlenerek Ekim ve Mart ayı başı itibarı ile 15 gün içinde, ilgili okul müdürlüğünce bağlı bulunduğu Genel Müdürlüğe iletilmek üzere, İl Çıraklık ve Meslek Eğitimi kurulu Başkanlığına bildirilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Eğitim Uygulaması

Beceri Eğitimi

Madde 10- Kapsama alınan okul ve meslek alanlarında öğrenim gören öğrencilerin; beşinci dönemden itibaren öğretim programlarında belirtilen ortak meslek derslerinden uygulamalı olanların eğitimlerini işletmelerde görmeleri esastır.

Ancak, zorunlu hallerde; üçüncü ve dördüncü dönem öğrencilerinin de beceri eğitimi için işletmelere gönderilmesine, İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim kurulunun görüşü alınarak Valilikçe karar verilir.

Bakanlık ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında yapılan protokollere veya teknik işbirliği proje anlaşmalarına göre, eğitim yapan okul ve meslek alanlarındaki öğrencilerin, işletmelerde gerçekleştirilecek uygulamalı meslek eğitimleri, bu protokol veya proje anlaşmalarında belirtilen hükümlere göre yürütülür.

Otelcilik ve turizm meslek alanlarında öğrenim gören öğrenciler ikinci dönem sonundan itibaren meslek eğitimlerini işletmelerde yoğunlaştırılmış olarak görürler.

Prensip olarak öğrencilerin meslek eğitimlerini aynı işyerinde sürdürmeleri esastır.

Her öğrenci, meslek alanının öğretim programındaki ilgili döneme ait; temrin, iş, proje, deney veya hizmetin asgari % 80'ini yapmak ve uygulamalardan başarılı olmak zorundadır.

Ancak, ilgili döneme ait uygulamaların bir kısmının işletmelerde yapılamaması halinde, eksik kalan bu uygulamalar dönemin son dört haftası içinde başka işletmelerde veya okul atelyelerinde telafi eğitimi yoluyla tamamlanır.

Telafi eğitimi; öğrencinin meslek alanına ait işletmede göremediği program konuları tespit edilerek okul müdürlüğünce hazırlanan telafi eğitim programına göre yürütülür.

Dönem sonu beceri sınavları, ilgili dönemin son haftası içinde yapılır.

Teorik Eğitim

Madde 11- ortak meslek derslerinden teorik olanların eğitimi, okullarda veya işletmelerce tesis edilen eğitim merkezlerinde yapılabilir.

Bu Eğitim;

a) Aynı dönemdeki aynı bölüm öğrencilerinin tamamının aynı işletmede meslek eğitimi görmesi, işletmede eğitim merkezi bulunması ve işletme yönetiminin isteği halinde o işletmede,

b) Birbirlerine yakın, değişik işletmelerde meslek eğitimi gören aynı dönemdeki aynı bölüm öğrencilerinin ortak meslek derslerinden teorik olanların eğitim bu işletmelerden uygun olanında,

c) Yukarıdaki imkanların mevcut olmaması halinde de okulda yapılır.

Ancak, ortak meslek derslerinden teorik olanların eğitiminin işletmede yapılması halinde en az sekiz kişilik öğrenci grubunun bulunması zorunludur.

İşletme yönetiminin talebi halinde okul müdürlüğünce ilgili teorik meslek dereslerinin öğretmenleri işletmede görevlendirilir. Bu durumdaki öğretmenlerin ek ders ücreti işletme tarafından ödenir.

Teorik Eğitim İçin İzin

Madde 12- İşletmeleri öğrencilere teorik eğitim için, okul müdürlüğünce düzenlenecek programa göre, haftada iki gün ücretli izin vermekle yükümlüdürler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yoğunlaştırılmış Eğitim

Yoğunlaştırılmış Eğitim

Madde 13-Her döneme ait teorik ve uygulamalı eğitim, yoğunlaştırılmak suretiyle de yapılabilir. Yoğunlaştırılmış eğitimin "çalışma takvimi" ile diğer esas ve usulleri, okul müdürlüğü ve işletme yetkilileri arasında düzenlenecek bir protokolle belirlenir.

Madde 14- İşletmelerde meslek eğitimi dönem esasına göre yapılır. Bu eğitime dönem başında, başlanır. Haftada üç gün işletmede beceri, iki gün okulda veya eğitim merkezinde teorik eğitim uygulaması esastır.

Otelcilik ve turizm meslek alanlarında işletmelerdeki beceri eğitimine, "turizm mevsimi" esas alınarak başlanır ve kesintisiz olarak sürdürülür.

Madde 15- Yoğunlaştırılmış programlar uygulanması halinde; teorik veya uygulamalı derslerin öğretim süresi, o dersin ilgili dönemi içinde okutulması gereken ders saati sayısından az olamaz.

Teorik dersler ders yılı içerisinde okutulur.

Madde 16- Çalışma takviminin hazırlanmasında, Bakanlıkça belirlenecek meslek eğitimi uygulamalarına ilişkin esaslara uyulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Meslek Eğitimi Uygulaması

Teorik Eğitim

Madde 17- Okulda veya işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin teorik eğitimi, okulun kadrolu veya ücretli öğretmenleri tarafından yaptırılır.

İşletmelerde Beceri Eğitimi

Madde 18- İşletmelerde beceri eğitimi usta öğreticiler tarafından yapılır.

Usta öğreticilerin görevleri şunlardır:

a) İşletmelerde yapılacak beceri eğitiminin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla okul ve işletme yetkililerince yapılacak toplantılara katılmak,

b) Eğitim uygulamasına ait planlar yapmak ve bunları eğitime başlanılan ilk hafta içinde işletme yetkilisi ile okul müdürünün onayına sunmak,

c) Öğrencilerin, işletmelerde yapacakları uygulamalı eğitime devam ve devamsızlıklarını günü gününe takip ederek sonuçlarını işletme yetkililerine bildirmek,

d) Öğrencilerin, dönem içi başarı durumlarını tespit ederek sonuçlarını işletme yetkililerine bildirmek,

e) Eğitim hizmetlerini mevzuatına göre yapmak, bu konuda okul ve işletmelerin yapacakları hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmak,

f) İşletmelerde yapılacak eğitim faaliyetlerinde, çalışma takvimine uymak,

g) Göreve gelememeleri halinde, mazeretlerini zamanında işletme yetkililerine bildirmek,

h) Beceri eğitimi gören her öğrencinin yaptığı temrin veya çalışmaların resimlerini, projelerini ve değerlendirme çizelgelerini muhafaza etmek üzere birer iş dosyası tutmak,

ı) Her işin değerlendirilmesini resim, proje ve çizelge üzerinde yapmak ve öğrenci ile birlikte imzalamaktır.

Öğrenci Grubu

Madde 19- İşletmelerde aynı meslek alanında beceri eğitimi gören en fazla 16 kişilik öğrenci grubu için, bir usta öğretici görevlendirilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşletme ve Okul Müdürünün Sorumluluğu ile

Koordinatörün Görevleri

Beceri Eğitimi Yaptıracak İşletmelerin Sorumlulukları

Madde 20- Beceri eğitimi yaptıracak işletmelerin sorumlulukları şunlardır:

a) Teknik lise ve meslek lisesi öğrencilerinin işletmede yapacakları beceri eğitimi, bu eğitime katılacak öğrenci sayısı ve eğitimin uygulanışı ile ilgili esasları düzenleyen protokolü İşletme Tespit Komisyonu ile birlikte imzalamak ve eğitimi çalışma takvimine uygun olarak yaptırmak,

b) Beceri eğitiminin, ilgili meslek alanı öğretim programına uygun olarak işletmece belirlenecek yerde yapılmasını sağlamak,

c) İşletmede beceri eğitimi yapılacak alanların her biri için yeterli sayıda ve nitelikte usta öğretici görevlendirmek,

d) Beceri eğitimi için gerekli olan temrin malzemelerini temin etmek,

e) Asgari ücretin % 30'undan az olmamak üzere öğrencilere ödenecek ücret miktarı, ücret artışı ve varsa diğer imkanlar konusunda okul müdürlüğü ile birlikte eğitim sözleşmesi imzalamak,

f) Öğrencilerin devam-devamsızlıklarını, hastalık izni ile beceri eğitiminde almış oldukları puanları, süresi içinde ilgili okul müdürlüğüne bildirmek,

g) Öğrencilere teorik eğitim için haftada iki gün, dönem sonlarında düzenlenecek olan telafi eğitimi süresince ve dönem sonu beceri sınavı günlerinde ücretli izin vermek,

h) Öğrencilere yarı yıl ve yaz tatili süresince toplam bir ay ücretli izin vermek,

ı) Uygulamalı derslerden öğrencilere bir dönem içinde devamsızlıktan sayılmak ve azami devamsızlık süresini geçmemek üzere, ilgili okul müdürlüğünün de görüşünü alarak ücretsiz mazeret izini vermek,

i) Beceri eğitimi başladıktan sonra personel sayısında azalma olması halinde de eğitime alınmış olan öğrencileri, okuldan mezun oluncaya kadar işletmede eğitime devam ettirmek,

j) Öğrencilerin iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunması için gerekli tedbirleri almak,

k) Eğitimi yapılan meslek alanlarının öğretim programlarında bulunduğu halde, işletmedeki imkansızlıklar sebebiyle öğretilemeyen konuların öğretimi için okul müdürü ile işbirliği yapmak,

l) Öğrencilerin beceri eğitiminden müstakilen sorumlu olmak üzere, ustalık veya mesleki yeterliğe sahip ve iş pedagojisi eğitimi görmüş yeter sayıda usta öğreticiyi eğitimde görevlendirmek,

m) Öğrencilerin ilgili döneme ait puan çizelgelerini, dönem sonundan beş gün önce kapalı zarf içinde ilgili okul müdürlüğüne teslim etmektir.

Okul Müdürünün Görev ve Sorumlulukları

Madde 21- Teknik lise ve meslek lisesi öğrencilerini beceri eğitimi için işletmelere gönderen okul müdürünün görev ve sorumlulukları şunlardır:

a) İşletmelere, eğitimi yapılacak meslek alanlarıyla ilgili öğretim programlarını ve öğrencilerin işletmede yaptıkları faaliyetlerle ilgili formları ders yılı başında vermek,

b) İşletmelerdeki beceri eğitiminin nitelikli personel tarafından yapılmasını sağlamak,

c) Asgari ücretin %30'undan az olmamak üzere öğrencilere ödenecek ücret miktarı, ücret artışı ve varsa diğer imkanlar konusunda işletmelere eğitim sözleşmesi imzalanmak,

d) İşletmelerdeki beceri eğitiminin, meslek alanının öğretim programlarına uygun olarak yapılmasını sağlamak,

e) Öğrencilerin ders geçme ile ilgili iş ve işlemlerinin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlamak,

f) Öğrencilerin ücretli ve ücretsiz mazeret izinleri ile devam-devamsızlıklarının sağlıklı bir şekilde takip edilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak,

g) İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin sigorta primlerine ait işlemleri "Aday Çırak, Çırak ve İşletmelerde Beceri Eğitimi Gören Öğrencilerin Sigorta İşlemleri Hakkında Yönetmelik" esaslarına göre yürütmek,

h) Sigortalı öğrencilerle ilgili kayıtları tutmak ve bu kayıtların örneklerini ilgili yerlere göndermek,

ı) İşletmelere gönderilecek öğrencilerin seçimini yapmak ve bunları işletmeye bildirmek,

i) İşletmelerde öğrencilerin meslek eğitiminden sorumlu usta öğreticinin yetiştirilmesi için "iş pedagojisi" kursları açmak, başarılı olanlara "Usta Öğretici" belgesi vermek, bununla ilgili kayıtları tutmak,

j) işletmelerde meslek eğitiminin öğretim programına uygun olarak yürütülmesinde ve okul işletme arasında eğitimde sürekli işbirliğini sağlamak amacıyla; bölümdeki öğretmen, öğrenci, işletme sayıları ile işletmelerin okula uzaklıkları dikkate alınmak suretiyle meslek dersleri öğretmenlerinden yeter

sayıda koordinatör görevlendirmek ve bununla ilgili faaliyetleri sürekli olarak denetlemek,

k) İşletmelerde görevli usta öğreticinin hizmetiçi eğitiminde, okulun personel ve diğer imkanlarıyla yardımcı olmak,

l) İşletmelerde yapılan beceri eğitiminde amaçlanan hedeflere ulaşılması için işletme yetkilileri ile işbirliği yaparak eğitimle ilgili gerekli tedbirleri almak,

m) İşletme yetkilileriyle yapılan toplantılara başkanlık yapmaktır.

Koordinatörün Görevleri

Madde 22- Okul müdürlüğünce görevlendirilen "Koordinatörün" görevleri şunlardır:

a) İşletmelerde meslek eğitimi uygulamasının planlı bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla alınacak tedbirleri tespit edip okul müdürüne bildirmek,

b) İl Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu çalışmalarına katılmak, eğitim sırasında tespit ettiği hususlarla ilgili olarak kurula bilgi vermek,

c) Öğretim programlarında, işletmelerdeki uygulamalar sırasında ortaya çıkan eksiklikleri tespit ederek program geliştirme çalışmalarında değerlendirilmek üzere hazırlayacağı raporu okul idaresine vermek,

d) İşletmelerde meslek eğitimi hususunda, işletme yetkilileri ile usta öğreticilere rehberlikte bulunmak,

e) İşletmelerdeki usta öğreticilerin hizmetiçi eğitimden geçirilmesini sağlamak amacıyla, gerekli planlamayı yapmak ve hizmetiçi eğitim programını hazırlamak,

f) Beceri eğitimi yaptırılabilir işletmelerin, eğitimi yapılacak meslek alanı ve öğretim programına uygunluğunu tespit etmek amacıyla kurulan komisyon çalışmalarına katılmak,

g) Öğrencilerin; başarı, devam ve disiplin durumunu kontrol ederek işletme kayıtlarındaki bilgilerin, zaman geçirilmeden okul müdürlüğüne iletilmesini sağlamak,

h) İşletme yetkilileri ile işbirliği yaparak işyerine uyum sağlamayan öğrencileri tespit etmek, bu hususta alınacak tedbirleri okul müdürüne bildirmek,

ı) Okul ile işletme arasında imzalanan sözleşmenin uygulanması sırasında ortaya çıkan aksaklıkları tespit etmek ve okul müdürlüğüne bildirmek,

i) İlgili döneme ait puan çizelgelerinin işletme yetkilisince doldurularak dönem sona ermeden beş gün önce, okul müdürlüğüne teslim edilmesini sağlamak,

j) İşletmelerde meslek eğitimi konusunda okul müdürünün vereceği diğer görevleri yerine getirmektir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Dönemler, Değerlendirme ve Diğer Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Dönemler ve Değerlendirme

Dönemler

Madde 23- Okul ve İşletmelerde beceri eğitiminde ders geçme ve kredi sistemi ile dönem esaslı uygulanır. Bir ders yılı iki bağımsız dönemden meydana gelir. Bir dönem; eğitim-öğretim, ölçme-değerlendirme, devam-devamsızlık bakımlarından bağımsız bir bütündür.

Dosya Tutma

Madde 24- Beceri eğitimini işletmelerde gören öğrencilere; öğretim programlarına uygun olarak yapacakları temrin, iş, proje deney ve hizmetlerle ilgili resimleri, projeleri ve değerlendirme çizelgelerini ihtiva eden beceri eğitimi ile ilgili bir iş dosyası tutturulur. Dosyadaki her resim, proje veya değerlendirme çizelgesi usta öğretici ve öğrenci tarafından imzalanır.

İşletmeler yönünden gizlilik arzeden işlerin resim ve projeleri, iş dosyasına konulmaz. Bu resim ve projeler işletmece tutulacak ayrı bir dosyada muhafaza edilir.

Bu dosyalar, dönem sonu beceri sınavı komisyonunca değerlendirilmek üzere işletme tarafından saklanır.

Değerlendirme

Madde 25- İşletmelerde yapılan meslek eğitiminde öğrencilerin; her dönemde temrin, proje, iş, deney ve hizmet değerlendirilmesinden aldığı puanlar ve varsa telafi eğitimi süresince yaptıkları temrin, proje, iş ve hizmetlerden aldıkları puanların aritmetik ortalaması ile dönem sonu beceri sınavı başarı puanının aritmetik ortalaması dönem sonu başarı puanını ifade eder.

Bir dersin dönem sonu notu, o dersten alınan puanların aritmetik ortalamasına göre takdir edilir ve harfle ifadelendirilir.

Dönem sonu beceri sınavı başarı puanı, iş dosyası ve sınav değerlendirilmesi sonucu takdir edilen puandır. Bunların toplamı 100 puan olup; 80 puanı sınav, 20 puanı da iş dosyasına takdir edilir.

Öğrencinin uygulamalı derslerden başarılı sayılabilmesi için dönem puanlarının aritmetik ortalaması ile dönem sonu beceri sınavı başarı puanı aritmetik ortalamasının en az 45 puan olması ve dönem sonu sınavından da en az 45 puan alması şartları aranır.

Dönem içinde mazeretleri sebebiyle eğitime devam edemeyen öğrencilerin devam ettikleri süre içindeki, temrin, proje, iş ve hizmet değerlendirilmesinden aldıkları puanlara göre dönem içi başarı durumları tespit edilir.

Dönem sonu beceri sınavları, işletmenin usta öğreticileri, ilgili okulun alan öğretmeni ve ilin o meslek alanındaki işveren kuruluşunu temsil eden üyelerden kurulan komisyon tarafından yapılır.

Dönem sonu beceri sınav soruları öğretim programındaki muhtevanın asgari % 80'ini kapsayacak şekilde hazırlanır.

Sınavlar ve diğer eğitim uygulamaları 100 puan üzerinden değerlendirilir. Bu değerlendirmede yarım ve daha yukarı kesirler tam puana yükseltilir. Yarımдан küçük kesirler dikkate alınmaz.

Puan çizelgeleri, işletme tarafından dönem bitiminden beş gün önce kapalı zarf içinde ilgili okul müdürlüğüne teslim edilir.

Meslek eğitimini okulda gören öğrencilere dönem sonu beceri sınavı uygulanmaz.

Değerlendirme Esasları

Madde 26- İşletmelerde beceri eğitiminde uygulamalı derslerin sınavları ile temrin, iş, proje, deney ve hizmetler meslek alanlarının özelliğine göre belirlenecek esas ve ölçüler dahilinde değerlendirilir.

Değerlendirmeye esas olacak işlemleri temrin, iş, proje veya hizmet değerlendirme çizelgesi üzerinde ayrı ayrı gösterilir.

Bu işlemlerin tamamı, 100 puan üzerinden değerlendirilir. Öğrencinin söz konusu işlemlerden aldığı puanların toplamı o işin veya hizmetin puanıdır.

Eğitim personeli tarafından öğrencilerin yaptıkları temrin, iş proje, deney ve hizmetlere ait puanları gösterir bir çizelge tutulur. bu çizelge, öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerindeki gelişmelerin takibinde de değerdendirilir.

Uyulacak Mevzuat

Madde 27- Teorik ve uygulamalı derslerin eğitimini okulda gören öğrencilerin dönem sonu başarı durumlarının tesbitinde; "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği", hükümleri uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Evrakın saklanması

Madde 28- Öğrencilerin sigorta işlemlerine ait evrak ile sözleşmelerinin birer örneği ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilir, birer örneği de okul dosyalarında saklanır.

İşletmelerde Meslek Eğitimi Görecek Öğrencilerin Belirlenmesi

Madde 29- Bir meslek alanında işletmelerde beceri eğitimi yapmak isteyen öğrenci sayısı, işletmelere gönderilecek öğrenci sayısından fazla olması halinde; ilgili bölüm şefinin başkanlığında iki öğretmenden kurulacak bir komisyon marifeti ile öğrencinin;

- a) Bir önceki dönemdeki başarısı,
- b) Ailesinin ekonomik durumu,
- c) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezasından daha ağır ceza almamış olması,

Dikkate alınarak sıralaması ve seçimi yapılır.

Endüstri Stajı

Madde 30- Bu yönetmelik kapsamında işletmelerde meslek eğitimi gören öğrenciler endüstri stajını yapmış sayılır.

Proje Okulları

Madde 31- Bakanlıkça, kamu ve özel kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapılarak veya yabancı ülkeler veya uluslararası kuruluşların yapılan projelere

göre yürütülen okul ve programlarda eğitim gören öğrenciler, üçüncü dönemden itibaren beceri eğitimini işletmelerde görebilirler.

Bu durumdaki öğrencilerin devam - devamsızlık, ücretli - ücretsiz izin ve dönem sonu başarılarının tesbiti ile ilgili iş ve işlemler, bu yönetmelik esaslarına göre yürütülür.

Eğitim Süresi

Madde 32- İşletmelerdeki meslek eğitimi, ilgili dönemin sona erdiği tarihte tamamlanır.

Ek Ders Görevi

Madde 33- İşletmelerle işbirliği yapan okulların bu işin görevli yönetici ve öğretmenleri, bu günlere rastlayan ücretli ders, ek ders zorunlu ek ders ve egzersiz görevlerini yapmış sayılırlar.

Eğitimin Planlanması

Madde 34- İşletmelerde yapılan meslek eğitiminde, eğitimin planlanması, uygulanması, ve değerlendirilmesi konularındaki gerekli tedbirler okul müdürü ve işletme yetkilisi tarafından alınır.

İşletmelerde yapılan eğitimin öğretim programlarına uygun olarak yürütülmesinden, kendi görev ve yetkili alanlarıyla sınırlı olmak kaydıyla okul müdürü ve işletme yetkilisi müştereken sorumludur.

İşletme Şartlarına Uyma

Madde 35- Öğrenciler, işletmelerin şartlarına ve çalışma düzenine uymak zorundadırlar. Üretim ve hizmetle ilgili olup, gizliliği gerektiren konularda başkalarına bilgi veremezler.

Grev ve Lokavt

Madde 36- İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrenciler toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kapsamı dışında kalırlar. Eğitici personel grev ve lokavt kapsamı dışındadır.

Sekreteryaya Görevi

Madde 37- İşletme yetkilileri ile yapılan toplantıların sekretarya görevi, ilgili meslek lisesi müdürlüğünce yürütülür.

Eğitimde Devamlılık

Madde 38- İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrenciler okuldan mezun oluncaya kadar, eğitime başladıkları işletmelerde öğretim programının

tamamının uygulanmaması halinde başka işletmelerde veya okulda öğretim programını tamamlamak zorundadırlar.

Özel Durumlarda Devamsızlık

Madde 39- Beceri eğitimini işletmede gören öğrencilerden; uzun süreli tedaviyi gerektiren bir hastalıktan yangın, deprem gibi tabii afetlerden dolayı eğitime devam edemeyen öğrencinin işletmede yapmış olduğu beceri eğitiminin süresi, uygulamalı eğitimin ilgili dönem içindeki ders saati sayısının en az yarısı kadar olması halinde o dönemdeki beceri eğitimi süresi tamamlanmış sayılır.

İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerden yukarıdaki haller sebebiyle dönem sonu beceri sınavına katılamayanlara, dönemin bitimini takip eden bir ay içinde, okul idaresince belirlenecek bir günde bir sınav hakkı verilir.

Disiplin İşlemleri

Madde 40- İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerden disiplin kovuşturması gerektirecek davranışlarda bulunanların durumları işletme tarafından ilgili okul müdürlüğüne raporla bildirilir.

Bu öğrencilerin disiplin işlemleri "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği" hükümlerine göre yürütülür.

İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerden; okuldan takdikname ile uzaklaştırma, okuldan uzun süreli ve takdikname ile uzaklaştırma cezası alanlar, nakledildikleri okulda kendi meslek alanında öğrenim gören öğrencilerin tamamının işletmelerde beceri eğitimi yapmaları halinde işletmelerde, aksi halde okulda beceri eğitimine devam ederler.

Özürsüz Devam-Devamsızlık

Madde 41- İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilerin; ortak meslek derslerinden uygulamalı olanlarına bir dönem içinde haftalık ders saati sayısının üç katından fazla özürsüz olarak devamsızlık yapmaları halinde, puanları ne olursa olsun bu dersten başarısız sayılırlar.

Her ne sebeple olursa olsun uygulamalı ortak meslek dersinden başarısız olan bir öğrenci, bu dersi takibeden dönemde tekrar eder.

Devamsızlık sebebiyle başarısız duruma düşen öğrenciler dönem sonu beceri sınavlarına alınmazlar.

Eğitimin Gündüz Yapılması

Madde 42- Öğrencilerin işletmelerde görecekları beceri eğitimi gündüz yapılır.

Kullanılacak Belgeler

Madde 43- İşletmelerde meslek eğitimi uygulamasında kullanılacak belgeler Bakanlıkça düzenlenerek Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde yayımlanır.

Seçmeli Meslek Dersleri

Madde 44- Öğrenciler, seçmeli meslek derslerinden uygulamalı olanları, işletmelerde; okul müdürlüğünce gerekli görülmesi halinde de okulda görürler. Bu derslerin okulda verilmesi halinde, hafta sonu günlerinde de ders yapılabilir.

İşletmelerde meslek eğitimi uygulamasında öğrencilerin devam devamsızlıkları bu dersin ilgili dönem içindeki toplam saatine göre işletme tarafından tutulur.

Okulda yapılan meslek eğitiminde ders saati; işletmede yapılan meslek eğitiminde ise iş saati esas alınır.

Devam-devamsızlık defteri, işletme tarafından ilgili dönemin son haftası başında okul müdürlüğüne verilir.

Uyulacak Diğer Mevzuat

Madde 45- Bu yönetmelikte yer almayan hususlar için; Mesleki ve teknik Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ile Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yürürlük ve Yürütme

Yürürlük

Madde 46- Bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 47- Bu yönetmelik hükümlerini Milli eğitim Bakanı yürütür

Not: Bu yönetmelik, 27 Mart 1993 tarih ve 21534 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.